

รายงานการศึกษาวิจัย

เรื่อง หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในกรณีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

ผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอื้ออารีย์ อึ้งจะนิล

อาจารย์ ดร.ณัชพล จิตติรัตน์

อาจารย์วิมพัทธ์ ราชประดิษฐ์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พฤษภาคม ๒๕๖๐

สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สารบัญ

บทที่ ๑ บทนำ	๑
บทที่ ๒ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	๖
๒.๑ หลักสิทธิมนุษยชนทั่วไป	๖
๒.๑.๑ สิทธิมนุษยชนมีความเป็นสากลและมีอาจพรากไปได้ (Universal and inalienable)	๗
๒.๑.๒ สิทธิมนุษยชนต้องพึ่งพากันและกันและแยกออกจากกันไม่ได้ (Interdependent and indivisible)	๗
๒.๑.๓ สิทธิมนุษยชนต้องมีความเท่าเทียมกันและไม่เลือกปฏิบัติ (Equal and non-discrimination)	๗
๒.๑.๔ สิทธิมนุษยชนประกอบด้วยสิทธิและหน้าที่ (Rights and Obligations)	๘
๒.๒ หลักสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา	๙
๒.๒.๑ ปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน	๑๐
๒.๒.๒ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)	๑๑
๒.๒.๒.๑ เนื้อหาสาระของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)	๑๑
๒.๒.๒.๒ บทบัญญัติของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา	๑๒
๒.๒.๒.๓ กลไกการขับเคลื่อนกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) และรัฐภาคี	๑๕
๒.๓ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทย	๑๖

๒.๓.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและการรับรองเรื่องสิทธิและเสรีภาพ	
ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม	๑๖
๒.๓.๒ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง	๑๗
๒.๓.๓ ประมวลกฎหมายอาญา	๑๙
๒.๓.๔ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒	๒๐
๒.๓.๕ ประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการ พ.ศ. ๒๕๕๒	๒๐
๒.๓.๖ ความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาที่ ๔๔๔/๒๕๒๘	๒๑
บทที่ ๓ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในต่างประเทศ	๒๒
๓.๑ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของสหราชอาณาจักร	๒๒
๓.๑.๑ ที่มาของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล	๒๒
๓.๑.๒ การคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น	๒๓
๓.๑.๓ ลักษณะของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล	๒๓
๓.๑.๓.๑ ลักษณะของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามคำพิพากษาศาล	๒๓
๓.๑.๓.๒ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตาม The Contempt of Court Act 1981	๒๖
๓.๑.๔ โทษของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล	๒๗
๓.๑.๔.๑ โทษของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศอังกฤษและเวลส์	๒๗
๓.๑.๔.๒ โทษของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศสกอตแลนด์	๒๘
๓.๑.๔.๓ โทษของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลใน Magistrates' Court	๒๘
๓.๑.๕ กระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล	๒๘
๓.๑.๕.๑ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งกระทำต่อหน้าศาล	๒๙

๓.๑.๕.๒ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งมิได้กระทำต่อหน้าศาล	๓๐
๓.๑.๕.๓ กระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ซึ่งเป็นความผิดตามกฎหมายอาญา	๓๑
๓.๑.๕.๔ กระบวนการอุทธรณ์	๓๑
๓.๑.๖ องค์กรที่มีหน้าที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ	๓๒
๓.๒ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของประเทศอินเดีย	๓๒
๓.๒.๑ ที่มาของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล	๓๒
๓.๒.๒ แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามรัฐธรรมนูญ	๓๔
๓.๒.๒.๑ การคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น	๓๔
๓.๒.๒.๒ อำนาจการพิจารณาคดีของศาลในคดีเกี่ยวกับละเมิดอำนาจศาล	๓๔
๓.๒.๓ ลักษณะของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล	๓๕
๓.๒.๓.๑ พิจารณาจากรูปแบบของการกระทำ	๓๕
๓.๒.๓.๒ พิจารณาจากสถานที่ที่กระทำ	๓๗
๓.๒.๔ การยกเว้นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล	๓๘
๓.๒.๔.๑ การเผยแพร่ข้อมูลโดยสุจริต	๓๘
๓.๒.๔.๒ การติชมและการวิพากษ์วิจารณ์โดยสุจริต	๓๘
๓.๒.๕ โทษของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล	๓๘
๓.๒.๕.๑ การจำคุก	๓๙
๓.๒.๕.๒ การปรับ	๓๙
๓.๒.๕.๓ การจ่ายค่าธรรมเนียม	๓๙

๓.๒.๕.๔ การทำสัญญาคุมประพฤติ	๓๙
๓.๒.๕.๕ การประณาม	๔๐
๓.๒.๖ กระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล	๔๐
๓.๒.๖.๑ กระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ซึ่งกระทำต่อหน้าศาล	๔๐
๓.๒.๖.๒ กระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ซึ่งมิได้กระทำต่อหน้าศาล	๔๒
๓.๒.๖.๓ กระบวนการอุทธรณ์	๔๓
๓.๒.๗ องค์กรที่มีหน้าที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ	๔๔
๓.๓ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของสหรัฐอเมริกา	๔๔
๓.๓.๑ ความเป็นมาของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล	๔๔
๓.๓.๒ การคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามรัฐธรรมนูญ	๔๖
๓.๓.๓ ลักษณะของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล	๔๗
๓.๓.๔ ประเภทของการละเมิดอำนาจศาล	๔๘
๓.๓.๔.๑ พิจารณาจากการกระทำ	๔๘
๓.๓.๔.๒ พิจารณาจากประเภทแห่งคดี	๔๘
๓.๓.๕ การละเมิดอำนาจศาลของสื่อมวลชน (Contempt of the Press)	๔๙
๓.๓.๕.๑ กรณีคดียังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล	๕๐
๓.๓.๕.๒ กรณีคดีได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว	๕๑
๓.๓.๖ กระบวนการพิจารณาและการลงโทษในการกระทำความผิดละเมิดอำนาจศาล	๕๑
๓.๓.๗ ข้อต่อสู้ในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล	๕๓

๓.๓.๗.๑ เรื่ององค์ประกอบความผิด	๕๓
๓.๓.๗.๒ อายุความ	๕๓
๓.๓.๗.๓ หลักสุจริต	๕๔
๓.๓.๗.๔ กรณีผู้กระทำความผิดขอโทษต่อศาล	๕๔
๓.๓.๘ อัตราโทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล	๕๔
๓.๓.๙ สิทธิอุทธรณ์คดีละเมิดอำนาจศาล	๕๕
๓.๓.๑๐ อำนาจของประธานาธิบดีในการอภัยโทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล	๕๕
๓.๓.๑๑ พันธะผูกพันในเรื่องสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายระหว่างประเทศ และการละเมิดอำนาจศาล	๕๖
๓.๔ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	๕๖
๓.๔.๑ ความเป็นมาของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล	๕๗
๓.๔.๒ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น	๕๘
๓.๔.๓ บทบัญญัติเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาล	๕๘
๓.๔.๔ สิทธิอุทธรณ์ในคดีละเมิดอำนาจศาล	๖๑
๓.๔.๕ พันธะผูกพันในเรื่องสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายระหว่างประเทศ และการละเมิดอำนาจศาล	๖๒
๓.๕ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของสาธารณรัฐฝรั่งเศส	๖๓
๓.๕.๑ แนวคิดเรื่องการละเมิดอำนาจตุลาการ	๖๓
๓.๕.๒ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น	๖๔
๓.๕.๓ กรณีการละเมิดซึ่งหน้าอำนาจตุลาการ	๖๕
๓.๕.๓.๑ การควบคุมกระบวนการพิจารณาในห้องพิจารณา	๖๕

๓.๕.๓.๒ แนวคิดเรื่องการละเมิดซึ่งหน้าอำนาจตุลาการ	๖๖
๓.๕.๓.๓ กระบวนการพิจารณาคดี	๖๗
๓.๕.๓.๔ ข้อสังเกต	๖๗
๓.๕.๔ การหมิ่นประมาทอำนาจตุลาการ	๖๙
๓.๕.๔.๑ การกระทำหมิ่นประมาทต่อตุลาการตามประมวลกฎหมายอาญา	๖๙
๓.๕.๔.๒ กฎหมายว่าด้วยเสรีภาพของสื่อ ค.ศ. ๑๘๘๑	๗๐
๓.๕.๔.๓ ข้อสังเกต	๗๑
๓.๕.๕ การละเมิดก่อนมีคำตัดสิน (<i>sub judice</i> rule)	๗๒
๓.๕.๖ สรุปภาพรวมการละเมิดอำนาจตุลาการของสาธารณรัฐฝรั่งเศส	๗๓
บทที่ ๔ สรุปผลการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นจากผู้แทนของหน่วยงาน	
และผลการประชุมรับฟังความเห็นต่อร่างผลการศึกษาวิจัย	๗๔
๔.๑ ผลการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นจากผู้แทนของหน่วยงาน	๗๔
๔.๑.๑ การประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นครั้งที่ ๑ วันศุกร์ที่ ๙ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๙	๗๔
ณ อาคารศศนิเวศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	
๔.๑.๒ การประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นครั้งที่ ๒ วันอังคารที่ ๗ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๐	๗๖
ณ อาคารศศนิเวศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	
๔.๒ ผลการประชุมรับฟังความคิดเห็นต่อร่างผลการศึกษาวิจัย เรื่อง หลักการคุ้มครองสิทธิ	๗๗
และเสรีภาพของบุคคลในกรณีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล	
บทที่ ๕ ความสอดคล้องของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของประเทศไทยและหลักสิทธิมนุษยชนสากล	๗๙
๕.๑ ความจำเป็นของการมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเรื่องการละเมิดอำนาจศาล	๘๐
๕.๒ หลักความชอบด้วยกฎหมายอาญากับการละเมิดอำนาจศาล	๘๒

๕.๒.๑ หลักความชอบด้วยกฎหมายอาญาตามหลักสิทธิมนุษยชนสากล	๘๒
๕.๒.๒ หลักความชอบด้วยกฎหมายอาญากับการละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทย	๘๓
๕.๓ หลักการไม่พิจารณาโทษสองครั้ง (<i>Non bis in idem</i>) กับการลงโทษเรื่องละเมิดอำนาจศาล	๘๖
๕.๓.๑ หลักการไม่พิจารณาโทษสองครั้งตามหลักสากล	๘๖
๕.๓.๒ หลักการไม่พิจารณาโทษสองครั้งกับการละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทย	๘๗
๕.๔ สิทธิในการต่อสู้คดีในการดำเนินคดีเรื่องการละเมิดอำนาจศาล	๙๐
๕.๔.๑ หลักการพิจารณาโดยศาลที่เป็นกลาง (Impartiality)	๙๐
๕.๔.๒ สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในการสู้คดี	๙๒
๕.๔.๒.๑ สิทธิที่จะได้รับแจ้งโดยพลันซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพและเหตุ แห่งความผิดที่ถูกกล่าวหาในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้	๙๓
๕.๔.๒.๒ สิทธิที่จะมีเวลาและได้รับความสะดวกเพียงพอ แก่การเตรียมการเพื่อต่อสู้คดี และติดต่อกับทนายความที่ตนเลือกได้	๙๓
๕.๔.๒.๓ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าบุคคลและสิทธิที่จะมีทนาย หรือที่ปรึกษากฎหมาย	๙๓
๕.๔.๓ สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในการสู้คดีภายใต้ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของไทย	๙๔
๕.๕ อัตราโทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล	๙๕
๕.๕.๑ อัตราโทษปรับ	๙๕
๕.๕.๒ อัตราโทษจำคุก	๙๗
๕.๖ สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากการลงโทษที่ผิดพลาดในกรณีละเมิดอำนาจศาล	๙๘
๕.๖.๑ สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากการลงโทษที่ผิดพลาดภายใต้กติการะหว่างประเทศ	๙๘

ว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)

๕.๖.๒ สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากการลงโทษที่ผิดพลาดในประเทศไทย ๙๘

บทที่ ๖ บทสรุปและข้อเสนอแนะ ๑๐๒

๖.๑ บทสรุป ๑๐๒

๖.๒ ข้อเสนอแนะ ๑๐๙

บรรณานุกรม ๑๑๑

บทที่ ๑

บทนำ

๑. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลประการหนึ่งซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในระดับสากล คือ การคุ้มครองสิทธิของจำเลยในคดีอาญา ที่จะต้องได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมและเปิดเผยโดยศาลซึ่งเป็นอิสระและไร้อคติในข้อหาทางอาญาที่ตนถูกกล่าวหา รวมทั้งมีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานในเบื้องต้นว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะได้มีการพิสูจน์ว่ามีความผิด ซึ่งเป็นหลักการทางกฎหมายตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (UDHR) ข้อ ๑๐ และ ข้อ ๑๑ (๑) รวมทั้งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ข้อ ๑๔

ทั้งนี้ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นมาตรการทางกฎหมายอย่างหนึ่งซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปตามหลักสากล มีใช้อยู่ทั้งในระบบกฎหมายจารีตประเพณีหรือคอมมอนลอว์ (Common Law)^๑ และระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรหรือซีวิลลอว์ (Civil Law)^๒ มีเจตนารมณ์เพื่อให้การใช้อำนาจตุลาการในการพิจารณาคดีเป็นไปอย่างเป็นธรรม มีประสิทธิภาพและรวดเร็ว รวมทั้งเพื่อไม่ให้คู่ความดำเนินการใดที่ทำให้การพิจารณาไม่สุจริต ตลอดจนเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาล อย่างไรก็ตาม ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทยตามมาตรา ๓๑-๓๓ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ให้อำนาจศาลสั่งลงโทษผู้กระทำความผิดได้โดยไม่จำเป็นต้องมีการสอบสวนหรือฟ้องร้องผู้กระทำความผิดเพื่อพิสูจน์ความผิดนั้นก่อน อนึ่ง แม้ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจะเป็นมาตรการพิเศษที่ศาลจำเป็นต้องมีตามหลักสากล แต่ก็ยังเป็นประเด็นที่กระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีขอบเขตการบังคับที่แตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ ซึ่งแนวทางปฏิบัติที่ผ่านมาในประเทศไทย พบว่ามีข้อโต้แย้งทางวิชาการ ๒ ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ องค์ประกอบของความผิดและขอบเขตของการกระทำความผิดที่เป็นการละเมิดอำนาจศาล

ปัจจุบันขอบเขตของการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทยครอบคลุมไปถึงกรณีการกระทำที่มีได้เกิดในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลหรือเกิดขึ้นนอกศาล ตลอดจนกรณีที่เป็นการคุ้มครองเกียรติและศักดิ์ศรีของผู้พิพากษาในฐานะบุคคลซึ่งไม่เกี่ยวกับการพิจารณาคดีด้วย จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย

^๑ ระบบกฎหมายจารีตประเพณี หรือที่เรียกว่าระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ มีที่มาจากสหราชอาณาจักร โดยมีหลักการว่าคำพิพากษาของศาลเป็นที่มาหรือบ่อเกิดของกฎหมายในระบบกฎหมาย นอกจากนี้ศาลในคดีหลังยังต้องวินิจฉัยคดีตามแนวบรรทัดฐาน (Precedent) ที่ศาลในคดีก่อนวางไว้ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์มิได้มีความเคร่งครัดในการใช้กฎหมายที่วางโดยแนวบรรทัดฐานของศาลเท่านั้น กฎหมายที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติได้เข้ามามีบทบาทสำคัญมากขึ้นในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ เช่นในประเทศสหรัฐอเมริกา มีประมวลกฎหมายแห่งสหรัฐอเมริกาที่มีบทบัญญัติหลายพันมาตรา

^๒ ระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์ หรือระบบกฎหมายแบบประมวลกฎหมายมีที่ต้นแบบมาจากประเทศในภาคพื้นยุโรป โดยมีกฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นที่มาหรือบ่อเกิดหลักของกฎหมาย ในขณะที่คำพิพากษาของศาลในระบบซีวิลลอว์มิได้เป็นที่มาหรือบ่อเกิดของกฎหมายในระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์ แต่มีสถานะเป็นเพียงตัวอย่างการตีความกฎหมายเท่านั้น ดังนั้นศาลในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์จึงไม่มีอำนาจในการตรากฎหมาย สำหรับประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์ เนื่องจากมาตรา ๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติให้กฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นที่มาหรือบ่อเกิดหลักของกฎหมาย

ของประเทศไทยในเรื่องการละเมิดอำนาจศาลให้จำกัดขอบเขตของการกระทำความผิดไว้เฉพาะกรณีที่เกี่ยวกับการกระทำที่มีผลกระทบต่อกระบวนการในขณะศาลมีการพิจารณาคดีและอยู่ในบริเวณศาลเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางปฏิบัติของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส

ประเด็นที่ ๒ กระบวนการพิจารณาคดีและการลงโทษผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

ตามระบบกฎหมายไทยถือว่า การละเมิดอำนาจศาลเป็นมาตรการพิเศษที่ให้อำนาจศาลได้สวนหาความจริงได้โดยไม่ต้องยื่นฟ้องเหมือนคดีอาญาปกติทั่วไป ศาลมีอำนาจได้สวนพยานหลักฐานได้เอง มีอำนาจค้นหาความจริงได้โดยไม่ต้องให้อีกฝ่ายผู้กระทำความผิดแก้ข้อกล่าวหาหรือให้อีกฝ่ายตั้งทนายมาถามค้าน ไม่จำเป็นต้องกระทำต่อหน้าผู้กระทำความผิด และไม่ต้องมีรูปแบบที่แน่นอน นอกจากนี้ การกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในบางกรณีซึ่งมีลักษณะเป็นการกระทำความผิดทางอาญาด้วยนั้น แม้ศาลจะลงโทษบุคคลนั้นในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลแล้ว แต่ไม่ได้ตัดสิทธิที่ผู้เสียหายจะไปดำเนินคดีอาญากับบุคคลนั้นอีก รวมทั้งไม่ถือว่าเป็นการลงโทษสองครั้งในความผิดเดียวกัน ดังนั้น จึงสมควรพิจารณาทบทวนว่าการลงโทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจำเป็นต้องคุ้มครองสิทธิของผู้กระทำความผิดโดยให้มีการได้สวนข้อเท็จจริงหรือรับฟังพยานหลักฐาน เพื่อให้โอกาสผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลสามารถโต้แย้งต่อสู้คดีซึ่งเป็นไปตามหลักฟังความสองฝ่ายที่เป็นหลักพื้นฐานของวิธีพิจารณาความอาญา

อย่างไรก็ตาม ตามที่คณะกรรมการกฤษฎีกาได้เคยให้ความเห็นว่า ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไม่ใช่ความผิดทางอาญา แต่เป็นเพียงการกระทำละเมิดต่ออำนาจและหน้าที่ของศาลอันเป็นมาตรการตามวิธีสบัญญัติเท่านั้น ซึ่งมีใช้ความผิดทางอาญา การกระทำละเมิดอำนาจศาลจึงมีใช้ความผิดทางอาญา การพิจารณาลงโทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจึงมีความแตกต่างกันไปและเป็นการใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษาแต่ละนาย และให้อำนาจผู้พิพากษาในการสั่งลงโทษผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้โดยไม่ต้องมีการสอบสวนหรือฟ้องร้องเพื่อพิสูจน์ความผิดก่อน ดังนั้น จึงเป็นมาตรการที่มีปัญหากระทบต่อหลักการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในคดีอาญา จึงเกิดความคิดเห็นทางวิชาการว่า แม้ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นมาตรการทางกฎหมายที่จำเป็นต้องมีไว้เพื่อคุ้มครองกระบวนการพิจารณาคดีของศาล แต่ก็ควรมีการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติเพื่อให้เป็นไปตามหลักการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในคดีอาญาและหลักสิทธิมนุษยชน ดังนี้

(๑) ควรนำหลักกระบวนการที่ชอบด้วยกฎหมาย (Due process) ซึ่งเป็นกระบวนการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในคดีอาญามาใช้ในการพิจารณาการลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาล ทั้งนี้ ศาลจะถือว่าการลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นบทบัญญัติที่สามารถกระทำกลับหลังผู้กระทำความผิดโดยไม่ต้องรับฟังพยานหลักฐานของบุคคลดังกล่าวอีกต่อไปไม่ได้ ศาลจะต้องพิจารณาคดีฐานละเมิดอำนาจศาลตั้งเช่นคดีอาญาทั่วไป โดยจะต้องมีการรับฟังพยานหลักฐานที่ผู้กระทำความผิดนำเสนอ และผู้พิพากษาที่ชี้ขาดตัดสินคดีละเมิดอำนาจศาลจะต้องเป็นคนละองค์คณะกับผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีเดิมอันเป็นมูลเหตุให้เกิดการละเมิดอำนาจศาลขึ้น

(๒) การกระทำละเมิดอำนาจศาลบางกรณีอาจเป็นการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาด้วย แต่เนื่องจากกฎหมายไทยถือว่า การลงโทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไม่ใช่โทษตามกฎหมายอาญาแต่เป็นมาตรการพิเศษ ผู้ถูกกล่าวหาในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจึงอาจถูกลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญาได้อีก ซึ่งโทษดังกล่าวอาจขัดต่อหลักการไม่ถูกดำเนินคดีหลายครั้ง (*Non bis in idem*) ดังนั้น เมื่อมีการลงโทษจำคุกสำหรับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลแล้วก็ควรหักออกจากจำนวนวันในโทษจำคุกที่ได้รับตามประมวลกฎหมายอาญา หากความผิดทางอาญารั้งเดียวนั้นเป็นความผิดอาญาอีกฐานหนึ่ง

ด้วยเหตุผลความจำเป็นข้างต้น จึงเป็นที่มาของการศึกษาเรื่อง “หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในกรณีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล” เพื่อพัฒนาหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในเรื่องดังกล่าวทั้งในเชิงนโยบายและในการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๒. วัตถุประสงค์

- ๒.๑ เพื่อศึกษาหลักสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
- ๒.๒ เพื่อวิเคราะห์ถึงความสอดคล้องของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของไทยกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)
- ๒.๓ เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลสำหรับประเทศไทย

๓. สมมติฐานการศึกษา

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นบทบัญญัติที่มีขึ้นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและสภาพบังคับของศาล แต่การดำเนินคดีต่อฐานความผิดเรื่องละเมิดอำนาจศาลของประเทศไทยในปัจจุบันยังคงมีปัญหาเรื่องความสอดคล้องในเรื่องสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะต่อสนธิสัญญาหรือกฎหมายระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคี จึงควรทำการศึกษาทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติในเรื่องความผิดฐานดังกล่าว เพื่อหาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย อันจะส่งผลให้การดำเนินคดีละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทยสามารถรักษาซึ่งสภาพบังคับของคำพิพากษาและสอดคล้องกับการรักษาสหิทธิมนุษยชนตามแนวทางสากล

๔. ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เน้นการศึกษา รวบรวม และวิเคราะห์หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในกรณีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลที่สอดคล้องกับหลักการและมาตรฐานด้านสิทธิมนุษยชน แนวปฏิบัติด้านการบริหารงานยุติธรรมในต่างประเทศและมาตรฐานระหว่างประเทศ รวมทั้งจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในกรณีละเมิดอำนาจศาล ทั้งนี้ โดยมีขอบเขตการศึกษาวิจัยและการดำเนินงาน ดังนี้

๔.๑ ศึกษากฎหมายและแนวปฏิบัติที่ดีในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในกรณีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลที่สอดคล้องกับหลักการสิทธิมนุษยชน โดยศึกษาเปรียบเทียบกับต่างประเทศอย่างน้อย ๕

ประเทศ ประกอบด้วย สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และอินเดีย รวมทั้งวิเคราะห์เปรียบเทียบกับบริบทและผลการศึกษาและความเห็นทั้งทางกฎหมายและทางวิชาการในประเทศไทย

๔.๒ การจัดเก็บข้อมูลโดยการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในกรณีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

(๑) หน่วยงาน/องค์กรของรัฐหรือองค์กรด้านสิทธิและเสรีภาพในกระบวนการยุติธรรม ดังนี้

- สำนักงานศาลยุติธรรม
- สำนักงานศาลปกครอง
- สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
- สำนักงานอัยการสูงสุด
- สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
- สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย
- สำนักงานกิจการยุติธรรม
- สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
- เนติบัณฑิตยสภา
- สภานายความ

(๒) สถาบันวิชาการ/นักวิชาการด้านสิทธิและเสรีภาพในกระบวนการยุติธรรม

(๓) องค์กรภาคประชาสังคมด้านสิทธิและเสรีภาพในกระบวนการยุติธรรม

ทั้งนี้ โดยวิธีการ

(๑) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

(๒) การจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องข้างต้น จำนวน ๒ ครั้ง

๔.๓ จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในกรณีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล รวมทั้งวิเคราะห์และเสนอความเป็นไปได้ของแนวทางการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับกรณีนี้

๔.๔ วิเคราะห์ข้อมูลและผลการศึกษาที่ดำเนินการตามขอบเขตการศึกษา ข้อ ๔.๑- ๔.๓ เพื่อจัดทำร่างรายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ที่รวบรวมมาตรฐานและตัวอย่างการปฏิบัติที่ดีในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในกรณีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล วิเคราะห์มาตรฐานเหล่านั้นพร้อมข้อเสนอความเป็นไปได้/แนวทางการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนรวมทั้งจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในกรณีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในบริบทของไทย

๔.๕ จัดประชุม/สัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องต่อร่างรายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์เพื่อการพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไขรายงานการศึกษาวิจัยให้มีความสมบูรณ์

๔.๖ จัดส่งรายงานผลการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์

๕. ประโยชน์ที่จะได้รับ

๕.๑ ทำให้ทราบถึงหลักสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

๕.๒ ทำให้ทราบถึงความสอดคล้องของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของไทยกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)

๕.๓ ได้รับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลสำหรับประเทศไทย

๖. ระยะเวลาในการดำเนินการ

๒๔๐ วัน นับแต่วันลงนามในสัญญา (ตั้งแต่วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๙ ถึง ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๐)

บทที่ ๒

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิของมนุษย์ อันถือเป็นสิทธิตามธรรมชาติ ซึ่งมนุษย์ทั้งหลายที่เกิดมาต่างมีความเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตามแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนอาจมีความเกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพมากมายหลายด้าน เช่น สิทธิในชีวิต เสรีภาพในร่างกายหรือความเสมอภาค

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นแขนงหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน เนื่องจากผลของกระบวนการดังกล่าวอาจส่งผลให้เกิดการจำกัดสิทธิหรือเกิดการก้าวล่วงยังขอบเขตเสรีภาพของบุคคลที่อยู่ภายใต้กระบวนการดังกล่าว เช่น การถูกดำเนินคดีโดยการถูกล่วงโทษปรับหรือจำคุก

ทั้งนี้ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นอีกฐานความผิดหนึ่งที่สามารถเกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินการทางกระบวนการยุติธรรม ซึ่งหากพิจารณาถึงบริบททางกฎหมายระหว่างประเทศที่ไทยมีพันธกรณีและกฎหมายภายในของประเทศไทยจะพบว่ามีบัญญัติถึงฐานความผิดเรื่องการละเมิดอำนาจศาลทั้งสิ้น

๒.๑ หลักสิทธิมนุษยชนทั่วไป

United Nations Human Rights: Office of the high commissioner ได้ให้ความหมายของ “สิทธิมนุษยชน” ว่า สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่มีอยู่ตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะเป็นสัญชาติ แหล่งที่พำนักอาศัย เพศ เชื้อชาติ แหล่งกำเนิด สีผิว ศาสนา ภาษาหรือในสถานะภาพใด ๆ ก็ตาม มนุษย์ทุกคนล้วนมีสิทธิในความเป็นมนุษย์ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ ซึ่งสิทธิที่มีอยู่ตามธรรมชาติเหล่านี้ต่างต้องพึงพากัน มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและไม่สามารถแบ่งแยกออกจากกันได้

สิทธิมนุษยชนสากลมักได้รับการรับรองโดยกฎหมาย โดยปรากฏในรูปแบบของสนธิสัญญา กฎหมายระหว่างประเทศ หลักการทั่วไปและแหล่งที่มาของกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศได้กลายเป็นข้อกำหนดให้รัฐบาลกระทำการหรือละเว้นกระทำการบางประการเพื่อที่เป็นการสนับสนุนและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพพื้นฐานของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคล^๓

จากความหมายขององค์การสหประชาชาติ ทำให้เห็นลักษณะสำคัญของสิทธิมนุษยชน ๔ ประการ คือ ประการที่หนึ่ง ความเป็นสากลและมีอาจพรากไปได้ ประการที่สอง พึงพำอาศัยกันและแยกจากกันไม่ได้ ประการที่สาม เท่าเทียมกันและไม่เลือกปฏิบัติ และประการที่สี่ สิทธิมนุษยชนประกอบด้วยสิทธิและหน้าที่

^๓ United Nations Human Rights: Office of the high commissioner, what are human rights, (Online) Available from <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Pages/WhatareHumanRights.aspx>, [5 Oct 2016].

๒.๑.๑ สิทธิมนุษยชนมีความเป็นสากลและมีอาจพรากไปได้ (Universal and inalienable)

หลักการของสิทธิมนุษยชนเป็นรากฐานของกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ โดยปรากฏขึ้นชัดเจนเป็นครั้งแรกในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. ๑๙๔๘ และได้ถูกปรากฏซ้ำอีกหลายครั้งในอนุสัญญา (convention) คำประกาศ (declaration) และมติที่ประชุม (resolution) อีกหลายครั้ง ในการประชุมระดับโลกว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่นครเวียนนา^๔ ปี ค.ศ. ๑๙๙๓ ได้มีการบันทึกหลักการไว้ว่ารัฐมีหน้าที่ต้องส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน โดยต้องไม่คำนึงถึงความเชื่อทางการเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรมของบุคคล

แม้สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่มีอาจพรากออกไปได้ (inalienable) แต่ได้ยกเว้นในสถานการณ์และเงื่อนไขบางกรณี อาทิ สิทธิในเสรีภาพ (right to liberty) ของบุคคลอาจถูกจำกัดลง หากบุคคลผู้นั้นถูกลงโทษจากการกระทำความผิดทางอาญาโดยกระบวนการพิจารณาของศาล

๒.๑.๒ สิทธิมนุษยชนต้องพึ่งพากันและแยกออกจากกันมิได้ (Interdependent and indivisible)

สิทธิมนุษยชนไม่สามารถถูกแบ่งแยกได้ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในฐานะพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เช่น สิทธิในการมีชีวิต ความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เช่น สิทธิในการทำงาน ทางสังคม ความปลอดภัยและการศึกษา หรือการรวมกลุ่ม เช่น สิทธิในการพัฒนาและการกำหนดเจตจำนงของตนเอง ต่างเป็นสิทธิที่ไม่สามารถแบ่งแยกได้ ตลอดจนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและต้องพึ่งพากัน

๒.๑.๓ สิทธิมนุษยชนต้องมีความเท่าเทียมกันและไม่เลือกปฏิบัติ (Equal and Non-discrimination)

การไม่เลือกปฏิบัติเป็นหนึ่งในหลักการที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ โดยปรากฏอยู่ในสนธิสัญญาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนหลักจำนวนมาก และเป็นแกนหลักในอนุสัญญาสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศอีกหลายฉบับ เช่น อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination) และ อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women)

หลักการในเรื่องการไม่เลือกปฏิบัติปรับใช้กับมนุษย์ทุกคนในเรื่องสิทธิและเสรีภาพ และห้ามการเลือกปฏิบัติในมิติต่าง ๆ เช่น เพศ เชื้อชาติ สีผิว หลักการไม่เลือกปฏิบัติตั้งอยู่บนฐานของหลักความเสมอภาคซึ่งได้

^๔ The 1993 Vienna World Conference on Human Rights

ปรากฏอยู่ในข้อ ๑ ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ที่ว่า มนุษย์ทุกคนเกิดมาอย่างมีเสรีและเท่าเทียมกันทั้งศักดิ์ศรีและสิทธิต่าง ๆ^๕

๒.๑.๔ สิทธิมนุษยชนประกอบด้วยสิทธิและหน้าที่ (Rights and Obligations)

สิทธิมนุษยชนประกอบด้วยสิทธิและหน้าที่ ซึ่งรัฐมีความผูกพันและหน้าที่ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ ในการเคารพ ให้การคุ้มครองและเติมเต็มสิทธิมนุษยชน พันธกรณีในการให้ความเคารพ หมายความว่า รัฐต้องละเว้นในการแทรกแซงหรือลดทอนความเป็นมนุษย์ของบุคคล พันธกรณีในเรื่องการให้ความคุ้มครองได้เรียกร้องให้รัฐต้องคุ้มครองปัจเจกบุคคลและกลุ่มบุคคลในการที่จะถูกระทำการอันเป็นการกระทบต่อสิทธิมนุษยชน และพันธกรณีในการเติมเต็ม หมายถึง รัฐต้องดำเนินการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้ในระดับปัจเจกชน บุคคลทุกคนแม้จะมีสิทธิมนุษยชน แต่บุคคลทุกคนก็มีหน้าที่ที่จะต้องเคารพสิทธิมนุษยชนของบุคคลอื่นเช่นเดียวกัน

ในปัจจุบันประเทศไทยเป็นภาคีสถิติสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนซึ่งสหประชาชาติถือเป็นสนธิสัญญาหลักจำนวนหลายฉบับ เช่น

- อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child : CRC) เป็นสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในโลก โดยทุกประเทศในโลกได้ให้สัตยาบัน ยกเว้นประเทศโซมาเลียและสหรัฐอเมริกา
- อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Woman : CEDAW) มีเนื้อหาเกี่ยวกับการรับรองสิทธิที่เท่าเทียมกันของบุรุษและสตรี สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติดูแลจากรัฐ สิทธิโอกาสทางการศึกษา โอกาสในการสอบแข่งขันคัดเลือกในตำแหน่งสำคัญ หรือการเป็นที่ยอมรับในวงสังคม ได้รับโอกาสต่าง ๆ ตลอดจนการยอมรับที่เท่าเทียมกัน
- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR)
- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights : ICESCR)
- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ (International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination : ICERD)
- อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมาน (Convention Against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment : CAT)

^๕ Article 1 of the Universal Declaration of Human Rights:

“All human beings are born free and equal in dignity and rights”

๒.๒ หลักสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

แนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนมีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของรัฐใดปราศจากการเคารพต่อสิทธิมนุษยชนแล้ว ย่อมไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ แต่เป็นเพียงกระบวนการดำเนินคดีทางอาญาหรือการลงโทษทางอาญาเท่านั้น อีกทั้งกระบวนการดังกล่าวยังมีโอกาสที่จะนำไปสู่การละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองในข้อตกลงระหว่างประเทศอีกจำนวนมาก ความสำคัญของสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มีข้อพิจารณาดังนี้^๖

(๑) สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นหลักประกันและวิธีการนำไปสู่ความถูกต้องชอบธรรมและความยุติธรรม โดยที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีหน้าที่ต้องตรวจสอบให้ได้ความจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดและผู้กระทำความผิด จึงต้องมีมาตรการที่เป็นมาตรฐานให้เกิดความแน่นอนในความถูกต้องของการปฏิบัติในทุกขั้นตอนตั้งแต่จุดเริ่มต้นของคดีไปจนกระทั่งเสร็จสิ้นกระบวนการทั้งหมดของคดีนั้น โดยตั้งแต่ในขั้นตอนที่รัฐจะดำเนินคดีอาญากับผู้ใดก็จะต้องมีหลักฐานและเหตุผลอันสมควรตามกระบวนการและวิธีการของกฎหมายโดยชอบที่จะรองรับการพิสูจน์ได้ว่าการกระทำความผิดและผู้ถูกดำเนินคดีนั้นเป็นผู้กระทำความผิด

(๒) สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นเครื่องมือส่งเสริมมาตรฐานของการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมและการทุจริตได้อย่างมีประสิทธิภาพ การมีหลักประกันต่าง ๆ ตามกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้น ย่อมทำให้เกิดความเชื่อถือของสาธารณชนและประชาคมโลกว่าผู้ที่ถูกดำเนินคดีอาญาหรือลงโทษทางอาญานั้นได้ผ่านกระบวนการตรวจสอบตามครรลองของกฎหมายอย่างมีมาตรฐานและมีการปฏิบัติที่เหมาะสม

(๓) สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นสิ่งปลูกสร้างและเกื้อหนุนการพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศ โดยที่เรื่องสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นเรื่องที่ไม่หยุดนิ่ง เพราะแต่ละประเทศจะพยายามพัฒนามาตรการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการปฏิบัติในเรื่องที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์มากที่สุดเป็นไปอย่างมีคุณภาพมากที่สุด

ทั้งนี้ หลักสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในทางระหว่างประเทศ ได้แก่ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Rights) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR)

^๖ ขาติ ชัยเดชสุริยะ, มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, ๒๕๔๙, หน้า ๑-๓

๒.๒.๑ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Rights)

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้ถูกรับรองโดยที่ประชุมสมัชชาขององค์การสหประชาชาติเมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๑ ถือเป็นเอกสารประวัติศาสตร์ในการวางรากฐานด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศฉบับแรกของโลกและเป็นพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนทุกฉบับที่มีในปัจจุบัน ปฏิญญาสากลฉบับนี้กล่าวถึงสิทธิมนุษยชนซึ่งมีสาระสำคัญด้วยกัน ๔ ด้าน ประกอบด้วย (๑) หลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชน (๒) สิทธิทางการเมืองและสิทธิพลเมือง (๓) สิทธิด้านสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมและ (๔) หน้าที่ของบุคคล สังคม และรัฐ

ทั้งนี้ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติได้ปรากฏข้อความที่เป็นการรับรองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไว้หลายกรณี ได้แก่^๔

ข้อ ๕ บุคคลใดจะถูกกระทำทารุณหรือการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายผิดมนุษยธรรมหรือต่ำช้าไม่ได้^๕

ข้อ ๙ บุคคลใดจะถูกจับกุม กักขัง หรือเนรเทศไปต่างถิ่นโดยพลการไม่ได้^๖

ข้อ ๑๐ ทุกคนมีสิทธิโดยเสมอภาคเต็มที่ในอันที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่อิสระ และเที่ยงธรรมในการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตนและการกระทำผิดอาญาใด ๆ ที่ตนถูกกล่าวหา^๗

ข้อ ๑๑ (๑) ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่าทำผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาเปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันบรรดาที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดี

(๒) จะถือบุคคลใด ๆ ว่ามีความผิดทางอาญา เนื่องด้วยการกระทำหรือละเว้นใด ๆ อันมิได้จัดเป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายแห่งชาติหรือกฎหมายระหว่างประเทศ ในขณะที่ได้กระทำการนั้นขึ้นไม่ได้ และจะลงโทษอันหนักกว่าที่ใช้อยู่ในขณะที่ได้กระทำความผิดทางอาญานั้นไม่ได้^๘

^๔ คำแปลโดย : คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ๒๕๕๐

^๕ Article 5 Universal Declaration of Human Rights

“No one shall be subjected to torture or to cruel, inhuman or degrading treatment or punishment”.

^๖ Article 9 Universal Declaration of Human Rights

“No one shall be subjected to arbitrary arrest, detention or exile”.

^๗ Article 10 Universal Declaration of Human Rights

“Everyone is entitled in full equality to a fair and public hearing by an independent and impartial tribunal, in the determination of his rights and obligations and of any criminal charge against him”.

^๘ Article 11 Universal Declaration of Human Rights

“1. Everyone charged with a penal offence has the right to be presumed innocent until proved guilty according to law in a public trial at which he has had all the guarantees necessary for his defense.

ในเวลาต่อมาได้มีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR) ซึ่งรับรองโดยที่ประชุมสมัชชาองค์การสหประชาชาติเมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๙ ซึ่งมีข้อความหลายตอนที่เป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไว้หลายประการซึ่งสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งองค์การสหประชาชาติ แต่ได้มีการขยายรายละเอียดของการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพมากขึ้น

๒.๒.๒ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR)

สมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้รับรองกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิพลเมือง (ICCPR) เมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๙ และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๙

๒.๒.๒.๑ เนื้อหาสาระของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)

เนื้อหาสาระของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ประกอบด้วยหลักสิทธิมนุษยชนที่ได้มีการปรากฏแต่ดั้งเดิม ตามเอกสารประวัติศาสตร์หลายฉบับ ได้แก่ ข้อบัญญัติ ๑๐ ประการแรกของรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา^{๑๒} และคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมืองของสาธารณรัฐฝรั่งเศส^{๑๓} ทั้งนี้ในแต่ละส่วนของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)^{๑๔} ประกอบด้วย

ส่วนที่ ๑ (ข้อ ๑) กล่าวถึงสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง (right of self-determination) ซึ่งถูกพิจารณาว่าเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญยิ่งของสิทธิมนุษยชนทั้งปวง

ส่วนที่ ๒ (ข้อ ๒-๕) กล่าวถึงพันธกรณีของรัฐบาลที่รับรองจะเคารพและประกันสิทธิของบุคคล รวมถึงการห้ามการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าด้วยเหตุผลทางเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง สัญชาติ สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม ถิ่นกำเนิด หรือสภาพอื่นใด โดยจะดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติภายในประเทศ การประกันว่าบุคคลที่ถูกละเมิดจะได้รับการเยียวยาไม่ว่าบุรุษหรือสตรีจะได้รับสิทธิพลเมืองและการเมืองอย่างเท่าเทียมกัน การลิดรอนสิทธิในสถานการณ์ฉุกเฉิน และการห้ามตีความในกติกาในอันที่จะจำกัดสิทธิและเสรีภาพอื่น ๆ ลง

2. No one shall be held guilty of any penal offence on account of any act or omission which did not constitute a penal offence, under national or international law, at the time when it was committed. Nor shall a heavier penalty be imposed than the one that was applicable at the time the penal offence was committed”.

^{๑๒} The First Ten Amendments to the Constitution of the United States (1789/1791)

^{๑๓} The French Déclaration des droits de l’homme et du citoyen (1789)

^{๑๔} Christian deWit, International Covenant on Civil and Political Rights, (Online) Available from <http://legal.un.org/av/ha/iccpr/iccpr.html>, [4 Oct 2016]

ส่วนที่ ๓ (ข้อ ๖-๒๗) กล่าวถึงสาระของสิทธิในส่วนที่เป็นพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ได้แก่ สิทธิในการมีชีวิตอยู่ เสรีภาพจากการถูกทรมาน การห้ามบุคคลมิให้ตกอยู่ในสภาวะเยี่ยงทาส การห้ามบุคคลมิให้ถูกจับกุมโดยตามอำเภอใจ การประติบัติต่อผู้ถูกกีดรอนเสรีภาพอย่างมีมนุษยธรรม ความเสมอภาคของบุคคลภายใต้กฎหมาย การห้ามมิให้มีการบังคับใช้กฎหมายอาญาย้อนหลัง การคุ้มครองเสรีภาพทางความคิด เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก เป็นต้น

ส่วนที่ ๔ (ข้อ ๒๘-๔๕) กล่าวถึงการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการตรวจสอบการประติบัติตามพันธกรณีที่กำหนดไว้ในกติกา รวมถึงพันธกรณีในการเสนอรายงานของรับภาคี การยอมรับอำนาจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน และขั้นตอนการพิจารณาข้อร้องเรียน

ส่วนที่ ๕ (ข้อ ๔๖-๔๗) ห้ามการตีความไปในทางขัดกับกฎหมายระหว่างประเทศอื่น ๆ รวมทั้งการมิให้ตีความในการที่จะกีดรอนสิทธิที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพยากร

ส่วนที่ ๖ (ข้อ ๔๘-๕๓) กล่าวถึงการเข้าเป็นภาคี และการแก้ไขเพิ่มเติมกติกา

๒.๒.๒.๒ บทบัญญัติของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ปรากฏอยู่ในข้อ ๑๔ และข้อ ๑๕ ดังต่อไปนี้^{๑๔}

ข้อ ๑๔

๑. บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอกันในการพิจารณาของศาลและคณะตุลาการ ในการพิจารณา คดีอาญาซึ่งตนต้องหาว่ากระทำความผิด หรือการพิจารณาคดีเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตน บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเปิดเผยและเป็นธรรม โดยคณะตุลาการซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย มีอำนาจ มีความเป็นอิสระ และเป็นกลาง สื่อมวลชนและสาธารณชนอาจถูกห้ามเข้าฟังการพิจารณาคดีทั้งหมดหรือบางส่วนก็ด้วยเหตุผลทางศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือความมั่นคงของชาติในสังคมประชาธิปไตยหรือเพื่อความจำเป็นเกี่ยวกับส่วนได้เสียในเรื่องชีวิตส่วนตัวของคู่กรณี หรือในสภาพการณ์พิเศษซึ่งศาลเห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่ง เมื่อการพิจารณาโดยเปิดเผยนั้นอาจเป็นการเสื่อมเสียต่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม แต่คำพิพากษาในคดีอาญา หรือคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยข้อพิพาทในคดีอื่นต้องเปิดเผย เว้นแต่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของเด็กและเยาวชน หรือเป็นกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับข้อพิพาทของคู่สมรสในเรื่องการเป็นผู้ปกครองเด็ก

^{๑๔} อัจฉรา ฉายากุล และคณะ, พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๖, หน้า ๑๕๔-๑๕๘

๒. บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำผิดอาญา ต้องมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด

๓. ในการพิจารณาคดีอาญา บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำผิดย่อมมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำดังต่อไปนี้โดยเสมอภาค

(ก) สิทธิที่จะได้รับแจ้งโดยพลันซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพและเหตุแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหาในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้

(ข) สิทธิที่จะมีเวลา และได้รับความสะดวกเพียงพอแก่การเตรียมการเพื่อต่อสู้คดี และติดต่อกับทนายความที่ตนเลือกได้

(ค) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยไม่ชักช้าเกินความจำเป็น

(ง) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าบุคคลนั้น และสิทธิที่จะต่อสู้คดีด้วยตนเอง หรือโดยผ่านผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายที่ตนเลือก สิทธิที่บุคคลจะได้รับแจ้งให้ทราบถึงสิทธิในการมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย หากบุคคลนั้นไม่มีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย ในกรณีใดๆ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมบุคคลนั้นมีสิทธิที่จะมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งมีการแต่งตั้งให้โดยปราศจากค่าตอบแทน ในกรณีที่บุคคลนั้นไม่สามารถ ภาระในการจ่ายค่าตอบแทน

(จ) สิทธิที่จะซักถามพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตน และขอให้เรียกพยานฝ่ายตนมาซักถามภายใต้เงื่อนไขเดียวกับพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตน

(ฉ) สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากล่ามโดยไม่คิดมูลค่า หากไม่สามารถเข้าใจหรือพูดภาษาที่ใช้ในศาลได้

(ช) สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้เบิกความเป็นปรปักษ์ต่อตนเอง หรือให้รับสารภาพผิด

๔. ในกรณีของบุคคลที่เป็นเด็กหรือเยาวชน วิธีพิจารณาความให้เป็นไปโดยคำนึงถึงอายุและความปรารถนาที่จะส่งเสริมการแก้ไขฟื้นฟูความประพฤติของบุคคลนั้น

๕. บุคคลทุกคนที่ต้องคำพิพากษาลงโทษในความผิดอาญา ย่อมมีสิทธิที่จะให้คณะตุลาการระดับเหนือขึ้นไปพิจารณาทบทวนการลงโทษและคำพิพากษาโดยเป็นไปตามกฎหมาย

๖. เมื่อบุคคลใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษในความผิดอาญา และภายหลังจากนั้นมีการกลับคำพิพากษาที่ให้ลงโทษบุคคลนั้น หรือบุคคลนั้นได้รับอภัยโทษ โดยเหตุที่มีข้อเท็จจริงใหม่หรือมีข้อเท็จจริง ที่ได้ค้นพบใหม่อันแสดงให้เห็นว่าได้มีการดำเนินกระบวนการยุติธรรมที่มีชอบ บุคคลที่ได้รับความทุกข์อันเนื่องมาจาก

การลงโทษตามผลของคำพิพากษาลงโทษเช่นว่า ต้องได้รับการชดเชยตามกฎหมายเว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า การไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงที่ยังไม่รู้ให้ทันเวลาเป็นผลจากบุคคลนั้นทั้งหมดหรือบางส่วน

๗. บุคคลย่อมไม่ถูกพิจารณา หรือลงโทษซ้ำในความผิดซึ่งบุคคลนั้นต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ หรือให้ปล่อยตัวแล้วตามกฎหมายและวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละประเทศ

ข้อ ๑๕

๑. บุคคลย่อมไม่ต้องรับผิดทางอาญา เพราะกระทำหรืองดเว้นกระทำการใดซึ่งในขณะกระทำไม่มีความผิดอาญาตามกฎหมายภายในหรือกฎหมายระหว่างประเทศ และจะลงโทษให้หนักกว่าโทษที่มีอยู่ในขณะที่ได้กระทำความผิดอาญาไม่ได้ หากภายหลังการกระทำความผิดนั้นได้มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดโทษเบาลง ผู้กระทำผิดย่อมได้รับประโยชน์จากบทบัญญัตินั้น

๒. ข้อความในข้อบทนี้ย่อมไม่กระทบต่อการพิจารณาคดี และการลงโทษบุคคลซึ่งได้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการใดอันเป็นความผิดอาญาตามหลักกฎหมายทั่วไปอันเป็นที่รับรองโดยประชาคมนานาชาติในขณะที่มีการกระทำนั้น

ปัจจุบันประเทศไทยเข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) โดยการภาคยานุวัติ (Accession) เมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ และมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยมีได้ตั้งข้อสงวนแต่อย่างใด แต่ได้ทำคำแถลงตีความไว้ ๒ ประเด็น^{๑๖} ได้แก่

^{๑๖} อังฉรา ฉายากุล และคณะ, พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน, อ้างแล้ว, หน้า ๒๒-๒๓

อย่างไรก็ดี ประเทศไทยเคยทำถ้อยแถลงตีความไว้ทั้งหมด ๔ ประเด็น แต่ในที่ประชุมคณะกรรมการส่งเสริมการอนุวัติตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ซึ่งจัดโดยกระทรวงยุติธรรม ในการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๕๑ เมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๑ ได้พิจารณาการถอนคำแถลงตีความ และมีความเห็นว่าประเทศไทยมีความพร้อม สามารถถอนคำแถลงตีความข้อบทที่ ๖ วรรค ๕ และข้อบทที่ ๙ วรรค ๓ ได้ เนื่องจากได้มีการแก้ไขกฎหมายภายในประเทศให้สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองแล้ว (ICCPR) ดังนี้

ข้อ ๖ วรรค ๕ การยกเลิกโทษประหารชีวิตบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๑๖) พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๓ ได้ยกเลิกโทษประหารชีวิตผู้กระทำความผิด ซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่ปี ๒๕๔๖ แล้ว นอกจากนี้ได้มีการออกพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๕) พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งบัญญัติปกป้องสิทธิการมีชีวิตและการอยู่รอดของเด็กตั้งแต่เป็นทารกในครรภ์มารดา โดยทุเลาการบังคับโทษหุ้ยมักรรมและเปลี่ยนโทษประหาร ชีวิตเป็นจำคุกตลอดชีวิต โดยกำหนดบัญญัติว่า หุ้ยมักรรมที่ต้องโทษประหารชีวิตถ้ามีครรภ์อยู่ให้รอไว้จนพ้นกำหนดสามปีนับแต่คลอดบุตรแล้ว และอยู่รอดเป็นทารก ให้ลดโทษประหารชีวิตลงเหลือจำคุกตลอดชีวิต

ข้อบทที่ ๙ วรรค ๓ สิทธิและเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้ “กำหนดสิทธิในกระบวนการยุติธรรมไว้เป็นส่วนที่สี่ของหมวดที่ห้าด้วยสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย (ม. ๓๙-๔๐) ที่ครอบคลุมความตามข้อบทที่ ๙ ประกอบกับ มาตรา ๘๗ ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๒) พ.ศ. ๒๕๔๗ ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับเกินกว่าพฤติการณ์แห่งคดี และได้กำหนดไว้ชัดเจนในกรณีผู้ถูกจับที่ไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวและมีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวน หรือการฟ้องคดี จะต้องนำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมง : อ่านเพิ่มเติมใน รายงานกิตติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ฉบับที่ ๒ วันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๗, (Online) Available from <http://www.rlpd.go.th/rlpdnew/2012-06-20-06-19-42/2012-06-20-06-20-47/2012-07-24-08-31-51/3238-iccpr> (26 May 2017)

- (๑) ข้อ ๒ วรรค ๑ เรื่องสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง (right to self-determination) ได้ตีความตามปฏิญญาและแผนปฏิบัติการเวียนนา กล่าวคือมีให้ตีความว่า “อนุญาตหรือสนับสนุนการกระทำใด ๆ ที่จะเป็นการแบ่งแยกหรือทำลายบูรณภาพแห่งดินแดนหรือเอกภาพทางการเมืองของรัฐเอกราชอธิปไตย ทั้งนี้ ไม่ว่าทั้งหมดหรือเพียงบางส่วน”
- (๒) ข้อ ๒๐ วรรค ๑ เรื่องการห้ามการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อทำสงคราม รัฐบาลไทยได้ตีความหมายถึง “สงครามที่ขัดต่อกฎหมายระหว่างประเทศ” ดังนั้น จึงไม่รวมสงครามเพื่อป้องกันตนเองในกรณีของไทยจำเป็นต้องประชาสัมพันธ์และชักชวนให้ประชาชนรักชาติในกรณีที่ต้องทำสงครามเพื่อป้องกันการรุกรานจากประเทศอื่น

ทั้งนี้ ในฐานะรัฐภาคี ประเทศไทยจึงมีพันธะผูกพันในการดำเนินการตามพันธกรณีของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ได้แก่

- (๑) การประกันสิทธิต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
- (๒) การปฏิบัติให้เกิดสิทธิตามที่รับรองไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองด้วยความก้าวหน้า
- (๓) การเผยแพร่หลักการของสิทธิตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองอย่างกว้างขวาง
- (๔) การจัดทำรายงานความก้าวหน้า สถานการณ์ปัจจุบันและปัญหาอุปสรรคภายในประเทศเกี่ยวกับสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองซึ่งเป็นผลจากการอนุวัติกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Human Rights Committee : HRC)

๒.๒.๒.๓ กลไกการขับเคลื่อนกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) และรัฐภาคี

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) มีเนื้อหาที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของบุคคลในฐานะที่เป็นพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่สิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง สิทธิในชีวิต สิทธิทางความคิด สิทธิในความเป็นส่วนตัว เป็นต้น กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ยังได้กำหนดให้รัฐภาคีต้องเคารพและประกันสิทธิบุคคล เช่น การห้ามมิให้ใช้กฎหมายอาญาย้อนหลังหรือการห้ามควบคุมตัวโดยพลการ เพื่อให้การรับประกันสิทธิเหล่านี้เป็นไปอย่างสอดคล้องตามบทบัญญัติของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) จึงได้มีการกำหนดกลไก Treaty Body ซึ่งเป็นระบบของการมีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนสากล (The Human Rights Committee)

ประจำกติการะหว่างประเทศดังกล่าว ทำหน้าที่ทบทวนการบังคับใช้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ของประเทศภาคี

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนสากลนี้มีลักษณะเป็นผู้เชี่ยวชาญอิสระ^{๑๗} ตั้งขึ้นถาวร ทำหน้าที่ตรวจสอบการปฏิบัติตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองตามรายงานที่รัฐภาคีได้จัดทำ เนื่องจากภาคีมีความผูกพันที่ต้องส่งรายงานในการปรับใช้ข้อกำหนดในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ภายในรัฐของตน ภายหลังจากเข้าเป็นสมาชิก เมื่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนสากลได้ดำเนินการตรวจสอบรายงานของรัฐภาคีแล้ว ก็จะทำให้ความเห็นต่าง ๆ ก่อนมีข้อสรุปเชิงเสนอแนะไปยังรัฐภาคี นอกจากนี้แล้วคณะกรรมการชุดดังกล่าวยังมีขอบเขตอำนาจในการตีความพันธกรณี การให้ข้อวินิจฉัยทั่วไป (General Comments) เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) รวมทั้งการรับข้อร้องเรียนจากบุคคล (Individual Complaint) กรณีที่รัฐภาคีนั้นรับวิธีการร้องเรียนนี้

การเข้าเป็นภาคีของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ก่อให้เกิดพันธกรณีต่อรัฐที่ต้องมีพันธะผูกพัน และต้องปรับใช้สิทธิที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญา ลำพังการเข้าร่วมเป็นภาคีนั้นเป็นเพียงการแสดงเจตนารมณ์และเป็นการแสดงความรับรู้ถึงสิทธิในเอกสารเพียงอย่างเดียวซึ่งไม่เพียงพอที่จะรับรองว่ารัฐดังกล่าวจะนำไปปฏิบัติ กลไกการตรวจสอบในรูปแบบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนสากลจึงมีความจำเป็นต่อการติดตามการดำเนินการของรัฐเองว่าเป็นไปตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) หรือไม่

๒.๓ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทย

บทบัญญัติเรื่องสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายของประเทศไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา รวมถึงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ และประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการ พ.ศ. ๒๕๕๒ ตลอดจนรวมถึงความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๒.๓.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและการรับรองเรื่องสิทธิและเสรีภาพในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้รับรองสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยไว้ในหมวด ๓ ตั้งแต่มาตรา ๒๕-๔๙ อาทิ สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพในการถือศาสนา สิทธิใน

^{๑๗} United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, Introduction of the Committee, (Online) Available from <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CCPR/Pages/CCPRIntro.aspx>, (2 May 2017)

ความเป็นอยู่ส่วนตัว เสรีภาพในเคหสถาน เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในทรัพย์สินและการสืบทอด
เสรีภาพในการประกอบอาชีพ เป็นต้น

ทั้งนี้ สิทธิในกระบวนการยุติธรรมได้กำหนดบทบัญญัติไว้ดังต่อไปนี้

มาตรา ๒๘ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้
เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกายจะกระทำ
มิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

การทรมาน ทารุณกรรมหรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้

มาตรา ๒๙ บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้น
บัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่
ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด
แสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี ใน
คดีอาญาจะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้

คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาและจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่
กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๖๘ รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม
และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็วและไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกิน
สมควร

รัฐพึงมีมาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยเคร่งครัด
ปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำใด ๆ

รัฐพึงให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่จำเป็นและเหมาะสมแก่ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึง
กระบวนการยุติธรรมรวมถึงการจัดหาทนายความให้

๒.๓.๒ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ได้แก่

มาตรา ๓๐ “ให้ศาลมีอำนาจออกข้อกำหนดใด ๆ แก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือแก่บุคคลภายนอกที่อยู่ต่อหน้าศาลตามที่เห็นจำเป็น เพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาล และเพื่อให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปตามเที่ยงธรรมและรวดเร็ว อำนาจเช่นว่านี้ให้รวมถึงการสั่งห้ามคู่ความมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาในทางก่อความรำคาญ หรือในทางประวิงให้ชักช้าหรือในทางฟุ่มเฟือยเกินสมควร”

มาตรา ๓๑ “ผู้ใดกระทำการอย่างใด ๆ ดังกล่าวต่อไปนี้ ให้ถือว่ากระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

(๑) ขัดขึ้นไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาลตามมาตรา ๓๐ อันว่าด้วยการรักษาความเรียบร้อย หรือประพฤติตนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล

(๒) เมื่อได้มีคำร้องและได้รับอนุญาตจากศาลให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลตามมาตรา ๑๕๖/๑ แล้ว ปรากฏว่าได้แสดงข้อเท็จจริงหรือเสนอพยานหลักฐานอันเป็นเท็จต่อศาลในการไต่สวนคำร้องขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล

(๓) เมื่อรู้ว่าจะมีการส่งคำคู่ความหรือส่งเอกสารอื่น ๆ ถึงตน แล้วจงใจไปเสียให้พ้น หรือหาทางหลีกเลี่ยงที่จะไม่รับคำคู่ความหรือเอกสารนั้นโดยสถานอื่น

(๔) ตรวจเอกสารทั้งหมด หรือฉบับใดฉบับหนึ่ง ซึ่งอยู่ในสำนวนความ หรือคัดเอาสำเนาเอกสารเหล่านั้นไป โดยฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติ มาตรา ๕๔

(๕) ขัดขึ้นไม่มาศาล เมื่อศาลได้มีคำสั่งตามมาตรา ๑๙ หรือมีหมายเรียกตามมาตรา ๒๗๗”

มาตรา ๓๒ “ผู้ใดเป็นผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ หรือผู้พิมพ์โฆษณาซึ่งหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์อันออกโฆษณาต่อประชาชน ไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะได้รู้ถึงซึ่งข้อความหรือการออกโฆษณาแห่งหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์ เช่นว่านั้นหรือไม่ ให้ถือว่าได้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งในสองอย่างดังจะกล่าวต่อไปนี้

(๑) ไม่ว่าเวลาใด ๆ ถ้าหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์เช่นว่านั้นได้กล่าวหรือแสดงไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ซึ่งข้อความหรือความเห็นอันเป็นการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์อื่น ๆ แห่งคดี หรือกระบวนการพิจารณาใด ๆ แห่งคดี ซึ่งเพื่อความเหมาะสมหรือเพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์ ศาลได้มีคำสั่งห้ามการออกโฆษณาสิ่งเหล่านั้นไม่ว่าโดยวิธีเพียงแต่สั่งให้พิจารณาโดยไม่เปิดเผยหรือโดยวิธีห้ามการออกโฆษณาโดยชัดแจ้ง

(๒) ถ้าหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์ ได้กล่าวหรือแสดงไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ในระหว่างการศึกษาแห่งคดีไปจนมีคำพิพากษาเป็นที่สุด ซึ่งข้อความหรือความเห็นโดยประสงค์จะให้มิอทธิพลเหนือความรู้สึกของประชาชน หรือเหนือศาลหรือเหนือคู่ความหรือเหนือพยานแห่งคดีซึ่งพอเห็นได้ว่าจะทำให้การพิจารณาคดีเสียความยุติธรรมไปเช่น

ก. เป็นการแสดงผิดจากข้อเท็จจริงแห่งคดี หรือ

ข. เป็นรายงานหรือย่อเรื่องหรือวิภาค ซึ่งกระบวนการพิจารณาแห่งคดีอย่างไม่เป็นกลางและไม่ถูกต้อง หรือ

ค. เป็นการวิภาคโดยไม่เป็นธรรม ซึ่งการดำเนินคดีของคู่ความ หรือคำพยานหลักฐาน หรือนิสัยความประพฤติของคู่ความหรือพยาน รวมทั้งการแถลงข้อความอันเป็นการเสื่อมเสียต่อชื่อเสียงของคู่ความหรือพยาน แม้ถึงว่าข้อความเหล่านั้นจะเป็นความจริง หรือ

ง. เป็นการชักจูงให้เกิดมีคำพยานเท็จ

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ ให้นำวิเคราะห้ศัพท์ทั้งปวงในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๗๖ มาใช้บังคับ”

มาตรา ๓๓ “ถ้าคู่ความฝ่ายใดหรือบุคคลใดกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลใด ให้ศาลนั้นมีอำนาจสั่งลงโทษโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือทั้งสองวิธีดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

(ก) ไล่ออกจากบริเวณศาล หรือ

(ข) ให้ลงโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

การไล่ออกจากบริเวณศาลนั้นให้กระทำได้ชั่วระยะเวลาที่ศาลนั่งพิจารณาหรือภายในระยะเวลาใด ๆ ก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร เมื่อจำเป็นจะเรียกให้ตำรวจช่วยจัดการก็ได้

ในกรณีกำหนดโทษจำคุกและปรับนั้นให้จำคุกได้ไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท”

๒.๓.๓ ประมวลกฎหมายอาญา

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญา พบว่ามีบทบัญญัติที่มีความสัมพันธ์กับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลอยู่หลายมาตรา ได้แก่

มาตรา ๑๗๐ “ผู้ใดขัดขืนหมายหรือคำสั่งของศาลให้มาให้ถ้อยคำ ให้มาเบิกความหรือให้ส่งทรัพย์หรือเอกสารใดในการพิจารณาคดี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา ๑๗๑ “ผู้ใดขัดขืนคำสั่งของศาลให้สาบาน ปฏิญาณ ให้ถ้อยคำหรือเบิกความ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา ๑๗๕ “ผู้ใดเอาความอันเป็นเท็จฟ้องผู้อื่นต่อศาลว่ากระทำความผิดอาญา หรือว่ากระทำความผิดอาญาแรงกว่าที่เป็นความจริง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท”

มาตรา ๑๗๗ “ผู้ใดเบิกความอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดีต่อศาล ถ้าความเท็จนั้นเป็นข้อสำคัญในคดี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าความผิดดังกล่าวในวรรคแรก ได้กระทำในการพิจารณาคดีอาญา ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท”

มาตรา ๑๘๐ “ผู้ใดนำสืบหรือแสดงพยานหลักฐานอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดี ถ้าเป็นพยานหลักฐานในข้อสำคัญในคดีนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าความผิดดังกล่าวในวรรคแรก ได้กระทำให้ในการพิจารณาคดีอาญา ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท”

มาตรา ๑๙๘ “ผู้ใดดูหมิ่นศาลหรือผู้พิพากษาในการพิจารณาหรือพิพากษาคดี หรือกระทำการขัดขวางการพิจารณาหรือพิพากษาของศาล ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

๒.๓.๔ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ปรากฏอยู่ในมาตรา ๖๔ และมาตรา ๖๕ ดังนี้

มาตรา ๖๔ “นอกจากที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ ให้นำบทบัญญัติที่ถือว่าเป็นการกระทำละเมิดอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม และเมื่อมีการละเมิดอำนาจศาล ให้ศาลปกครองมีอำนาจสั่งลงโทษได้ดังนี้

(๑) ตักเตือน โดยจะมีคำตักเตือนเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยหรือไม่ก็ได้

(๒) ไล่ออกจากบริเวณศาล

(๓) ลงโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การสั่งลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลพึงใช้อย่างระมัดระวังและเท่าที่จำเป็นตามพฤติการณ์แห่งกรณี และหากเป็นการสั่งลงโทษตาม (๓) ให้องค์คณะอื่นที่มีใช้องค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีนั้น เป็นผู้พิจารณาและสั่งลงโทษ”

มาตรา ๖๕ “ผู้ใดวิจารณ์การพิจารณาหรือการพิพากษาคดีของศาลปกครองโดยสุจริตด้วย วิธีการทางวิชาการ ผู้นั้นไม่มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล หรือดูหมิ่นศาลหรือตุลาการ”

๒.๓.๕ ประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการ พ.ศ. ๒๕๕๒

ประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการ พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้กำหนดหน้าที่บางประการของผู้พิพากษาที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ไว้ในหมวด ๒ จริยธรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในทางอรรถคดี ดังนี้

ข้อ ๓ “ในการนั่งพิจารณาคดี ผู้พิพากษาจักต้องวางตนเป็นกลางและปราศจากอคติ ทั้งพึงสำรวจตนให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ แต่งกายเรียบร้อย ใช้วาจาสุภาพ ฟังความจากคู่ความและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างตั้งใจ ให้มีความเสมอภาค และมีเมตตาธรรม”

ข้อ ๕ “ผู้พิพากษาจักต้องควบคุมการดำเนินกระบวนการในศาลให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ทั้งจักต้องมิให้ผู้ใดประพฤติตนไม่สมควรในศาล

บทบัญญัติว่าด้วยเรื่องละเมิดอำนาจศาล พึงใช้ด้วยความระมัดระวังและไม่ลุแก่อลู่”

ข้อ ๑๔ “ผู้พิพากษาพึงถอนตัวจากการพิจารณาและพิพากษาคดี เมื่อมีเหตุที่ตนอาจถูกคัดค้านได้ตามกฎหมาย หรือเมื่อมีเหตุประการอื่นที่เกี่ยวกับตัวผู้พิพากษานั้นอาจทำให้การพิจารณาคดีนั้นเสียความยุติธรรม และจักต้องไม่กระทำการใดๆ อันเป็นการจูงใจผู้พิพากษาซึ่งพิจารณาพิพากษาคดีนั้นในภายหลังในการที่อาจทำให้เสียความยุติธรรม”

๒.๓.๖ ความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาที่ ๔๔๔/๒๕๒๘

คณะกรรมการกฤษฎีกาเคยให้ความเห็นเรื่องความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ตามมาตรา ๓๑-๓๓ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ไว้ในความเห็นที่ ๔๔๔/๒๕๒๘^{๑๔} ว่าการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นเพียงการกระทำความผิดต่ออำนาจศาลและหน้าที่ของศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณาและรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาล อันเป็นมาตรการตามวิธีสบัญญัติเท่านั้น และการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาลไม่ว่าจะเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีแพ่งหรือคดีอาญา หรือการรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาลในคดีแพ่งหรือคดีอาญา ก็มีใช่เป็นความผิดในทางอาญาแต่อย่างใด ฉะนั้น การกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจึงมิใช่ความผิดอาญา

จากบทบัญญัติที่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายอาญา พบว่า มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลด้วยกันหลายมาตรา ในขณะที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ แม้มีการกำหนดความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้แต่ก็มีรายละเอียดที่แตกต่างจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ทั้งในเรื่องอำนาจของผู้พิพากษาที่เป็นคู่กรณีหรือสิทธิและเสรีภาพในการวิจารณ์คำพิพากษา ดังนั้นในฐานะที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกของสังคมโลกและเป็นภาคีสมาชิกของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) จึงควรพิจารณาในลำดับถัดไปว่าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศอื่น ๆ มีการบังคับใช้หรือไม่ อย่างไร เพื่อเป็นการเปรียบเทียบสภาพการใช้การตีความกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของประเทศไทย รวมถึงแนวความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาที่ ๔๔๔/๒๕๒๘ ให้มีความกระจ่างและชัดเจนมากขึ้น อีกทั้งควรวิเคราะห์เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบว่าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของประเทศไทยมีความสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) หรือไม่ เพื่อเป็นการยกระดับและเพิ่มมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยในเรื่องดังกล่าวให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

^{๑๔} บันทึกความเห็นคณะกรรมการกฤษฎีกาที่ ๔๔๔/๒๕๒๘ เรื่อง ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นความผิดอาญาหรือไม่ (ตีความมาตรา ๓๑ มาตรา ๓๒ และมาตรา ๓๓ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง)

บทที่ ๓

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในต่างประเทศ

การศึกษาในบทต่างประเทศจะพิจารณาถึงที่มาของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ลักษณะของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล โทษของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล กระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล โดยแยกกลุ่มประเทศในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ได้แก่ สหราชอาณาจักร ประเทศอินเดียและสหรัฐอเมริกา และระบบกฎหมายซีวิลลอว์ ได้แก่ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและสาธารณรัฐฝรั่งเศส ตามรายละเอียดดังนี้

แนวความคิดเรื่องความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในกลุ่มประเทศคอมมอนลอว์

การศึกษาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในกลุ่มประเทศคอมมอนลอว์ประกอบด้วยสหราชอาณาจักร (๓.๑) ประเทศอินเดีย (๓.๒) และสหรัฐอเมริกา (๓.๓)

๓.๑ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของสหราชอาณาจักร

แม้ระบบของกฎหมายสหราชอาณาจักรเป็นระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ซึ่งแตกต่างจากระบบกฎหมายของไทย แต่ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมีรากฐานมาจากระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของสหราชอาณาจักรซึ่งเป็นต้นแบบของระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ การศึกษาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของสหราชอาณาจักรจะแบ่งการศึกษาออกเป็น ๖ ส่วนอันได้แก่ ที่มาของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล การคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ลักษณะของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล โทษของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล กระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล และองค์กรที่มีหน้าที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

๓.๑.๑ ที่มาของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลปรากฏอยู่ในระบบกฎหมายของสหราชอาณาจักรมาแล้วกว่า ๘ ศตวรรษแล้วและมีรากศัพท์มาจากคำว่า “Contemptus Curiae” ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของสหราชอาณาจักรมีรากฐานมาตั้งแต่สมัยที่สหราชอาณาจักรยังปกครองด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ซึ่งพระมหากษัตริย์เป็นผู้ปกครอง โดยเริ่มมีการกำหนดให้การละเมิดอำนาจศาลเป็นความผิดในช่วงปลายของศตวรรษที่ ๑๒^{๑๙}

ในช่วงศตวรรษที่ ๑๓ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลยังไม่มี ความแน่นอนทั้งในแง่ของลักษณะการกระทำอันเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตลอดจนกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาล^{๒๐}

^{๑๙}Naseem Ahmed Handa, “AN APPRAISAL OF LAW OF CONTEMPT IN INDIA,” (Doctor of Philosophy Thesis Faculty of Law Punjabi University, 2010), p. 31.

^{๒๐}Naseem Ahmed Handa, “AN APPRAISAL OF LAW OF CONTEMPT IN INDIA,” *op.cit.*, p.31-32.

เนื่องจากความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเกิดขึ้นมาจากความสำคัญของศาลในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๔ เป็นต้นมา ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในสหราชอาณาจักรเริ่มมีการกำหนดลักษณะการกระทำที่เป็นความผิดที่มีความแน่นอนและมีกระบวนการพิจารณาพิพากษาที่ชัดเจนขึ้น^{๒๑}

ต่อมาในปีคริสต์ศักราช ๑๙๘๑ สหราชอาณาจักรได้มีการประกาศใช้ The Contempt of Court Act 1981 ซึ่งเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรฉบับแรกที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล The Contempt of Court Act 1981 ได้บัญญัติความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิและเสรีภาพเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนโดยเฉพาะการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาและการวิพากษ์วิจารณ์คำพิพากษาต่าง ๆ

การศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจึงต้องศึกษาหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ซึ่งอยู่ในรูปของคำพิพากษา และยังต้องศึกษากฎหมายลายลักษณ์อักษรประกอบด้วย สำหรับกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล คือ The Contempt of Court Act 1981

๓.๑.๒ การคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

ในสหราชอาณาจักร เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นย่อมได้รับการคุ้มครองตามมาตรา ๑๒ ของ The Human Rights Act 1998 แต่การเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ ในทางที่เป็นการแทรกแซงหรือขัดขวางกระบวนการยุติธรรมก็อาจถูกจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นดังกล่าวโดยความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลทั้งในทางคอมมอนลอว์ และ The Contempt of Court Act 1981

๓.๑.๓ ลักษณะของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

แม้ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของสหราชอาณาจักรจะมีการบัญญัติพระราชบัญญัติซึ่งเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรไว้เป็นการเฉพาะแล้ว แต่พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมีการบังคับใช้เฉพาะกรณีการเผยแพร่ข้อมูลและการวิพากษ์วิจารณ์ศาลเท่านั้น^{๒๒} แต่หากเป็นการละเมิดอำนาจศาลในกรณีอื่นจะใช้บังคับตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ซึ่งอยู่ในรูปของคำพิพากษาของศาล การศึกษาลักษณะของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจึงต้องศึกษาทั้งลักษณะของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์และตาม The Contempt of Court Act 1981

๓.๑.๓.๑ ลักษณะของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามคำพิพากษาของศาล

ในระยะแรก สหราชอาณาจักรยังไม่มีการบัญญัติกฎหมายลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้เป็นการเฉพาะ ลักษณะของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้มีการนิยามไว้ในคดี Birch v. Walsh ซึ่งได้แบ่งประเภทของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้ ๓ ประการอันได้แก่ การไม่เคารพยำเกรงศาล การข่มขู่ศาล และการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม^{๒๓}

^{๒๑} Naseem Ahmed Handa, "AN APPRAISAL OF LAW OF CONTEMPT IN INDIA," *op.cit.*, p.32.

^{๒๒} สราวุธ เบญจกุล, "การละเมิดอำนาจศาลตามกฎหมายสหราชอาณาจักร," *อุทพท.*, ๕๕, ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๑): หน้า ๗๒

^{๒๓} Naseem Ahmed Handa, "AN APPRAISAL OF LAW OF CONTEMPT IN INDIA," *op.cit.*, p.32.

อย่างไรก็ตาม ในระยะเวลาต่อมา ลักษณะของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของสหราชอาณาจักรมีการเปลี่ยนแปลงไป โดยที่สามารถแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทได้แก่ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญา และความผิดฐานละเมิดศาลในทางแพ่ง แม้ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลทั้ง ๒ ประเภทจะเป็นการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมเช่นกัน แต่ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญามักจะเป็นการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมซึ่งส่งผลในภาพรวม ในขณะที่ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งมักเป็นการฝ่าฝืนคำสั่งศาลซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคดีที่กำลังพิจารณาอยู่^{๒๔} ทั้งนี้ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลทั้งสองประเภทอาจเกิดขึ้นได้ทั้งในบริเวณและนอกบริเวณศาลก็ได้ ในการพิจารณาลักษณะของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล จึงต้องแยกการพิจารณาออกเป็นสองส่วน ได้แก่ การพิจารณาตามรูปแบบของการกระทำความผิด และการพิจารณาตามสถานที่กระทำความผิด

๑) พิจารณาตามรูปแบบของการกระทำความผิด

การกระทำซึ่งมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลปรากฏอยู่ในหลายรูปแบบ แต่หากพิจารณาตามรูปแบบของการกระทำความผิดเป็นหลักแล้ว ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในสหราชอาณาจักรสามารถแบ่งออกเป็นสองประเภท ได้แก่ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญา และความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่ง

ก. ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญา

โดยทั่วไป การกระทำที่อาจเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญาเป็นการแทรกแซงหรือขัดขวางกระบวนการยุติธรรมซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นกลางของผู้พิพากษาหรือทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในกระบวนการพิจารณาทั้งในคดีอาญาและคดีแพ่ง การกำหนดความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในลักษณะดังกล่าวมีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์หลักเป็นการคุ้มครองความศักดิ์ของศาลและระบบกระบวนการยุติธรรมในภาพรวม ดังนั้น แม้คดีจะสิ้นสุดลงแล้วก็ยังสามารถเกิดความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้หากกระทำความผิดประกอบความผิด^{๒๕}

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญามีได้จำกัดกรรมของการกระทำความผิดไว้ที่ผู้พิพากษาหรือศาลเท่านั้น แต่กรรมของการกระทำความผิดอาจเป็นลูกขุน คู่ความ หรือเจ้าหน้าที่ศาลก็ได้ การกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลต่อบุคคลเหล่านี้ อาจเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้ทั้งสิ้น นอกจากนี้ มิได้มีการจำกัดกรรมของการกระทำความผิดแล้ว ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในคดีอาญายังมิได้จำกัดคุณสมบัติของผู้กระทำความผิดเอาไว้ ดังนั้น ผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญาอาจเป็นบุคคลใดก็ได้ แม้แต่ลูกขุนก็อาจเป็นผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้เช่นกัน^{๒๖}

^{๒๔} สราวุธ เบญจกุล, “การละเมิดอำนาจศาลตามกฎหมายสหราชอาณาจักร,” ดุลพาน, อ้างแล้ว, หน้า ๗๒

^{๒๕} Miller, C.J., *Contempt of Court*, 3rd edition (United States: Oxford University Press, 2000), p. 3-4.

^{๒๖} บัณฑิต โพธิ์วิจิตร, ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล รายงานการศึกษาระดับสัมบูรณ์, (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒) หน้า ๒๐.

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญามีตัวอย่างเช่น การข่มขู่ศาล การขู่ขังใส่ผู้พิพากษา การขู่ฆาตกรรมใส่ผู้พิพากษา การวิพากษ์วิจารณ์คดีที่ยังอยู่ระหว่างการพิจารณา การลงข่าวเพื่อจู่โจมคณะลูกขุน การตะโกนเสียงดังหรือร้องเพลงประท้วงเพื่อบกวนการพิจารณาของผู้พิพากษา เป็นต้น^{๒๗}

นอกจากตัวอย่างความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลข้างต้นแล้ว ศาลของสหราชอาณาจักรยังเคยพิพากษาให้การวิพากษ์วิจารณ์ศาลไม่ว่าจะเป็นการดูหมิ่นศาล หรือการวิพากษ์วิจารณ์ศาลเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญาด้วย แต่ในปัจจุบัน การวิพากษ์วิจารณ์ศาลไม่เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลแล้ว เนื่องจากถูกยกเลิกโดย The Court and Criminal Act 2013^{๒๘}

ข. ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่ง

นอกจากความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญาแล้ว กฎหมายของสหราชอาณาจักรยังกำหนดความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งไว้อีกด้วยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การดำเนินวิธีพิจารณาและพิพากษาคดีในศาลมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การกระทำที่อาจเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งจึงมักเป็นการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลแม้การกระทำดังกล่าวจะเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่ง แต่ศาลมิได้ถูกจำกัดให้ลงโทษได้เฉพาะการปรับเท่านั้น แต่ยังสามารถลงโทษทางอาญากับผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งได้^{๒๙}

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งมีตัวอย่างเช่น การไม่ยอมมาศาลหรือไม่ยอมส่งเอกสารโดยไม่มีเหตุอันจะอ้างได้ตามกฎหมาย การไม่ยอมตอบคำถามที่พยานมีหน้าที่ต้องตอบ เป็นต้น^{๓๐}

๒) พิจารณาจากสถานที่ที่กระทำความผิด

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมิได้จำกัดเฉพาะแต่บริเวณศาลเท่านั้น แต่การกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลยังอาจเกิดขึ้นนอกบริเวณศาลได้อีกด้วย การแบ่งแยกความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลโดยพิจารณาจากสถานที่ที่กระทำความผิดซึ่งแบ่งความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลออกเป็นสองประเภท ได้แก่ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในบริเวณศาลและความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนอกบริเวณศาล ความผิดฐานละเมิด

^{๒๗} ฐิติ โพธิ์จิตร, ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล รายงานการศึกษาระดับสมบูรณ, อ้างแล้ว, หน้า ๒๐.

^{๒๘} Section 33 of The Court and Criminal Act 2013 :

“Abolition of scandalising the judiciary as form of contempt of court

(1) Scandalising the judiciary (also referred to as scandalising the court or scandalising judges) is abolished as a form of contempt of court under the common law of England and Wales.

(2) That abolition does not prevent proceedings for contempt of court being brought against a person for conduct that immediately before that abolition would have constituted both scandalising the judiciary and some other form of contempt of court”.

^{๒๙} Miller, C.J., Contempt of Court, 3rd edition, p. 3-4.

^{๓๐} ฐิติ โพธิ์จิตร, ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล รายงานการศึกษาระดับสมบูรณ, อ้างแล้ว, หน้า ๒๐-๒๑.

อำนาจศาลทั้งสองประเภทนี้นอกจากมีความแตกต่างในแง่ของสถานที่ที่กระทำความผิดแล้ว กระบวนการพิจารณาความผิดทั้งสองประเภทยังมีความแตกต่างกันด้วย

๓.๑.๓.๒ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตาม The Contempt of Court Act 1981

นอกจากความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามคำพิพากษาของศาลแล้ว ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในสหราชอาณาจักรยังปรากฏตาม The Contempt of Court Act 1981 อีกด้วย ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตาม The Contempt of Court Act 1981 เป็นการกระทำเกี่ยวกับการเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งส่งผลเป็นการแทรกแซงหรือขัดขวางกระบวนการยุติธรรมโดยมีการกำหนดความผิดในลักษณะที่เด็ดขาด (Strict Liability)^{๓๑} ผู้กระทำจึงต้องรับผิดแม้จะมีได้มีเจตนาในการกระทำความผิดก็ตาม ทั้งนี้ ผู้กระทำมีหน้าที่ในการพิสูจน์ความสุจริตในการกระทำของตนเพื่อได้รับการยกเว้นความรับผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

๑) ลักษณะความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

ลักษณะของการกระทำอันอาจเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามพระราชบัญญัตินี้นั้นต้องเป็นการกระทำที่อยู่ในลักษณะของการเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมอย่างมีนัยสำคัญ^{๓๒} โดยที่การเผยแพร่ข้อมูลนี้อาจสื่อสารผ่านการใช้คำพูด การเขียน การโทรคมนาคม หรือการสื่อสารอื่นซึ่งส่งผลต่อประชาชนจำนวนมาก^{๓๓}

๒) การยกเว้นความผิด

แม้ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตาม The Contempt of Court Act 1981 จะเป็นความผิดแบบเด็ดขาด แต่ The Contempt of Court Act 1981 ยังได้มีการกำหนดกรณีที่ได้รับการยกเว้นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้ ๕ กรณีอันได้แก่ การเป็นผู้เผยแพร่ การเป็นผู้ผลิตข้อมูล การนำเสนอกระบวนการพิจารณาของศาล การสนทนาในที่สาธารณะ และการปฏิเสธที่จะเผยแพร่แหล่งข้อมูล^{๓๔}

ก. การเป็นผู้เผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคดี

ผู้เผยแพร่ข้อมูลที่เป็นผู้ต้องหาในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล สามารถพิสูจน์ให้พ้นจากความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้ โดยพิสูจน์ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังเพียงพอแล้วในการเผยแพร่ข้อมูลและไม่รู้หรือไม่มีเหตุอันควรรู้ว่าได้มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับคดีเกี่ยวกับข้อมูลที่เผยแพร่^{๓๕}

^{๓๑}Section 1 of The contempt of Court 1981

^{๓๒}Section 2 (2) of The contempt of Court 1981

^{๓๓}Section 2 (1) of The contempt of Court 1981

^{๓๔}สราวุธ เบญจกุล, “การละเมิดอำนาจศาลตามกฎหมายสหราชอาณาจักร,” ดุลพินิจ, อ้างแล้ว, หน้า ๗๙-๘๐.

^{๓๕}Section 3 of The contempt of Court 1981

ข. การเป็นผู้ผลิตข้อมูล

ผู้ผลิตข้อมูลที่เป็นผู้ต้องหาในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลสามารถพิสูจน์ให้พ้นจากความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้โดยพิสูจน์ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังเพียงพอแล้วในการผลิตข้อมูลและไม่รู้ หรือไม่มีเหตุอันควรรู้ข้อมูลที่ผลิตเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล^{๓๖}

ค. การนำเสนอกระบวนการพิจารณาของศาล

การนำเสนอกระบวนการพิจารณาของศาลที่ถูกต้องและโดยสุจริตย่อมได้รับการคุ้มครองตามมาตรา ๔ ของ The Contempt of Court Act 1981 ผู้นำเสนอกระบวนการพิจารณาในลักษณะดังกล่าวย่อมไม่มี ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล^{๓๗}

ง. การสนทนาในที่สาธารณะ

ตามมาตรา ๕ ของ The Contempt of Court Act 1981 ได้มีการกำหนดข้อยกเว้นความผิดในกรณีที่มีการเผยแพร่ข้อมูลเกิดขึ้นโดยสุจริตจากการสนทนาปัญหาสาธารณะซึ่งได้รับความสนใจของประชาชน^{๓๘}

จ. การปฏิเสธที่จะเปิดเผยแหล่งข้อมูล

การปฏิเสธที่จะเผยแพร่แหล่งข้อมูลย่อมไม่มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เว้นแต่ศาลเห็นว่าการเปิดเผยแหล่งข้อมูลจะทำให้เกิดประโยชน์แห่งความยุติธรรม ความมั่นคงของรัฐ และอาจป้องกันอาชญากรรมที่จะเกิดขึ้น^{๓๙}

๓.๑.๔ โทษของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

ในการพิจารณาพิพากษาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ศาลจะลงโทษจำเลยได้ต้องมีปรากฏเงื่อนไข ๔ ประการด้วยกันอันได้แก่ มีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำเป็นความผิด ผู้กระทำผิดรู้ว่ามีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิด ผู้กระทำมีความสามารถที่จะปฏิบัติตามกฎหมายได้ แต่ผู้กระทำไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย^{๔๐}

การแบ่งประเภทของโทษของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในสหราชอาณาจักรตาม The Contempt of Court Act 1981 ใช้เกณฑ์ในเรื่องของสถานที่ที่ความผิดเกิดและลักษณะของความรับผิด โทษของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลสามารถแยกออกเป็น ๓ กรณีดังต่อไปนี้

๓.๑.๔.๑ โทษของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศอังกฤษและเวลส์

ในการพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมีความแตกต่างกันตามลำดับชั้นของศาล กล่าวคือ หากเป็น Superior Court มีอำนาจในการกำหนดโทษทั้งคดีละเมิดอำนาจศาลที่เกิดขึ้นในศาลและ

^{๓๖}Section 3 of The contempt of Court 1981

^{๓๗}Section 4 of The contempt of Court 1981

^{๓๘}Section 5 of The contempt of Court 1981

^{๓๙}Section 10 of The contempt of Court 1981

^{๔๐}สราวุธ เบญจกุล, “การละเมิดอำนาจศาลตามกฎหมายสหราชอาณาจักร,” ดุลพินิจ, อ้างแล้ว, หน้า ๗๒.

นอกศาล ในขณะที่ Inferior Court มีอำนาจในการกำหนดโทษเฉพาะคดีละเมิดอำนาจศาลที่เกิดขึ้นในศาลเท่านั้น^{๔๑}

สำหรับการกำหนดโทษจำคุกของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ศาลทุกศาลจะต้องกำหนดระยะเวลาการจำคุกที่แน่นอน แต่กำหนดระยะเวลามีความแตกต่างกันตามลำดับชั้นของศาลเช่นเดียวกัน หากเป็น Superior Court สามารถลงโทษจำคุกได้ไม่เกิน ๒ ปี^{๔๒} ในขณะที่ Inferior Court สามารถลงโทษได้ไม่เกิน ๑ เดือน อย่างไรก็ตาม การกำหนดโทษปรับของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ศาลทุกศาลสามารถลงโทษปรับได้ไม่เกิน £๒๕๐๐^{๔๓}

๓.๑.๔.๒ โทษของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศสกอตแลนด์

การกำหนดโทษของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศสกอตแลนด์มีความแตกต่างจากอังกฤษและเวลส์ โดยที่ศาลในสกอตแลนด์สามารถลงโทษจำคุกได้ไม่เกิน ๒ ปี หรือปรับ หรือทั้งจำคุกและปรับ อย่างไรก็ตาม การกำหนดโทษของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศสกอตแลนด์ได้กำหนดข้อยกเว้นไว้ ๒ กรณี ได้แก่ กรณีแรกเป็นกรณีการละเมิดต่อ Sheriff จะสามารถลงโทษจำคุกได้ไม่เกิน ๓ เดือน ปรับ หรือทั้งจำคุกและปรับ^{๔๔} กรณีที่ ๒ เป็นกรณีที่เกิดขึ้นใน District Court จะสามารถลงโทษจำคุกได้ไม่เกิน ๖๐ วัน หรือปรับ หรือทั้งจำคุกและปรับ^{๔๕}

๓.๑.๔.๓ โทษของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลใน Magistrates' Court

โดยหลักแล้ว Magistrates' Court เป็นศาลล่างซึ่งไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล แต่ The Contempt of Court Act 1981 ได้ให้อำนาจศาลพิจารณาพิพากษาใน ๒ กรณี ได้แก่ กรณีที่ผู้กระทำความผิดมีเจตนาดูหมิ่นผู้พิพากษา พยาน เจ้าหน้าที่ศาล ทนายความ อัยการที่มีกิจธุระกับศาล ระหว่างรอการพิจารณาคดี เข้าร่วมกระบวนการพิจารณาคดี มาศาล หรือกลับจากศาล และกรณีที่ผู้กระทำความผิดเจตนารบกวนกระบวนการพิจารณาของศาล หรือประพฤติตนไม่เหมาะสมในบริเวณศาล โดยที่ศาลดังกล่าวมีอำนาจในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดจนกว่าศาลจะพิจารณาคดี ทั้งนี้ ต้องไม่เกิน ๑ เดือน และสามารถลงโทษปรับได้ไม่เกิน £๒๕๐๐ หรือทั้งควบคุมตัวและปรับ^{๔๖}

๓.๑.๕ กระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

การศึกษากระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในสหราชอาณาจักรจำเป็นต้องศึกษาทั้งกฎหมายลายลักษณ์อักษรได้แก่ The Contempt of Court Act 1981 และ Administration of Justice Act 1960 ประกอบกับคำพิพากษาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมีกระบวนการ

^{๔๑} สราวุธ เบญจกุล, “การละเมิดอำนาจศาลตามกฎหมายสหราชอาณาจักร,” ดุลพินิจ, อ้างแล้ว, หน้า ๘๑.

^{๔๒} Section 15 (2)(a) of The contempt of Court 1981

^{๔๓} Section 15 (2)(b) of The contempt of Court 1981

^{๔๔} Section 14 (2) of The contempt of Court 1981

^{๔๕} Section 14 (2) of The contempt of Court 1981

^{๔๖} สราวุธ เบญจกุล, “การละเมิดอำนาจศาลตามกฎหมายสหราชอาณาจักร,” ดุลพินิจ, อ้างแล้ว, หน้า ๘๒.

พิจารณาเป็นไปตามสถานที่ที่เกิดการกระทำความผิดเกิดขึ้น หากการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งกระทำต่อหน้าศาล กระบวนการพิจารณาความผิดดังกล่าวจะมีลักษณะที่รวบรัด ผู้พิพากษามีบทบาทเป็นทั้งอัยการ ทนายความ และผู้พิพากษาเอง ในทางกลับกัน การกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งมิได้กระทำต่อหน้าศาลจะมีกระบวนการพิจารณาที่คล้ายคลึงกับกระบวนการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งกระทำต่อหน้าผู้พิพากษาหรือมิได้กระทำต่อหน้าผู้พิพากษา จำเลยในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลย่อมมีสิทธิในการอุทธรณ์และฎีกาเช่นเดียวกัน การศึกษากระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในสหราชอาณาจักรจึงต้องแบ่งการพิจารณาออกเป็นสามส่วน ได้แก่ กระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งกระทำต่อหน้าศาล กระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งมิได้กระทำต่อหน้าศาล กระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งเป็นความผิดตามกฎหมายอาญา และกระบวนการอุทธรณ์คำพิพากษา

๓.๑.๕.๑ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งกระทำต่อหน้าศาล

ในการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งกระทำต่อหน้าศาล ผู้พิพากษามีความจำเป็นที่จะต้องใช้อำนาจดังกล่าวเพื่อเป็นการดำรงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของศาลและเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีให้เป็นไปอย่างราบรื่น กระบวนการพิจารณาความผิดในลักษณะดังกล่าวจึงต้องมีความรวบรัดและรวดเร็วซึ่งมีความแตกต่างจากกระบวนการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป

๑) ผู้มีสิทธิเริ่มกระบวนการพิจารณา

เมื่อมีการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้เกิดขึ้นต่อหน้าศาล ผู้พิพากษาผู้ประสบเหตุย่อมสามารถเริ่มกระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้ทันที ทั้งนี้ เป็นไปตามลักษณะของความผิดดังกล่าว

๒) ศาลที่มีอำนาจพิจารณา

ในการพิจารณาพิพากษาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งได้กระทำต่อหน้าศาล หากการกระทำความผิดเกิดขึ้นต่อหน้าศาลสูง เช่น Superior Court Inferior Court เป็นต้น ศาลสูงดังกล่าวย่อมสามารถพิจารณาพิพากษาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งกระทำต่อหน้าศาลได้ทันที แต่อาจมีอำนาจในการลงโทษที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม หากความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้กระทำลงในศาลล่าง เช่น Magistrates' Court ศาลล่างดังกล่าวไม่สามารถพิจารณาพิพากษาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลดังกล่าวได้ แต่สามารถควบคุมตัวผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจนกว่าศาลจะพิจารณาคดีและต้องส่งเรื่องดังกล่าวให้ศาลสูงพิจารณาพิพากษาต่อไป^{๔๗} ถึงกระนั้น หากการกระทำของผู้ต้องหาเป็นความผิดตามมาตรา ๑๓ ของ The Contempt of

^{๔๗} ฟูตี โพรวิจิดร, ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล รายงานการศึกษานับสมบุรณ์, อ้างแล้ว, หน้า ๑๙-๒๐.

Court Act 1981 Magistrates' Court สามารถควบคุมตัวไว้ได้ไม่เกิน ๑ เดือน และสามารถลงโทษปรับได้ไม่เกิน £๒๕๐๐ หรือทั้งควบคุมตัวและปรับ^{๔๘}

๓) ผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณา

ผู้พิพากษาผู้ประสบเหตุย่อมมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งกระทำต่อหน้า เนื่องจากกระบวนการพิจารณาดังกล่าวมีความจำเป็นต้องกระทำโดยทันที มิฉะนั้นอาจกระทบต่อกระบวนการพิจารณาคดีหลักได้

๔) รูปแบบการพิจารณา

กระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งกระทำต่อหน้าศาลมีความแตกต่างจากกระบวนการพิจารณาความผิดในคดีอาญาทั่วไปโดยสิ้นเชิง เนื่องจากความผิดลักษณะดังกล่าวต้องมีกระบวนการพิจารณาที่รวดเร็วและรวบรัด ศาลจึงทำหน้าที่ทั้งอัยการ หนายความ และผู้พิพากษาซึ่งสามารถลงโทษจำเลยในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้ทันทีโดยไม่ต้องมีการจับกุม ฟ้องร้อง พิจารณาคดีเหมือนคดีอาญาทั่วไป^{๔๙}

๓.๑.๕.๒ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งมิได้กระทำต่อหน้าศาล

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งมิได้กระทำต่อหน้าศาลมีความแตกต่างจากความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งกระทำต่อหน้าศาลโดยสิ้นเชิง เนื่องจากความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งมิได้กระทำต่อหน้าศาลมิได้ต้องการการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าเหมือนกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งกระทำต่อหน้าศาล กระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งมิได้กระทำต่อหน้าศาลจึงไม่จำเป็นต้องมีความรวดเร็วและรวบรัด สามารถพิจารณาและพิพากษาคดีคล้ายคลึงกับกระบวนการพิจารณาคดีอาญาทั่วไปได้

๑) ผู้มีสิทธิเริ่มกระบวนการพิจารณา

ในกระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งมิได้กระทำต่อหน้าศาล ผู้มีสิทธิเริ่มกระบวนการพิจารณามีความแตกต่างจากกรณีกระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งกระทำต่อหน้าศาล โดยอัยการสูงสุด หรือผู้เสียหายสามารถเริ่มกระบวนการพิจารณาโดยยื่นคำฟ้องไปที่ Divisional Court of the Queen's Bench Division^{๕๐}

๒) ศาลที่มีอำนาจพิจารณา

ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งมิได้กระทำต่อหน้าศาลจำกัดไว้เฉพาะศาลสูงเท่านั้น ศาลล่างไม่อาจพิจารณาพิพากษาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งมิได้กระทำต่อหน้าได้เลย ทั้งนี้ กระบวนการพิจารณาจะเริ่มต้นกันที่ Divisional Court of the Queen's Bench Division

^{๔๘}Section 13 of The contempt of Court 1981

^{๔๙}วรรณวิสาข์ สุทธิวารี, ขอบเขตการกระทำที่เป็นการละเมิดอำนาจศาล, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๔) หน้า ๔๓.

^{๕๐}ปิติ โพธิ์จิตร, ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล รายงานการศึกษาระดับปริญญาโท, อ้างแล้ว, หน้า ๑๙.

๓) รูปแบบการพิจารณา

กระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งมิได้กระทำต่อหน้าศาลไม่มีความจำเป็นต้องกระทำโดยรวดเร็วและรวดเร็วดังปรากฏตามกระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งกระทำต่อหน้าศาล ดังนั้นรูปแบบการพิจารณาจะมีความใกล้เคียงกับกระบวนการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป^{๕๑}

๓.๑.๕.๓ กระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งเป็นความผิดตามกฎหมายอาญา

ในกรณีที่การกระทำของผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นการกระทำความผิดทางอาญาด้วยศาลไม่สามารถลงโทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้ แต่ต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาปกติและลงโทษความผิดทางอาญาซึ่งมิใช่ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล จึงไม่อาจนำกระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมาใช้บังคับกับกรณีดังกล่าวได้ ทั้งนี้เป็นไปตามหลักการห้ามดำเนินคดีสองครั้งในการกระทำความผิดครั้งเดียว^{๕๒}

๓.๑.๕.๔ กระบวนการอุทธรณ์

สิทธิในการอุทธรณ์เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของจำเลย จึงปรากฏสิทธิในการอุทธรณ์ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลทั้งกรณีที่กระทำต่อหน้าศาลและมิได้กระทำต่อหน้าศาลด้วย ทั้งนี้เป็นไปตาม Administration of Justice Act 1960

๑) ศาลที่มีอำนาจพิจารณา

ในกรณีที่จำเลยถูกพิพากษาว่ามีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไม่ว่าจะเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งหรือความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญา หากจำเลยต้องโทษจำคุก จำเลยย่อมสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาดังกล่าวได้โดยไม่ต้องได้รับอนุญาต ทั้งนี้ ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคือ ศาลสูง ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณี^{๕๓}

๒) ความเป็นที่สุดของคำพิพากษา

ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษายุทธรณ์แล้ว คำพิพากษาดังกล่าวยังไม่เป็นที่ที่สุด จำเลยยังสามารถฎีกาคำพิพากษาดังกล่าวต่อไปได้ อย่างไรก็ตาม การใช้สิทธิดังกล่าวมีความแตกต่างจากการอุทธรณ์ในครั้งแรกเนื่องจากการใช้สิทธิฎีกาคำพิพากษาจำเป็นต้องได้รับอนุญาตให้ฎีกาด้วย

๓) ระยะเวลาในการยื่นอุทธรณ์

ในการอุทธรณ์ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล Administration of Justice Act 1960 ได้มีการกำหนดระยะเวลาการยื่นอุทธรณ์ไว้ โดยที่จำเลยสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาได้ภายใน ๑๔ วันนับแต่วันที่ศาลมีคำ

^{๕๑}ปติ โพธิ์จิตร, ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล รายงานการศึกษานับสมบูรณ์, เพิ่งอ้าง, หน้า ๑๙.

^{๕๒}วรรณวิสาข์ สุทธิวาริ, ขอบเขตการกระทำที่เป็นการละเมิดอำนาจศาล, อ้างแล้ว, หน้า ๔๖.

^{๕๓}Section 13 (2) of Administration of Justice Act 1960

พิพากษา ในขณะที่การฎีกาคำพิพากษา จำเลยสามารถฎีกาได้ภายใน ๒๘ วันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาอุทธรณ์^{๕๔}

๓.๑.๖ องค์กรที่มีหน้าที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

สหราชอาณาจักรได้จัดตั้งองค์กรที่มีหน้าที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนซึ่งมีชื่อเรียกว่า Equality and Human Rights Commission องค์กรดังกล่าวเกิดขึ้นในปีคริสต์ศักราช ๒๐๐๗ ตาม The Equality Act 2006 โดยให้ความคุ้มครองและใช้บังคับกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล^{๕๕}

๓.๒ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของประเทศอินเดีย

ประเทศอินเดียได้มีการกำหนดความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้ในระบบกฎหมายของประเทศและใช้บังคับฐานความผิดดังกล่าวมาเป็นระยะเวลานาน ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของประเทศอินเดียจึงได้รับการปฏิรูปและปรับปรุงมาแล้วหลายครั้งประกอบกับการที่เป็นประเทศที่ตั้งอยู่ในทวีปเอเชียเช่นเดียวกับประเทศไทย จึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะศึกษาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของประเทศอินเดีย ทั้งนี้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปวิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนะที่เหมาะสมกับประเทศไทยในลำดับต่อไป การศึกษาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของประเทศอินเดียจะแบ่งการศึกษาออกเป็น ๖ ส่วนอันได้แก่ ที่มาของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองเสรีภาพภาพในการแสดงความคิดเห็นและความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามรัฐธรรมนูญ ลักษณะของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล โทษของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล กระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล และองค์กรที่มีหน้าที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

๓.๒.๑ ที่มาของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

แนวคิดเกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของประเทศอินเดียได้รับอิทธิพลจากสหราชอาณาจักร ตั้งแต่สมัยที่ประเทศอินเดียยังเป็นประเทศอาณานิคมของสหราชอาณาจักร ในระยะแรกกฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของประเทศอินเดียส่วนใหญ่จึงมักอยู่ในรูปของคำพิพากษาของศาล อย่างไรก็ตาม ในเวลาต่อมา ประเทศอินเดียได้เริ่มบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลในประเทศอินเดียในรูปของกฎหมายลายลักษณ์อักษร การศึกษาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของประเทศอินเดียจึงต้องศึกษาทั้งกฎหมายลายลักษณ์อักษรและคำพิพากษาของศาลประกอบกัน

ก่อนปีคริสต์ศักราช ๑๙๒๖ กฎหมายเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลของประเทศอินเดียตกอยู่ภายในระบบกฎหมายของสหราชอาณาจักร คำพิพากษาจึงเป็นที่มาหลักของกฎหมายเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลและศาลมีอำนาจเต็มเปี่ยมในการพิพากษาพิพากษาคดีเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาล จนกระทั่งปีคริสต์ศักราช ๑๙๒๖ ประเทศอินเดียได้มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลที่เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรฉบับแรกนั้น

^{๕๔} Section 2 (1) of Administration of Justice Act 1960

^{๕๕} Equality and Human Rights Commission, *Who we are*, (Online) Available from <https://www.equalityhumanrights.com/en/about-us/who-we-are> (22 Sep 2016).

คือ The Contempt of Courts Act 1926 ซึ่งได้เริ่มมีการนิยามและจำกัดอำนาจของศาลในการพิพากษาคดีเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาล^{๕๖} โดยให้อำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลเป็นอำนาจของศาลสูง อย่างไรก็ตามกฎหมายฉบับดังกล่าวได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในปีคริสตศักราช ๑๙๓๗ เพื่อให้เกิดความชัดเจนว่ากฎหมายฉบับดังกล่าวใช้บังคับกับคดีเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลทุกคดี^{๕๗}

ประเทศอินเดียได้ใช้บังคับ The Contempt of Courts Act 1926 อยู่ประมาณ ๒๐ กว่าปี แต่การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวยังคงมีความปัญหาต่าง ๆ จนกระทั่งกฎหมายฉบับดังกล่าวได้ถูกยกเลิกในปีคริสตศักราช ๑๙๕๒ และมีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลฉบับใหม่นั้นคือ The Contempt of Courts Act 1952 กฎหมายฉบับนี้ได้มีแก้ไขเพิ่มเติมเรื่องสำคัญอยู่ ๒ ประการ ได้แก่ ประการแรกเป็นเรื่องเกี่ยวกับการนิยามคำว่า “ศาลสูง” โดยกฎหมายฉบับดังกล่าวให้นิยามคำว่า “ศาลสูง” ให้รวมถึง The Courts of Judicial Commissioner ด้วย^{๕๘} สำหรับการแก้ไขเพิ่มเติมตามกฎหมายฉบับนี้ประการต่อมาเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเพิ่มอำนาจของศาลสูงในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลโดยให้ศาลสูงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับการพยายามละเมิดอำนาจศาลด้วย ทั้งนี้ The Contempt of Courts Act 1952 ได้มีการบัญญัติการกระทำที่เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้ ๓ ประการ ได้แก่ การวิพากษ์วิจารณ์ศาลอย่างไม่เหมาะสม การดูหมิ่นคู่ความในคดี และการรบกวนขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้อง^{๕๙}

แม้ The Contempt of Courts Act 1952 จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมจาก The Contempt of Courts Act 1926 ในหลายประการแต่การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวยังคงไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ จึงได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลขึ้นในปีคริสตศักราช ๑๙๖๑ คณะกรรมการชุดดังกล่าวได้มีการทำความเข้าใจเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาล เนื่องจากกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่มีปัญหาอยู่หลายประการโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเกี่ยวกับความไม่ชัดเจนในการนิยามคำว่า “การละเมิดอำนาจศาล” ด้วยเหตุดังกล่าว The Contempt of Courts Act 1952 จึงถูกยกเลิกในปีคริสตศักราช ๑๙๗๑ และมีการบังคับใช้ The Contempt of Courts Act 1971 แทน

เนื่องจาก The Contempt of Courts Act 1971 เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลที่ได้รับคำแนะนำจากคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลอย่างลึกซึ้ง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษากฎหมายฉบับดังกล่าวอย่างละเอียดเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลในประเทศอินเดีย

เมื่อพิจารณาที่มาของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของประเทศอินเดียแล้วจะพบว่าประเทศอินเดียได้มีการปฏิรูปความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมาอย่างยาวนาน ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจึงปรากฏอยู่ในกฎหมาย

^{๕๖} Preamble to the Contempt of Courts Act, 1926.

^{๕๗} Naseem Ahmed Handa, “AN APPRAISAL OF LAW OF CONTEMPT IN INDIA,” (Doctor of Philosophy Thesis Faculty of Law Punjabi University, 2010), p. 178-179.

^{๕๘} Section 3 of the Contempt of Courts Act, 1952

^{๕๙} Naseem Ahmed Handa, “AN APPRAISAL OF LAW OF CONTEMPT IN INDIA,” *op.cit.*, p. 179.

หลายฉบับตั้งแต่รัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ กฎหมายลำดับรัฐธรรมนูญต่าง ๆ ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บท ตลอดจนคำพิพากษาของศาลซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวทางการตีความกฎหมายลายลักษณ์อักษรและกฎหมายที่อยู่ในรูปของคำพิพากษา กฎหมายดังกล่าวเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญกับการศึกษาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของประเทศอินเดีย

๓.๒.๒ แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามรัฐธรรมนูญ

ประเทศอินเดียให้ความสำคัญกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลอย่างยิ่งโดยมีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศอินเดียในเรื่องเกี่ยวกับการคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของ และอำนาจการพิจารณาคดีของศาลในคดีเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้^{๖๐}

๓.๒.๒.๑ การคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในประเทศอินเดียเป็นเสรีภาพที่ได้รับการคุ้มครองตาม ๑๙ (๑) (a) ของรัฐธรรมนูญของประเทศอินเดีย แต่เสรีภาพดังกล่าวย่อมอาจถูกจำกัดได้โดยกฎหมายเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลมาตรา ๑๙ (๒) ของรัฐธรรมนูญของประเทศอินเดีย^{๖๑}

๓.๒.๒.๒ อำนาจการพิจารณาคดีของศาลในคดีเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาล

รัฐธรรมนูญของประเทศอินเดียได้บัญญัติให้อำนาจการพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลให้แก่ศาลสูง (High Court) และศาลฎีกา (Supreme Court) โดยมีการแบ่งเขตอำนาจแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด

หากการละเมิดอำนาจศาลเกิดขึ้นในคดีซึ่งอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น หรือศาลสูง ศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลดังกล่าวย่อมเป็นศาลสูงที่มีเขตอำนาจศาลเหนือศาลชั้นต้น หรือศาลสูงที่กำลังพิจารณาคดีนั้น ดังปรากฏตามมาตรา ๒๑๕ และมาตรา ๒๒๗ แห่งรัฐธรรมนูญของประเทศอินเดีย^{๖๒}

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่การละเมิดอำนาจศาลเกิดขึ้นในคดีซึ่งอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา (Supreme Court) ศาลฎีกาย่อมเป็นศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลดังกล่าวตามมาตรา ๑๒๙ แห่งรัฐธรรมนูญของประเทศอินเดีย

นอกจากอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลสูงตามมาตรา ๒๑๕ และอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลฎีกาตามมาตรา ๑๒๙ แล้ว ตามมาตรา ๑๔๒ แห่งรัฐธรรมนูญของประเทศอินเดีย ยังให้

^{๖๐} Naseem Ahmed Handa, "AN APPRAISAL OF LAW OF CONTEMPT IN INDIA," *op.cit.*, p.80.

^{๖๑} Indian Law Institute, *Restatement of Indian law Contempt of Court* (India: Sanat Printer, 2011), p. 16.

^{๖๒} Rajeesh, A. P., "Contempt of Court," (Doctor of Philosophy Thesis Faculty of Law Mahatma Gandhi University, 2010), p. 178-179.

อำนาจแก่ศาลฎีกาในการพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลกรณีอื่นที่มีได้ปรากฏตามมาตรา ๒๑๕ และ ๑๒๙ แห่งรัฐธรรมนูญของประเทศไทย^{๖๓}

๓.๒.๓ ลักษณะของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเนื่องจากประสงค์จะคุ้มครองทั้งความศักดิ์สิทธิ์ของกระบวนการยุติธรรมและผลประโยชน์ของคู่ความในคดี จึงต้องมีการแบ่งความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลออกเป็นประเภท ๆ การศึกษาลักษณะทั่วไปของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจึงต้องพิจารณาตามประเภทดังกล่าวซึ่งมีความแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลทั้งสองประเภทก็อาจมีความทับซ้อนกันได้^{๖๔}

๓.๒.๓.๑ พิจารณาจากรูปแบบของการกระทำ

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของประเทศไทยซึ่งใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์สามารถแยกออกเป็น ๒ ประเภทอันได้แก่ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่ง และความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญา สำหรับสาเหตุที่ต้องแบ่งประเภทในลักษณะดังกล่าวก็เนื่องมาจากความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลทั้งสองประเภทเกิดจากวัตถุประสงค์ทางกฎหมายหรือคุณธรรมทางกฎหมายที่แตกต่างกัน จึงจะต้องมีกฎหมายที่มาบังคับใช้ในลักษณะที่แตกต่างกัน

๑) ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่ง

The Contempt of Courts Act 1971 ได้มีการกำหนดความหมายของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งไว้ โดยให้ความหมายถึงการฝ่าฝืนด้วยความจงใจต่อคำพิพากษา คำสั่งศาล หมายศาล ข้อตกลงที่ให้ไว้แก่ศาล และกระบวนการอื่นในชั้นศาล^{๖๕} ทั้งนี้ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความหมายของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งได้ดียิ่งขึ้น จึงต้องแยกการอธิบายความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งออกเป็นสองส่วนอันได้แก่ การฝ่าฝืนคำพิพากษาและคำสั่งของศาล และการฝ่าฝืนข้อตกลงที่ให้ไว้แก่ศาล

ก. การฝ่าฝืนคำพิพากษาและคำสั่งของศาล

การฝ่าฝืนคำสั่งของศาลเป็นการกระทำที่เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งได้ แต่คำสั่งของศาลดังกล่าวจะต้องมีความชัดเจนแน่นอนเพียงพอ หากคำสั่งของศาลไม่มีความแน่นอนเพียงพอ ผู้ฝ่าฝืนก็อาจมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งได้^{๖๖} ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งประเภทนี้มีตัวอย่าง เช่น การฝ่าฝืนคำสั่งห้ามรบกวนบุคคลอื่น การฝ่าฝืนคำสั่งห้ามบุกรุกที่บุคคลอื่น เป็นต้น^{๖๗}

^{๖๓} Indian Law Institute, *Restatement of Indian Law Contempt of Court*, *op.cit.*, p. 6.

^{๖๔} Indian Law Institute, *Restatement of Indian Law Contempt of Court*, *op.cit.*, p. 32.

^{๖๕} Section 2 (b) of the Contempt of Courts Act 1971

^{๖๖} Rajeesh, A. P., "Contempt of Court," *op.cit.*, p.163.

^{๖๗} Rajeesh, A. P., "Contempt of Court," *op.cit.*, p.164.

ข. การฝ่าฝืนข้อตกลงที่ให้ไว้แก่ศาล

ในกรณีที่คู่ความได้ทำข้อตกลงเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดีไว้แก่ศาลแล้ว คู่ความฝ่าฝืนหรือไม่ยอมปฏิบัติตาม คู่ความดังกล่าวอาจมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งได้ ทั้งนี้ การฝ่าฝืนข้อตกลงที่ให้ไว้แก่ศาลที่จะเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งได้จะต้องเป็นข้อตกลงที่ชอบด้วยกฎหมายวิธีพิจารณาความของประเทศอินเดียด้วย จึงจะสามารถเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งได้^{๖๘}

๒) ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญา

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญามีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่ง ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญามีวัตถุประสงค์ในการกำหนดไว้เป็นความผิดแตกต่างจากความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่ง การนิยามความหมายของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญาจึงมีความแตกต่างจากความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่ง ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญาโดยส่วนใหญ่เป็นการกระทำเกี่ยวกับการขัดขวางหรือแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม The Contempt of Courts Act 1971 มีการกำหนดลักษณะของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญาไว้ว่าหมายถึงการดูหมิ่น (หรือพยายามดูหมิ่น) ศาล การแทรกแซง (หรือพยายามแทรกแซง) กระบวนการพิจารณาของศาลหรือกระบวนการยุติธรรม และการขัดขวาง (หรือพยายามขัดขวาง) กระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญายังรวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ ข้างต้น ไม่ว่าจะผ่านโดยวิธีการตีพิมพ์ การพูด หรือวิธีการอื่นใด^{๖๙}

๓) ความแตกต่างระหว่างความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งและความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญา

กฎหมายความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมีความจำเป็นต้องแบ่งความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลออกเป็นสองประเภท คือ ความผิดฐานละเมิดศาลในทางแพ่งและความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญา เนื่องจากความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลทั้งสองประเภทมีความแตกต่างกันในสาระสำคัญ โดยสามารถแบ่งความแตกต่างออกเป็นสองประการดังนี้

ก. ลักษณะพื้นฐานของการกระทำความผิดฐานละเมิดศาล

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลทั้งสองประเภทมีลักษณะพื้นฐานของการกระทำความผิดที่แตกต่างกันซึ่งปรากฏตามคำพิพากษาในคดีของศาลสูง Calcutta ระหว่าง Legal Remembrancer และ Motilal Ghose ในความผิดฐานละเมิดศาลในทางอาญา ลักษณะของการกระทำความผิดจะอยู่ในรูปของการบั่นทอนความมั่นคงของรัฐ การบ่อนทำลายความน่าเชื่อถือของกฎหมาย และความศักดิ์สิทธิ์ของศาล ในขณะที่

^{๖๘} Rajeesh, A. P., "Contempt of Court," *op.cit.*, p.164-165.

^{๖๙} Section 2 (c) of the Contempt of Courts Act 1971

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่ง การกระทำความผิดจะอยู่ในรูปของการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาล คำพิพากษาของศาล หรือกระบวนการต่าง ๆ ในชั้นพิจารณาคดีของศาล^{๗๐}

ข. คุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานละเมิดศาล

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลทั้งสองประเภทมีคุณธรรมทางกฎหมายหรือวัตถุประสงค์ในทางลงโทษที่ต่างกันซึ่งปรากฏตามคำพิพากษาในคดีของศาลสูง Allahabad ระหว่าง Vijay Pratap Singh และ Ajit Prasad ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งมุ่งคุ้มครองประโยชน์ของคู่ความในคดี ในขณะที่ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญามีได้มุ่งคุ้มครองแต่ผลประโยชน์ของคู่ความในคดี แต่มุ่งคุ้มครองความศักดิ์สิทธิ์ของกระบวนการยุติธรรมในภาพรวม^{๗๑}

๔) ความทับซ้อนระหว่างความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งและความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญา

แม้ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลทั้งสองประเภทจะมีความแตกต่างในแง่ของลักษณะพื้นฐานของการกระทำความผิด และคุณธรรมทางกฎหมายที่กฎหมายมุ่งคุ้มครองที่ต่างกัน แต่ความผิดฐานละเมิดศาลในทางแพ่งมีมาตรการในการลงโทษเป็นการจำคุก และการปรับซึ่งต่างก็เป็นโทษทางอาญา ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในบางกรณีมีความทับซ้อนกันซึ่งเรียกว่า “Suigeneris” ดังตัวอย่างเช่น หากผู้กระทำความผิดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาล การกระทำความผิดดังกล่าวจะเป็นความผิดฐานละเมิดศาลในทางแพ่ง แต่หากการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาลดังกล่าว ผู้กระทำความผิดได้ข่มขู่ผู้พิพากษาด้วย การกระทำความผิดดังกล่าวก็จะกลายเป็นการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลทั้งในทางแพ่งและในทางอาญา ด้วยเหตุดังกล่าว ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลทั้งสองประเภทจึงไม่อาจมีวิธีการแยกออกจากกันได้อย่างแน่นอน^{๗๒}

๓.๒.๓.๒ พิจารณาจากสถานที่ที่กระทำ

หากพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในแง่ของสถานที่กระทำความผิดแล้ว ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลสามารถแบ่งออกได้เป็นสองประเภท ได้แก่ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งกระทำต่อหน้าศาล และความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งมิได้กระทำต่อหน้าศาล การแบ่งประเภทในลักษณะนี้จำส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการพิจารณาความผิดเนื่องจากความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลทั้งสองประเภทมีความจำเป็นที่จะต้องใช้กระบวนการพิจารณาความผิดที่ต่างกันไป

๑) ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งกระทำต่อหน้าศาล

การกระทำที่เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งกระทำต่อหน้าศาลมักเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการพิจารณาคดีโดยตรง ดังตัวอย่างเช่น การให้การเท็จ การข่มขู่ผู้พิพากษา การแอบบันทึกข้อมูลลับโดยมิได้รับอนุญาต

^{๗๐} Naseem Ahmed Handa, “AN APPRAISAL OF LAW OF CONTEMPT IN INDIA,” *op.cit.*, p.192-193.

^{๗๑} Naseem Ahmed Handa, “AN APPRAISAL OF LAW OF CONTEMPT IN INDIA,” *op.cit.*, p.192-193.

^{๗๒} Naseem Ahmed Handa, “AN APPRAISAL OF LAW OF CONTEMPT IN INDIA,” *op.cit.*, p.193.

๒) ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งมิได้กระทำต่อหน้าศาล

การกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งมิได้กระทำต่อหน้าศาลมักจะมิได้ส่งผลกระทบต่อกระบวนการพิจารณาคดีโดยตรง แต่อาจส่งผลกระทบต่อความศักดิ์สิทธิ์ของกระบวนการยุติธรรมในภาพรวม เช่น การปราศรัย การวิพากษ์วิจารณ์คำพิพากษา เป็นต้น

๓.๒.๔ การยกเว้นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

แม้การกระทำของผู้กระทำความผิดจะครบองค์ประกอบความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล แต่ในการพิจารณาความผิดของผู้กระทำความผิดยังต้องพิจารณาว่าเป็นกรณีที่ได้รับการยกเว้นความผิดหรือไม่ เนื่องจากหากเป็นกรณีที่ได้รับการยกเว้นความรับผิด ผู้กระทำความผิดไม่ผิดฐานละเมิดอำนาจศาลทั้งในทางแพ่งและทางอาญา The Contempt of Courts Act 1971 ได้กำหนดการยกเว้นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้ ๒ กรณี ได้แก่ การเผยแพร่ข้อมูลโดยสุจริต และการติชมและการวิพากษ์วิจารณ์โดยสุจริต

๓.๒.๔.๑ การเผยแพร่ข้อมูลโดยสุจริต

การเผยแพร่ที่ได้รับการยกเว้นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลอาจเป็นการเผยแพร่ข้อมูลด้วยวาจาหรือเป็นการเผยแพร่ข้อมูลด้วยการเขียนก็ได้ แต่ผู้เผยแพร่ต้องเชื่อโดยบริสุทธิ์ใจว่าข้อมูลที่เผยแพร่มาจากคดีที่ยุติแล้ว หากผู้เผยแพร่ข้อมูลทราบว่าข้อมูลที่เผยแพร่มาจากคดีที่อยู่ในระหว่างพิจารณา ผู้เผยแพร่ย่อมไม่ได้รับการยกเว้นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ถึงกระนั้น หากการเผยแพร่ดังกล่าวมิได้ขัดขวางกระบวนการยุติธรรม การเผยแพร่ดังกล่าวย่อมไม่มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เนื่องจากไม่ครบองค์ประกอบความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล แต่อย่างใด^{๗๓}

๓.๒.๔.๒ การติชมและการวิพากษ์วิจารณ์โดยสุจริต

การติชมและการวิพากษ์วิจารณ์คำพิพากษาในคดีที่ยุติโดยสุจริตได้รับการคุ้มครองตามมาตรา ๑๙ (1) (a) แห่งรัฐธรรมนูญของประเทศอินเดีย การติชมและวิพากษ์วิจารณ์ดังกล่าวจึงได้รับการยกเว้นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล แต่การติชมและการวิพากษ์วิจารณ์ดังกล่าวต้องไม่เป็นการลดความศักดิ์สิทธิ์ของกระบวนการยุติธรรม^{๗๔}

๓.๒.๕ โทษของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

ก่อนมีการใช้บังคับ The Contempt of Courts Act 1926 โทษของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลใช้บังคับตามกฎหมายอาญาของประเทศอินเดียและกฎหมายในรูปของคำพิพากษาของศาลตามระบบคอมมอนลอว์ เนื่องจากยังไม่มีกรณีบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลไว้เป็นการเฉพาะ อย่างไรก็ตาม ในเวลาต่อมาได้มีการประกาศใช้ The Contempt of Courts Act 1926 ซึ่งมีการกำหนดโทษของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้โดยเป็นโทษจำคุกและโทษปรับไว้ ต่อมาการใช้บังคับ The Contempt of Courts Act 1952 และ The

^{๗๓} Indian Law Institute, *Restatement of Indian law Contempt of Court*, op.cit., p.68.

^{๗๔} Indian Law Institute, *Restatement of Indian law Contempt of Court*, op.cit., p.70-71.

Contempt of Courts Act 1971 ก็ยังคงโทษจำคุกและโทษปรับไว้ นอกจากการลงโทษทั้งสองประเภทแล้ว ศาลของประเทศอินเดียยังมีการลงโทษในลักษณะอื่นด้วย เช่น การจ่ายค่าธรรมเนียม การทำสัญญาคุมประพฤติ และการประณาม เป็นต้น

๓.๒.๕.๑ การจำคุก

การลงโทษจำคุกเป็นการลงโทษที่มีความสำคัญมากที่สุดในการลงโทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล The Contempt of Courts Act 1971 ได้กำหนดโทษของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้โดยเป็นโทษจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน ซึ่งการลงโทษจำคุกดังกล่าวจำเป็นต้องพิจารณาว่าเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลประเภทใด หากเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญาสามารถลงโทษได้เป็นปกติ แต่หากเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่ง โดยทั่วไป ผู้พิพากษาจะลงโทษเฉพาะโทษปรับ แต่ผู้พิพากษาจะสามารถลงโทษจำคุกได้หากเห็นว่า การลงโทษปรับแต่เพียงอย่างเดียวจะไม่เพียงพอต่อความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งซึ่งต้องมีการบันทึกเหตุผลในการลงโทษจำคุกดังกล่าวด้วย และการลงโทษจำคุกดังกล่าวต้องเป็นการจำคุกในคุกทางแพ่งเท่านั้น^{๗๕} การลงโทษจำคุกในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งจึงมีการบังคับใช้อย่างจำกัด เนื่องจากการลงโทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งมิได้มีความมุ่งหมายที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดในลักษณะดังกล่าว^{๗๖}

๓.๒.๕.๒ การปรับ

นอกจากการลงโทษจำคุกแล้ว การกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลยังอาจได้รับโทษปรับโดยกำหนดไว้ไม่เกิน ๒,๐๐๐ รูปี การลงโทษปรับสามารถลงโทษได้ทั้งความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งและความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญา

๓.๒.๕.๓ การจ่ายค่าธรรมเนียม

The Contempt of Courts Act 1971 มิได้มีการกำหนดโทษในการจ่ายค่าธรรมเนียมไว้ แต่ศาลได้มีการลงโทษโดยให้จ่ายค่าธรรมเนียมแทนการลงโทษจำคุกและปรับในกรณีที่เห็นว่า การลงโทษจำคุกและปรับจะมีความรุนแรงเกินไปซึ่งปรากฏตามคำพิพากษาในคดีระหว่าง D.S. Poonia และ YumnarnDimbajit Singh กับพวก และคดีระหว่าง ZahiraHasibullah Sheikh กับพวก และ State of Gujarat กับพวก^{๗๗}

๓.๒.๕.๔ การทำสัญญาคุมประพฤติ

การทำสัญญาคุมประพฤติมิได้เป็นโทษที่ได้มีการกำหนดไว้ในกฎหมายลายลักษณ์อักษร แต่ศาลในประเทศอินเดียได้เคยตัดสินให้จำเลยทำสัญญาคุมประพฤติแทนการลงโทษปรับโดยมีการกำหนดเงื่อนไขความประพฤติของจำเลยและกำหนดเงื่อนไขเวลาที่จำเลยถูกควบคุมความประพฤติไว้ หากจำเลยทำผิดเงื่อนไขตามสัญญา

^{๗๕} Section 12 (3) of the Contempt of Courts Act 1971

^{๗๖} Rajeeesh, A. P., "Contempt of Court," *op.cit.*, p.348-349.

^{๗๗} Rajeeesh, A. P., "Contempt of Court," *op.cit.*, p.358-359.

คุมประพฤติภายในเงื่อนไขดังกล่าว จำเลยจะต้องรับโทษปรับแทนซึ่งปรากฏตามคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีระหว่าง Rajesh Kumar และ AmrawatiBharati^{๗๘}

๓.๒.๕.๕ การประณาม

การประณามการกระทำที่เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไม่ปรากฏตามกฎหมายลายลักษณ์อักษร แต่ปรากฏตามคำพิพากษาของศาลฎีกาในคดีระหว่าง HoshiamShavakshaDolikuka และ ThrityHoshieDolika ซึ่งศาลได้ลงโทษโดยการประณามการกระทำของจำเลยและมีการตักเตือนห้ามจำเลยกระทำในลักษณะดังกล่าวอีก

๓.๒.๖ กระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

การศึกษากระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจำเป็นต้องพิจารณา The Contempt of Courts Act 1971 ประกอบกับคำพิพากษาของศาลฎีกาและศาลสูงประกอบกัน ทั้งนี้ กระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไม่อยู่ภายใต้ The Code of Criminal Procedure 1973 แต่อย่างใด เนื่องจาก The Contempt of Courts Act 1971 ได้บัญญัติกระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้เป็นการเฉพาะแล้ว^{๗๙}

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่การกระทำเป็นความผิดทั้ง The Contempt of Courts Act 1971 และประมวลกฎหมายอาญาของอินเดีย กระบวนการพิจารณาจะใช้กระบวนการทางอาญาปกติ ไม่สามารถนำกระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตาม The Contempt of Courts Act 1971 ไปใช้ได้ ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีดังกล่าวจึงเป็นศาลชั้นต้น ทั้งนี้ปรากฏตามคำพิพากษาในคดีระหว่าง The Emperor และ J.P. Swadhin และในคดีระหว่าง N. K. Gupta และ UmraomalAgarwalla^{๘๐}

กระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งกับกระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญามีได้มีความแตกต่างกัน แต่กระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมีความแตกต่างกันจากสถานที่ที่ความผิดเกิดขึ้น กระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจึงสามารถแบ่งออกเป็นสองประเภทอันได้แก่ กระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งกระทำต่อหน้าศาล กระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งมิได้กระทำต่อหน้าศาล^{๘๑}

๓.๒.๖.๑ กระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งกระทำต่อหน้าศาล

การกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งกระทำต่อหน้าศาลมีลักษณะเป็นการกระทำซึ่งต้องมีกระบวนการพิจารณาเป็นการเฉพาะที่สามารถจัดการกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งเกิดเฉพาะหน้าได้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการดำรงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของศาลและผลประโยชน์ของคู่ความ

^{๗๘} Rajeeesh, A. P., "Contempt of Court," *op.cit.*, p.359-360.

^{๗๙} Indian Law Institute, *Restatement of Indian law Contempt of Court*, *op.cit.*, p. 91.

^{๘๐} Naseem Ahmed Handa, "AN APPRAISAL OF LAW OF CONTEMPT IN INDIA," *op.cit.*, p.209.

^{๘๑} Ibid, p. 91-92

๑) ผู้มีอำนาจเริ่มกระบวนการพิจารณา

โดยหลักแล้ว ผู้มีอำนาจในการเริ่มกระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งกระทำต่อหน้าศาลย่อมเป็นผู้พิพากษาซึ่งประสบกับการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลด้วยตนเอง สำหรับบุคคลอื่นอาจเป็นผู้เริ่มกระบวนการพิจารณาคดีได้ในกรณีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเกิดขึ้นต่อหน้าศาลแต่ศาลยังมิได้รับรู้ถึงการกระทำความผิดดังกล่าว บุคคลผู้รับรู้ถึงความผิดดังกล่าวอาจแจ้งต่อศาลเพื่อเริ่มกระบวนการพิจารณาได้^{๘๒}

๒) ผู้พิพากษาผู้มีอำนาจพิจารณาคดี

ในกระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งกระทำต่อหน้าศาล กฎหมายมิได้จำกัดคุณสมบัติของผู้พิพากษาผู้มีอำนาจพิจารณาคดีไว้ ผู้พิพากษาซึ่งเป็นผู้ประสบกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจึงสามารถพิจารณาและตัดสินได้เองเนื่องจากในกระบวนการพิจารณาคดี ผู้พิพากษามีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมการพิจารณาคดี ผู้พิพากษาจึงต้องมีอำนาจในการพิจารณาคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งกระทำต่อหน้าศาลด้วยเพื่อเป็นเครื่องมือที่ทำให้กระบวนการพิจารณามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น^{๘๓}

อย่างไรก็ตาม ศาลฎีกาได้เคยตั้งข้อสังเกตไว้ว่า “ในกรณีที่การกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นกรณีที่กระทบต่อผู้พิพากษาที่ประสบเหตุโดยตรง ผู้พิพากษาทานดังกล่าวไม่ควรเป็นผู้พิจารณาพิพากษาเอง” แต่ข้อสังเกตดังกล่าวเป็นเพียงข้อแนะนำ มิใช่เป็นบทบังคับผู้พิพากษาที่ต้องกระทำ กรณีที่สามารถเปลี่ยนตัวผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาลได้ต้องเป็นกรณีที่ผู้ต้องหาในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลแจ้งความประสงค์ในการเปลี่ยนตัวผู้พิพากษาให้ผู้พิพากษารับและผู้พิพากษาที่ประสบเหตุเองเห็นสมควร ให้นำเรื่องดังกล่าวเสนอต่อผู้พิพากษาหัวหน้าศาล หากผู้พิพากษาเห็นสมควรก็สามารถเปลี่ยนตัวผู้พิพากษาได้

๑) รูปแบบของกระบวนการพิจารณา

รูปแบบของกระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งกระทำต่อหน้าศาล ผู้พิพากษาทานเดียวสามารถพิจารณาพิพากษาได้ เมื่อผู้พิพากษาได้รับทราบถึงการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งกระทำต่อหน้าศาลแล้ว กระบวนการพิจารณาคดีจะมีรูปแบบดังต่อไปนี้

- ก. ผู้พิพากษาต้องแจ้งข้อกล่าวหาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นหนังสือต่อผู้ต้องหา
- ข. ผู้พิพากษาต้องให้โอกาสผู้ต้องหาในการแก้ต่าง
- ค. ผู้พิพากษาต้องรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

หลังจากมีการดำเนินการข้างต้นแล้ว ผู้พิพากษามีอำนาจในการลงโทษจำเลยตามที่กำหนดไว้ตามที่ The Contempt of Courts Act 1971 กำหนดไว้ ทั้งนี้ ผู้พิพากษาควรดำเนินการดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในวัน

^{๘๒} Indian Law Institute, *Restatement of Indian law Contempt of Court*, *op.cit.*, p. 92.

^{๘๓} Indian Law Institute, *Restatement of Indian law Contempt of Court*, *op.cit.*, p. 94-96.

เดียวกันกับการกระทำความผิดได้เกิดขึ้น เว้นแต่ในกรณีที่มีความจำเป็น อาจมีการเลื่อนการดำเนินการออกไปได้ แต่ต้องดำเนินการให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้^{๘๔}

๓.๒.๖.๒ กระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งมิได้กระทำต่อหน้าศาล

การกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งมิได้กระทำต่อหน้าศาลและการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งกระทำต่อหน้าศาลมีความแตกต่างประการสำคัญ คือ สถานที่ที่กระทำความผิด กระบวนการพิจารณาต่าง ๆ จึงมีความแตกต่างกัน กระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งมิได้กระทำต่อหน้าศาลจึงความใกล้เคียงกับกระบวนการพิจารณาคดีปกติ

๑) ผู้มีอำนาจเริ่มกระบวนการพิจารณา

ในกรณีที่การกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมิได้กระทำต่อหน้าศาล บุคคลผู้มีอำนาจเริ่มกระบวนการพิจารณาสามารถแบ่งออกเป็นสามกรณี ได้แก่ ศาลซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล อัยการสูงสุด บุคคลอื่นซึ่งได้รับความยินยอมจากอัยการสูงสุด^{๘๕}

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ผู้เริ่มกระบวนการพิจารณาเป็นศาลซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล หากเป็นกรณีศาลชั้นต้นเป็นศาลซึ่งได้รับความเสียหาย ศาลชั้นต้นไม่สามารถพิจารณาพิพากษาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งมิได้กระทำต่อหน้าศาลได้เอง แต่ศาลชั้นต้นต้องส่งเรื่องดังกล่าวให้แก่ศาลสูงหรือศาลฎีกาพิจารณาแล้วแต่กรณี

๒) ผู้พิพากษาผู้มีอำนาจพิจารณา

ตาม The Contempt of Courts Act 1971 ผู้พิพากษาผู้มีอำนาจพิจารณาในกรณีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งมิได้กระทำต่อหน้าศาลมีการกำหนดไว้แตกต่างจากกรณีซึ่งได้กระทำต่อหน้าศาล กล่าวคือ ในกรณีที่ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งได้กระทำต่อหน้าศาล The Contempt of Courts Act 1971 ได้เปิดโอกาสให้แก่ผู้ต้องหาในการแสดงความจำนงที่จะขอเปลี่ยนตัวผู้พิพากษาเอาไว้ แต่ในกรณีที่ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมิได้กระทำต่อหน้าศาล The Contempt of Courts Act 1971 มิได้กำหนดกระบวนการในการเปลี่ยนตัวผู้พิพากษาไว้ จึงไม่อาจขอเปลี่ยนตัวผู้พิพากษาได้

๓) รูปแบบของกระบวนการพิจารณา

รูปแบบของกระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งมิได้กระทำต่อหน้าศาล ผู้พิพากษานานเดียวไม่อาจพิจารณาพิพากษาได้ แต่ต้องพิจารณาพิพากษาโดยผู้พิพากษาอย่างน้อยสองท่าน^{๘๖} เมื่อผู้พิพากษาได้รับทราบถึงการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งมิได้กระทำต่อหน้าศาลแล้ว กระบวนการพิจารณาคดีจะมีรูปแบบดังต่อไปนี้

^{๘๔} Section 14 (1) of the Contempt of Courts Act 1971

^{๘๕} Section 15 (1) of the Contempt of Courts Act 1971

^{๘๖} Section 18 (1) of the Contempt of Courts Act 1971

- ก. ผู้พิพากษาต้องมีหนังสือแจ้งเตือนผู้ต้องหาเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล
- ข. ผู้ต้องหาสามารถแก้ต่างได้โดยยื่นคำให้การและยื่นพยานหลักฐานต่าง ๆ ได้
- ค. ผู้พิพากษาต้องดำเนินกระบวนการต่าง ๆ ด้วยความเป็นธรรมและเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาได้แก้ต่างอย่างเต็มที่
- ง. ผู้พิพากษาสามารถไต่สวนสืบพยานหลักฐานได้ด้วยตัวเอง
- จ. ผู้พิพากษามีดุลยพินิจในการจำกัดพยานหลักฐานเฉพาะที่จำเป็นเท่านั้น

๓.๒.๖.๓ กระบวนการอุทธรณ์

เมื่อศาลสูงมีคำพิพากษาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลทั้งกรณีที่ทำต่อหน้าศาล และกรณีที่ไม่ได้กระทำต่อหน้าศาล หากจำเลยไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษา จำเลยมีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้จำเลยสามารถแก้ต่างได้อีกครั้งหนึ่ง

๑) ศาลที่มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์

จากการศึกษากระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลแล้วจะพบว่า กระบวนการพิจารณาดังกล่าวอาจพิจารณาพิพากษาโดยศาลท่านเดียวหรือศาลเป็นองค์คณะก็ได้ ในกระบวนการอุทธรณ์ จำเลยสามารถอุทธรณ์ได้ทั้งสองกรณี แต่จะมีความแตกต่างในประเด็นเกี่ยวกับศาลที่พิจารณาอุทธรณ์ เนื่องจากกรณีที่เป็นการอุทธรณ์คำพิพากษาที่พิพากษาโดยศาลท่านเดียว ศาลที่มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์คือศาลสูง แต่พิจารณาเป็นองค์คณะ ในขณะที่กรณีการอุทธรณ์คำพิพากษาที่พิพากษาโดยองค์คณะ ศาลที่มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์คือศาลฎีกา

๒) ความเป็นที่สุดของคำพิพากษาอุทธรณ์

การอุทธรณ์คำพิพากษาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลสามารถกระทำได้ครั้งเดียว กล่าวคือ หากจำเลยอุทธรณ์คำพิพากษาที่พิพากษาโดยศาลท่านเดียว และเมื่อศาลซึ่งเป็นองค์คณะได้พิจารณาอุทธรณ์ของจำเลยแล้วให้ถือว่าเป็นที่สุด จำเลยไม่สามารถอุทธรณ์ต่อไปยังศาลฎีกาได้ซึ่งปรากฏตามคำพิพากษาของศาลในคดีระหว่าง Mohammad Idris และ Rustam Jehangir Bapuji^{๘๘๗}

๓) ระยะเวลาอุทธรณ์

ในการอุทธรณ์คำพิพากษาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล มีการกำหนดระยะเวลาอุทธรณ์ไว้โดยแยกออกเป็นสองกรณี กรณีที่อุทธรณ์คำพิพากษาที่พิพากษาโดยศาลท่านเดียว จำเลยต้องอุทธรณ์ภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่ศาลสูงมีคำพิพากษา ในขณะที่กรณีที่อุทธรณ์คำพิพากษาที่พิพากษาโดยองค์คณะ จำเลยต้องอุทธรณ์ภายใน ๖๐ วันนับแต่วันที่ศาลสูงมีคำพิพากษา^{๘๘๘}

^{๘๘๗} Indian Law Institute, *Restatement of Indian law Contempt of Court*, *op.cit.*, p. 119.

^{๘๘๘} Section 19 (4) of the Contempt of Courts Act 1971

๓.๒.๗ องค์การที่มีหน้าที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

ประเทศอินเดียมีการจัดตั้งองค์กรที่มีหน้าที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเช่นเดียวกับประเทศไทย โดยใช้ชื่อว่า National Human Rights Commission (NHRC) ซึ่งเกิดขึ้นครั้งแรกในปีคริสต์ทศวรรษ ๑๙๙๓ ตาม The Protection of Human Rights Act 1993 NHRC มีอำนาจหน้าที่หลักในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในประเทศอินเดีย ทั้งยังสามารถตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประเทศอินเดียและฟ้องร้องแทนประชาชนในคดีที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้อีกด้วย

๓.๓ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีการปกครองในรูปแบบสหรัฐ ประกอบด้วยมลรัฐต่าง ๆ ถึง ๕๐ รัฐ ในระยะเริ่มก่อตั้งประเทศประชากรในแต่ละมลรัฐต่างหลั่งไหลมาจากประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรป แต่ทั้งนี้ประชากรส่วนใหญ่มาจากสหราชอาณาจักร ดังนั้น ระบบกฎหมายของสหรัฐอเมริกาก็มีรากฐานมาจากสหราชอาณาจักร

๓.๓.๑ ความเป็นมาของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในสหรัฐอเมริกา

จากความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาซึ่งผู้คนส่วนใหญ่ได้อพยพมาจากสหราชอาณาจักร ดังกล่าวข้างต้น วัฒนธรรมตลอดจนจารีตประเพณีดั้งเดิมของสหราชอาณาจักรจึงได้ถูกนำมาใช้ในสหรัฐอเมริกา ระบบกฎหมายจึงเป็นระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) รวมตลอดถึงการพิจารณาคดีก็เป็นแบบเดียวกับสหราชอาณาจักร ด้วย แต่อย่างไรก็ดี การนำหลักกฎหมายจารีตประเพณีของสหราชอาณาจักรมาใช้ในสหรัฐอเมริกานั้นเป็นไปอย่างจำกัด กล่าวคือเป็นการใช้กฎหมายในขอบเขตที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม และค่านิยมของสหรัฐอเมริกา ดังที่ผู้พิพากษาศาลสูงของสหรัฐอเมริกาได้ให้ความเห็นไว้ว่า “ศาลสหรัฐอเมริกามีได้ยอมรับนับถือกฎหมายจารีตประเพณีของสหราชอาณาจักรทุกเรื่องไป เราควรคำนึงให้จงหนักว่าเมื่อบรรพบุรุษของเรานำกฎหมายสหราชอาณาจักรมาใช้ในดินแดนนี้ ต่างก็เลือกสรรรับเอาเฉพาะส่วนที่เหมาะสมกับสภาพ ตลอดจนสถานการณ์ของดินแดนนี้ และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของเราเอง”^{๘๙}

นับตั้งแต่สมัยที่มีการตั้งรกรากและตกเป็นอาณานิคมของสหราชอาณาจักร การพิจารณาคดีของศาลมีหลักการสำคัญประการหนึ่งคือทำให้ความเคารพต่อศาลในขณะที่มีการพิจารณาคดี ดังนั้น จึงกำหนดให้การละเมิดอำนาจศาลเป็นความผิด ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าแนวความคิดในเรื่องความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในสหรัฐอเมริกานี้ได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายจารีตประเพณีของสหราชอาณาจักรเป็นอย่างมาก^{๙๐} กล่าวคือ ศาลของสหรัฐอเมริกานำหลักกฎหมายจารีตประเพณีของสหราชอาณาจักรที่ได้มีการแบ่งการละเมิดอำนาจศาลออกเป็นสองประเภท ได้แก่ การละเมิดอำนาจศาลที่ได้กระทำต่อหน้าศาล (*in facie curiae*) และการละเมิด

^{๘๙} วิษณุ เครืองาม, กฎหมายแองโกล-อเมริกัน, กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐, หน้า ๓๕

^{๙๐} Ronald Goldfarb, The Constitution and Contempt of Court, *Michigan Law Review* Vol. 61, No. 2 (Dec., 1962), p. 283

อำนาจศาลที่กระทำลงภายนอกศาล (*ex facie curiae*) มาใช้ในการกระทำที่ถือเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล^{๙๑}

เนื่องจากกฎหมายจารีตประเพณีของสหราชอาณาจักรถือว่าการละเมิดอำนาจศาลเป็นการละเมิดพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์โดยตรง เป็นเหตุให้ศาลมีอำนาจสั่งลงโทษผู้ที่กระทำความผิดดังกล่าวได้โดยไม่ต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้ การลงโทษคู่ความหรือบุคคลภายนอกในความผิดฐานนี้จึงถือเป็นดุลพินิจเด็ดขาดของศาล และศาลสามารถสั่งลงโทษได้โดยไม่ต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้^{๙๒}

คดีที่เกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลที่มีความสำคัญในยุคแรกเริ่มคือ คดี R. v. Almon ซึ่งเป็นคดีที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ. ๑๗๖๕ คดีดังกล่าวเป็นกรณีที่บุคคลที่มีใช้คู่ความในคดีทำการหมิ่นประมาทศาล (Scandalizing the Court) โดยข้อเท็จจริงมีอยู่ว่า นาย Almon ได้ทำการตีพิมพ์เผยแพร่หนังสือที่มีข้อความกล่าวหาผู้พิพากษาหัวหน้าศาลชื่อ Lord Mansfield ว่าเจ้ากี้เจ้าการและตัดสินใจโดยไม่มีหลักเกณฑ์ นอกจากนั้น ข้อความในหนังสือยังกล่าวหาผู้พิพากษาผู้นี้ไม่มีความเป็นกลางและเลือกปฏิบัติโดยมีสาเหตุทางการเมือง ศาลในคดีดังกล่าวได้สั่งลงโทษนาย Almon ทันทีในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล^{๙๓}

อย่างไรก็ดี ในเวลาต่อมาแนวความคิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้เปลี่ยนแปลงไป โดยมีรัฐต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติกฎหมายขึ้นมาเพื่อบังคับใช้กับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลโดยเฉพาะเจาะจง หลักกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายฝ่ายนิติบัญญัติได้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดขอบเขตความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล และการใช้อำนาจของศาลมากขึ้น ในบางมลรัฐบทบัญญัติของรัฐได้เข้ามาแทนที่กฎหมายจารีตประเพณีเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลโดยสิ้นเชิง^{๙๔}

ภายหลังในปี ค.ศ. ๑๘๓๑ ได้เกิดคดีขึ้นโดยผู้พิพากษารัฐมิสซูรี ชื่อ James H. Peck ได้ออกหมายเรียกให้บุคคลที่วิพากษ์วิจารณ์ตนเองนอกศาลมา แล้วสั่งลงโทษทันทีโดยมิได้เปิดโอกาสให้บุคคลดังกล่าวต่อสู้คดี เหตุการณ์ดังกล่าวได้ถูกสังคมตำหนิติเตียนอย่างรุนแรง จนเป็นเหตุให้ผู้พิพากษา Peck ถูกถอดถอนจากตำแหน่งและสภาองเกรสได้ตรากฎหมายออกมาใช้บังคับในกรณีของการละเมิดอำนาจศาลที่กระทำภายนอกศาล นอกจากนั้น ศาลฎีกา (Supreme Court) ยังได้วางกฎเกณฑ์การลงโทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้ในกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาในศาลสหรัฐ (Federal Rules of Criminal Procedure) อีกด้วย โดยในข้อ ๔๒ ได้วางหลักเกณฑ์ให้ศาลมอบหมายให้พนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องคดีในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลโดยอ้อม หากพนักงานอัยการไม่ฟ้องคดีศาลอาจมอบหมายให้ทนายความทำการฟ้องคดีแทนได้ ซึ่งในการฟ้องคดี

^{๙๑} Background Paper on Freedom of Expression and Contempt of Court for the International Seminar on Promoting Freedom of Expression With the Three Specialised International Mandates Hilton Hotel London, United Kingdom 29-30 November 2000, (Online) Available from <https://www.article19.org/data/files/pdfs/publications/foe-and-contempt-of-court.pdf> [27 Sep 2016].

^{๙๒} Douglas Hay, "Contempt By Scandalizing The Court: A Political History Of The First Hundred Years.", Hall Law Journal 25(3) p.433

^{๙๓} Ibid.

^{๙๔} พันธ ทัศนียานนท์, "การลงโทษการวิพากษ์วิจารณ์ หรือ ตีชมศาลฐานละเมิดอำนาจศาลในสหรัฐอเมริกา." วารสารอัยการ. ปีที่ ๑ เล่ม ๘ (สิงหาคม ๒๕๒๑), หน้า ๑๒

จะต้องมีการส่งหมายไปยังผู้ถูกกล่าวหาและต้องระบุถึงเหตุอันเป็นที่มาของคดี รวมถึงเวลาและสถานที่ในการพิจารณาคดี นอกจากนี้ การพิจารณาคดียังต้องใช้คณะลูกขุนในการพิจารณาและผู้พิพากษาผู้ที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์ก็ไม่มีสิทธิในการเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดีด้วย^{๙๕}

แม้ว่ากฎหมายฉบับนี้และกฎหมายของศาลสูงสหรัฐจะใช้เฉพาะกระบวนการพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาลในศาลรัฐบาลกลาง (federal court) เท่านั้น แต่ก็ส่งผลให้สหรัฐต่าง ๆ ส่วนใหญ่ออกกฎหมายในลักษณะทำนองเดียวกันมาบังคับใช้กับการดำเนินกระบวนการพิจารณาเพื่อลงโทษการละเมิดอำนาจศาลในศาลมลรัฐ (state court) ด้วยเช่นกัน สำหรับรัฐที่ไม่มีกฎหมายทำนองเดียวกันนี้ต่างก็ยึดแนวทางที่ไม่ต่างไปเท่าใดนัก เพราะตกอยู่ภายใต้หลักสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกดำเนินคดีตามรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาเช่นกัน^{๙๖}

๓.๓.๒ การคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาถือเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพเป็นอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากการที่รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาให้หลักประกันเรื่องสิทธิและเสรีภาพในเรื่องต่าง ๆ ไว้เป็นจำนวนมาก^{๙๗} สำหรับเรื่องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนั้นได้มีการบัญญัติไว้ใน บทแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญบทที่หนึ่ง (First Amendment) โดยมีใจความว่า "รัฐสภาจะบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการสถาปนาศาสนา หรือห้ามการปฏิบัติตามพิธีกรรมทางศาสนาโดยเสรี หรือตัดทอนเสรีภาพในการพูด หรือการพิมพ์โฆษณา หรือสิทธิของประชาชนที่จะร่วม

^{๙๕} Federal Rules of Criminal Procedure Rule 42 : Criminal Contempt :

(a) DISPOSITION AFTER NOTICE. Any person who commits criminal contempt may be punished for that contempt after prosecution on notice.

(1) *Notice.* The court must give the person notice in open court, in an order to show cause, or in an arrest order. The notice must:

(A) state the time and place of the trial;
(B) allow the defendant a reasonable time to prepare a defense; and
(C) state the essential facts constituting the charged criminal contempt and describe it as such.

(2) *Appointing a Prosecutor.* The court must request that the contempt be prosecuted by an attorney for the government, unless the interest of justice requires the appointment of another attorney. If the government declines the request, the court must appoint another attorney to prosecute the contempt.

(3) *Trial and Disposition.* A person being prosecuted for criminal contempt is entitled to a jury trial in any case in which federal law so provides and must be released or detained as Rule 46 provides. If the criminal contempt involves disrespect toward or criticism of a judge, that judge is disqualified from presiding at the contempt trial or hearing unless the defendant consents. Upon a finding or verdict of guilty, the court must impose the punishment.

(b) SUMMARY DISPOSITION. Notwithstanding any other provision of these rules, the court (other than a magistrate judge) may summarily punish a person who commits criminal contempt in its presence if the judge saw or heard the contemptuous conduct and so certifies; a magistrate judge may summarily punish a person as provided in 28 U.S.C. §636(e). The contempt order must recite the facts, be signed by the judge, and be filed with the clerk.

^{๙๖} พณีส ทศนิยานนท์, "การลงโทษการวิพากษ์วิจารณ์ หรือ ดิชมศาลฐานละเมิดอำนาจศาลในสหรัฐอเมริกา, อ้างแล้ว, หน้า ๑๘

^{๙๗} เช่น เสรีภาพในการนับถือศาสนา, เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น, เสรีภาพของสื่อมวลชน, เสรีภาพในการชุมนุม, เสรีภาพในการยื่นคำร้องต่อรัฐ และเสรีภาพในการถืออาวุธ

ชุมนุมกันโดยสงบ และที่จะยื่นเรื่องราวร้องทุกข์ต่อรัฐบาลไม่ได้" สิทธิและเสรีภาพดังกล่าวถือเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (Fundamental Rights) และศาลสูงสุดสหรัฐอเมริกาก็ให้ความคุ้มครองในเรื่องดังกล่าวอย่างเคร่งครัด

๓.๓.๓ ลักษณะของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

เนื่องด้วยสหรัฐอเมริกาใช้รูปแบบการปกครองแบบสหรัฐ ดังนั้น กฎหมายในเรื่องการละเมิดอำนาจศาลจึงมีทั้งในส่วนของรัฐบาลกลาง และในส่วนของมลรัฐต่าง ๆ ซึ่งการกระทำอันถือเป็นการละเมิดอำนาจศาลในสหรัฐอเมริกานั้นโดยความหมายแล้วหมายถึงการกระทำ ๓ รูปแบบด้วยกัน ได้แก่

- (๑) การประพฤติไม่เรียบร้อยต่อหน้าศาล หรือ การขัดขวางการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล
- (๒) การประพฤติไม่เรียบร้อยของเจ้าพนักงานในที่กระทำธุรกรรมของศาล
- (๓) การไม่เชื่อฟังหรือขัดขืนคำสั่งของศาลและหมายศาล

นอกจากนี้ ในมาตรา ๔๐๑ ของประมวลกฎหมายแห่งสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดองค์ประกอบความผิดของการละเมิดอำนาจศาลไว้โดยสามารถแยกได้เป็น^{๙๘}

- (๑) มีการประพฤติไม่เรียบร้อยของบุคคล
- (๒) การกระทำความผิดเกิดขึ้นในสถานที่ใกล้เคียงกับศาล
- (๓) การประพฤติตนไม่เรียบร้อยดังกล่าวก่อให้เกิดอุปสรรคในกระบวนการพิจารณาของศาล

อนึ่ง การกระทำความผิดดังกล่าวผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนาในทางอาญา อย่างไรก็ตาม คำจำกัดความของถ้อยคำที่ว่า ประพฤติตนไม่เรียบร้อย (misbehavior) นั้นมีความหมายที่ค่อนข้างกว้าง และในขณะเดียวกันก็เปิดช่องให้ศาลใช้ดุลพินิจในการพิจารณาอย่างกว้างขวางด้วย จากการพิจารณาแนวคำวินิจฉัยของศาลในสหรัฐอเมริกาพบว่าศาลได้วางแนวคำวินิจฉัยไว้ในคดีต่าง ๆ ดังนี้

ในคดี International Union v. Bagwell^{๙๙} ศาลได้ให้นิยามของคำว่า ประพฤติตนไม่เรียบร้อยหมายถึง การคุกคามความสามารถของศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี เช่น กรณีที่พยานปฏิเสธไม่ยอมให้การ หรือ คุกคามขัดขวางการทำงานของศาล เป็นต้น

^{๙๘} 18 U.S. Code § 401 - Power of court: A court of the United States shall have power to punish by fine or imprisonment, or both, at its discretion, such contempt of its authority, and none other, as—

(1) Misbehavior of any person in its presence or so near thereto as to obstruct the administration of justice;

(2) Misbehavior of any of its officers in their official transactions;

(3) Disobedience or resistance to its lawful writ, process, order, rule, decree, or command.

^{๙๙} International Union v. Bagwell, 512 U. S. 821, 832 (144 SC 2552, 129 LE 2d 642) (1994)

๓.๓.๔ ประเภทของการละเมิดอำนาจศาล

การละเมิดอำนาจศาลสามารถแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ โดยใช้ทั้งลักษณะของการกระทำเป็นเกณฑ์ และใช้ประเภทแห่งคดีเป็นเกณฑ์ ซึ่งสามารถแบ่งได้ ดังนี้

๓.๓.๔.๑ พิจารณาจากการกระทำ

การพิจารณาจากการกระทำละเมิดอำนาจศาล ได้แก่ การละเมิดอำนาจศาลโดยตรงและการละเมิดอำนาจศาลโดยอ้อม

๑) การละเมิดอำนาจศาลโดยตรง (Direct Contempt)

กรณีที่มีการละเมิดอำนาจศาลนั้นได้กระทำความผิดหน้าศาลในขณะที่คดียังอยู่ในระหว่างการพิจารณา ถือเป็น การละเมิดอำนาจศาลในทางอาญาโดยตรง ซึ่งหมายถึงการกระทำใด ๆ ที่เป็นการก่อกวนหรือขัดขวางศาลในการ บริหารความยุติธรรม หรือมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดการดูหมิ่นเกลียดชังการบังคับใช้กฎหมายของศาล โดยศาลมี อำนาจสั่งลงโทษผู้กระทำความผิดได้ในทันที^{๑๐๐}

การกระทำใดบ้างที่ถือว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาลโดยตรงนั้น หากมีบทบัญญัติของฝ่ายนิติบัญญัติ กำหนดไว้ แม้จะเป็นการกระทำอันมีลักษณะเป็นการละเมิดอำนาจศาลที่ได้กระทำต่อหน้าผู้พิพากษาในห้อง ทำงานของผู้พิพากษา (chamber) อาจถือว่าเป็นการละเมิดโดยตรงก็ได้ แต่โดยทั่วไปแล้วการละเมิดอำนาจศาลใน ห้องทำงานของผู้พิพากษาในระหว่างที่ไม่ได้มีการพิจารณาคดีปกติไม่ถือเป็นการละเมิดอำนาจศาล

๒) การละเมิดอำนาจศาลโดยอ้อม (Indirect or Constructive Contempt)

การละเมิดอำนาจศาลที่ได้กระทำให้ขึ้นภายนอกศาล และศาลมีได้รับรู้ถึงการละเมิดนั้นโดยตรงถือเป็นการ ละเมิดอำนาจศาลโดยอ้อม^{๑๐๑} ดังนั้น การละเมิดอำนาจศาลโดยอ้อมจึงเป็นการกระทำที่ห่างไกลจากที่ตั้งของศาล และการกระทำดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะเป็นการดูแคลน ทำให้เสื่อมความเคารพนับถือ สอดแทรก ป้องกันขัดขวาง หรือก่อกวนการบริหารความยุติธรรมของศาล^{๑๐๒} โดยความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลโดยอ้อมนี้จะต้องมีการพิสูจน์ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง มิใช่เพียงแต่ใช้พฤติการณ์ประกอบการกระทำว่าจะเป็นการกระทำโดยประการที่น่าจะ ก่อความเสียหายต่อศาลหรือกระบวนการยุติธรรม

๓.๓.๔.๒ พิจารณาจากประเภทแห่งคดี

การพิจารณาจากประเภทแห่งคดีแบ่งออกเป็น การละเมิดอำนาจศาลทางแพ่งและการละเมิดอำนาจศาล ทางอาญา

^{๑๐๐} John M. Scheb II, Criminal Law (2014) p. 414

^{๑๐๑} Ibid.

^{๑๐๒} พันธ์ ทศนียานนท์, "การลงโทษการวิพากษ์วิจารณ์ หรือ ดิสพอสถานละเมิดอำนาจศาลในสหรัฐอเมริกา, อ้างแล้ว, หน้า ๑๔

๑) การละเมิดอำนาจศาลทางแพ่ง (Civil Contempt)

การละเมิดอำนาจศาลทางแพ่ง หมายถึงการขัดขืนคำสั่งของศาลในคดีแพ่ง ซึ่งคำสั่งนั้นศาลได้สั่งไปเพื่อประโยชน์ของคู่ความฝ่ายตรงข้ามในคดี แต่ตัวคู่ความที่ศาลสั่งกลับขัดขืนไม่ยอมกระทำการตามคำสั่งนั้น ^{๑๐๓} วัตถุประสงค์หลักของการละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งจึงเป็นการเยียวยาคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งที่ต้องเสียหายจากการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาล

๒) การละเมิดอำนาจศาลทางอาญา (Criminal Contempt)

การละเมิดอำนาจศาลทางอาญา หมายถึงกรณีที่มีการกระทำการอันเป็นปรปักษ์ต่อศักดิ์ศรี และอำนาจศาล หรือกระทำต่อชื่อเสียงของผู้พิพากษาผู้พิจารณาความในคดี และผลแห่งการกระทำการนั้นทำให้ศาลเสื่อมเสียชื่อเสียง ^{๑๐๔} ซึ่งการละเมิดอำนาจศาลประเภทนี้เป็นกรณีที่ผู้เสียหายคือรัฐ ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการสั่งละเมิดอำนาจศาลในคดีดังกล่าวจึงเป็นการลงโทษคู่ความ

อันที่จริงการละเมิดอำนาจศาลทางอาญานั้นอาจเกิดขึ้นได้ทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา สำคัญในการวินิจฉัยว่าการกระทำความผิดกล่าวเป็นการละเมิดอำนาจศาลทางแพ่งหรือทางอาญาจึงอยู่ที่ว่าการกระทำนั้นผู้กระทำได้กระทำให้เกิดความเสียหายแก่คู่ความหรือกระทำความผิดต่อศาล หากเป็นการกระทำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อศาลการละเมิดอำนาจศาลดังกล่าวย่อมเป็นการละเมิดอำนาจศาลในทางอาญา

ในบางกรณี ความแตกต่างระหว่างการละเมิดอำนาจศาลในทางอาญาและการละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งไม่ชัดเจนนัก การกระทำบางอย่างอาจเข้าลักษณะเป็นละเมิดอำนาจศาลทั้งทางแพ่งและทางอาญา ข้อพิจารณาในการวินิจฉัยอยู่ที่วัตถุประสงค์ในการใช้อำนาจลงโทษของศาลเอง โดยทั่วไปหากการลงโทษมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อรักษาไว้ซึ่งศักดิ์ศรีของศาล การละเมิดอำนาจศาลนั้นก็เป็นการละเมิดในทางอาญา แต่ถ้าหากว่าการลงโทษเป็นไปเพื่อการบังคับตามสิทธิหรือเพื่อการเยียวยาแก้ไขในทางแพ่ง ก็จะถือว่าเป็นการกระทำความผิดเป็นการละเมิดในทางแพ่ง ^{๑๐๕}

๓.๓.๕ การละเมิดอำนาจศาลของสื่อมวลชน (Contempt of the Press)

แม้สหรัฐอเมริกาจะมีแนวความคิดในเรื่องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนโดยมีรากฐานมาจากเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ดังปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีการบัญญัติเรื่องดังกล่าวไว้ใน First Amendment มีใจความว่า "สภาคองเกรสไม่สามารถผ่านกฎหมายที่ขัดต่อเสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพในการแสดงออก เสรีภาพของสื่อมวลชน รวมถึงสิทธิของประชาชนในการยื่นคำร้องขอต่อรัฐ" แต่สหรัฐอเมริกาก็มีหลักกฎหมายพิเศษในกรณีที่มีการละเมิดอำนาจศาลของสื่อมวลชน (Contempt of the

^{๑๐๓} Kermit L. Hall, The Oxford Companion to American Law (2002), p. 158

^{๑๐๔} เรื่องเดียวกัน

^{๑๐๕} พันธ์ ทศนียานนท์, "การลงโทษการวิพากษ์วิจารณ์ หรือ ตีชมศาลฐานละเมิดอำนาจศาลในสหรัฐอเมริกา, อ้างแล้ว, หน้า ๑๕

Press) เว้นแต่เป็นกรณีของการวิพากษ์วิจารณ์คำตัดสินของศาลในเชิงวิชาการ หรือเพื่อประโยชน์ของสาธารณชน จึงจะเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ตามกฎหมาย

ตัวอย่างที่เห็นได้ปรากฏในคดี *Craig v. Harney*^{๑๐๖} ซึ่งศาลฎีกาได้ตัดสินว่าเสรีภาพของสื่อควรมีอยู่อย่างจำกัด การวิพากษ์วิจารณ์ศาลในทางที่ก่อให้เกิดความเสียหายแต่เพียงอย่างเดียวไม่สามารถกระทำได้

นอกจากนี้ หากวิเคราะห์คำพิพากษาในเรื่องการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนแล้วจะเห็นว่าศาลสูงสหรัฐอเมริกาและศาลล่างได้แบ่งการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนออกเป็น ๒ กรณี กล่าวคือ

๓.๓.๕.๑ กรณีคดียังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล

โดยทั่วไปแล้ว การโฆษณาผ่านสื่อมวลชนไม่ว่าชนิดใด ๆ เกี่ยวกับคดีที่กำลังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล ซึ่งมีลักษณะเป็นการข่มขู่ เป็นการสร้างอิทธิพลเหนือศาล หรือเป็นการขัดขวางรบกวน หรือก่ออุปสรรคใด ๆ ต่อการบริหารความยุติธรรมของศาลย่อมถือว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาล^{๑๐๗}

แต่เดิมศาลสูงสหรัฐถือว่าหลักดังกล่าวใช้กับการโฆษณาทุกรูปแบบที่หากเพียงแต่มีแนวโน้ม (tendency) ที่จะก่อให้เกิดความเสียหาย หรือเป็นการขัดขวางการพิจารณาคดีโดยยุติธรรมแล้ว ไม่ว่าจะการโฆษณานั้นจะได้กระทำลงในรูปแบบใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นการขู่เข็ญ ดุหมั่นเหยียดหยามศาล หนายความ คู่ความ หรือพยานที่เกี่ยวข้องในคดี การโฆษณานั้นย่อมเป็นการละเมิดอำนาจศาลแล้ว

นอกจากนี้ หลักในการพิจารณาของศาล หากศาลเห็นว่าเพียงแต่มีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมก็เป็นการละเมิดอำนาจศาลแล้ว จึงได้มีการวางหลักเพิ่มเติมว่า ไม่จำเป็นต้องถึงกับมีการพิสูจน์แล้วว่าการโฆษณานั้น ได้ก่อให้เกิดผลเป็นการขัดขวางหรือก่อกวนกระบวนการยุติธรรมจริง ๆ เพียงแค่พิสูจน์ให้เห็นได้ว่ามีแนวโน้มก็เพียงพอแล้ว^{๑๐๘}

อย่างไรก็ดี แนวโน้มที่จะกระทบต่อความยุติธรรมที่ศาลได้วางไว้ ได้ถูกกลับหลักในปี ค.ศ. ๑๙๔๑ ในคดี *Bridges v. California* และคดี *Times Mirror Co. v. Superior Court of State of California, in and for Los Angeles County* ซึ่ง ในคดีแรกนั้น นาย Harry Bridges ผู้นำกรรมกรหัวรุนแรงได้ส่งโทรเลขถึงรัฐมนตรีกระทรวงแรงงานสหรัฐ โดยกล่าวถึงคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทระหว่าง สหภาพแรงงาน AFL และ CIO ซึ่งคดีดังกล่าวอยู่ระหว่างการรอพิจารณาใหม่ นาย Bridges ได้กล่าวถึงคดีนั้นว่าสาหัส (outrageous) และยังมี การข่มขู่ในโทรเลขว่าหากมีการบังคับตามคำพิพากษานั้นแล้ว สหภาพแรงงานจะรวมตัวกันหยุดงานเพื่อให้สภาวะเศรษฐกิจเป็นอัมพาต

^{๑๐๖} *Craig v. Harney*, 331 U.S. 367 (1947)

^{๑๐๗} *Toledo Newspaper Co. v. U.S.*, 247 U.S. 402 62 L.Ed. 1186

^{๑๐๘} *Toledo Newspaper Co. v. U.S.*, 247 U.S. 402 62 L.Ed. 1186

ส่วนในคดี Times Mirror Co. v. Superior Court of State of California, in and for Los Angeles County หนังสือพิมพ์ Los Angeles Times ได้ตีพิมพ์บทความวิจารณ์ในหัวข้อ ร้องการลงอาญาให้กอร์ริลา โดยวิจารณ์ว่าผู้พิพากษา Scott กระทำความผิดพลาดอย่างร้ายแรง หากจะสั่งรื้อการลงอาญาให้นาย Shannon และนาย Holmes เพราะสังคมกำลังต้องการตัวอย่างให้ทั้งสองคนไปทำงานในโรงสี^{๑๐๙}

ทั้งสองคดีศาลสูงพิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้นที่ให้ลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาล โดยให้เหตุผลว่าการที่เพียงแต่มีแนวโน้มจะเข้าไปแทรกแซงการบริหารความยุติธรรมยังไม่เพียงพอที่จะเป็นเหตุในการลงโทษจำเลย เพราะต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นด้วย โดยศาลสูงเห็นว่าการโฆษณาที่จะมีลักษณะเป็นการละเมิดอำนาจศาลจะต้องแสดงให้เห็นภัยอันตรายที่ชัดเจนและใกล้จะถึงการบริหารความยุติธรรมของศาล ถ้อยคำของจำเลยทั้งสองยังไม่ถึงขั้นเป็นอันตรายต่อการบริหารความยุติธรรม ยิ่งไปกว่านั้นการยอมรับว่าถ้อยคำดังกล่าวมีอิทธิพลอย่างร้ายแรงเหนือการพิจารณาของศาล เท่ากับเป็นการกล่าวว่าผู้พิพากษานั้นด้อยปัญญา และขาดความหนักแน่น ซึ่งเป็นสิ่งที่ศาลสูงสหรัฐไม่สามารถยอมรับได้^{๑๑๐}

หลักในคดีดังกล่าวได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายและกลายมาเป็นหลักในการวินิจฉัยที่ศาลสหรัฐใช้จนถึงปัจจุบัน

๓.๓.๕.๒ กรณีคดีได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว

สำหรับคดีที่ได้ถึงที่สุดลงโดยศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว การวิพากษ์วิจารณ์หรือติชมใด ๆ ย่อมสามารถกระทำได้โดยเสรี และไม่มีข้อจำกัดแต่อย่างใด โดยในคดี Patterson v. Colorado ศาลได้วางหลักไว้ว่า เมื่อคดีถึงที่สุดลงศาลย่อมอาจถูกวิพากษ์วิจารณ์ได้ดังตั้งคนธรรมดา นอกจากนี้ ในคดี Craig v. Hecht ศาลยังได้ยืนยันว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่สิทธิในการวิพากษ์วิจารณ์อย่างเสรีต่อการกระทำใด ๆ ของศาลในการพิจารณาคดี ต่อความเห็นหรือคำพิพากษาของศาลจะได้รับการสงวนรักษาไว้ โดยจะให้มีการละเมิดมิได้ การกระทำดังกล่าวต้องไม่เป็นการละเมิดอำนาจศาล และศาลก็ไม่มีอำนาจในการลงโทษโดยอาศัยกระบวนการวิธีพิจารณาอย่างใด ไม่ว่าการวิพากษ์วิจารณ์นั้นจะผิดพลาด หรือมุ่งร้าย หรือไม่เป็นธรรมเท่าใดก็ตาม หนทางที่จะเยียวยาเมื่ออยู่เพียงทางเดียวคือฟ้องคดีแพ่งฐานหมิ่นประมาทเท่านั้นเอง

๓.๓.๖ กระบวนการพิจารณาและการลงโทษในการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

กระบวนการพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาลมีลักษณะเฉพาะของตนเองจึงไม่อาจถือได้ว่าเป็นกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งหรือคดีอาญาตามความหมายธรรมดา จากที่กล่าวมาแล้วว่าการละเมิดอำนาจศาลมีทั้งการละเมิดอำนาจศาลโดยตรงและการละเมิดอำนาจศาลโดยอ้อม สำหรับในกรณีของการละเมิดอำนาจศาลโดยตรงนั้นศาลสามารถลงโทษได้ทันที โดยไม่ต้องมีการบอกให้ทราบล่วงหน้า ทั้งยังไม่ต้องมีการกล่าวหาและเปิดโอกาสให้คู่ความต่อสู้คดี รวมถึงไม่มีการกำหนดประเด็นในการพิจารณาคดีแต่อย่างใด ซึ่งกระบวนการพิจารณาคดีเช่นนี้เรียกว่า

^{๑๐๙} 314 U.S. 252, 86 L.Ed. at 208

^{๑๑๐} Ibid.

กระบวนการพิจารณาคดีโดยรวบรัด (Summary Judgment)^{๑๑๑} ซึ่งศาลสามารถตัดสินลงโทษผู้กระทำความผิดได้ในทันทีทันใด

อย่างไรก็ดี การใช้อำนาจลงโทษเช่นนี้ ศาลจะต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ (with the utmost caution) อำนาจในการลงโทษดังกล่าวนี้มีแนวบรรทัดฐานที่ศาลในบางมลรัฐถือว่า ศาลจะต้องจำกัดการใช้อำนาจไว้เฉพาะการกระทำและข้อเท็จจริงต่าง ๆ ซึ่งได้รู้เห็นด้วยศาลเองเท่านั้น^{๑๑๒} ข้อเท็จจริงใด ๆ ที่เกิดจากความเห็น ข้อสรุป ข้อสันนิษฐาน หรือการอนุมานใด ๆ จะนำมาใช้เป็นข้อพิจารณาเพื่อการลงโทษโดยรวบรัดไม่ได้

เหตุผลที่สหรัฐอเมริกายอมให้ใช้กระบวนการพิจารณาแบบรวบรัดในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลที่ได้กระทำโดยตรงต่อหน้าศาลนั้น เนื่องมาจากกระบวนการพิจารณาของสหรัฐอเมริกาเป็นแบบระบบกฎหมายจารีตประเพณี ซึ่งการพิจารณาคดีนั้นมีลูกขุนเป็นผู้ร่วมพิจารณาในการละเมิดอำนาจศาลดังกล่าว ด้วยเหตุนี้จึงถือว่าลูกขุนย่อมสามารถเป็นพยานได้ในตัวสำหรับการละเมิดอำนาจศาลที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ การพิจารณาอย่างรวบรัดในคดีดังกล่าวยังลดค่าใช้จ่ายและระยะเวลาที่ต้องดำเนินคดี รวมทั้งสามารถบริหารความยุติธรรมให้เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว

ส่วนกรณีของการละเมิดอำนาจศาลโดยอ้อมนั้น เนื่องจากการกระทำความผิดมิได้เกิดขึ้นต่อหน้าศาล จึงจำเป็นต้องใช้กระบวนการพิจารณาคดีแบบธรรมดา โดยจะต้องมีการแจ้งข้อหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบเป็นลายลักษณ์อักษรและต้องให้อีกโอกาสผู้ถูกกล่าวหาในการต่อสู้คดีในมาตรฐานเดียวกับจำเลยในคดีอาญาอื่น ๆ ซึ่งหลักประกันต่าง ๆ ในการต่อสู้คดีนี้เป็นไปตามหลักสุทธินิติกระบวนการ (due process) ของรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาทุกประการ^{๑๑๓} กล่าวคือจะต้องมีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้า (notice) มีการกล่าวหาเป็นลายลักษณ์อักษร (written charges) และต้องให้อีกโอกาสผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธิต่อสู้คดีทำนองเดียวกับจำเลยในคดีอาญา เช่น มีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีโดยลูกขุน มีสิทธิที่จะปรึกษาทนายความและมีทนายแก้ต่างคดีให้ เป็นต้น นอกจากนี้ ศาลจะต้องระวังอย่างที่สุดที่จะต้องให้ความคุ้มครองผู้ต้องหาว่าละเมิดอำนาจศาลทางอ้อม และในกรณีที่เป็นที่สงสัยว่าการละเมิดอำนาจศาลนั้นเป็นการละเมิดทางตรงหรือทางอ้อม ศาลจะต้องยกประโยชน์แห่งข้อสงสัยให้จำเลยโดยให้ถือว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาลทางอ้อมเสมอ^{๑๑๔}

^{๑๑๑} Kermit L. Hall, The Oxford Companion to American Law (2002) p. 158

^{๑๑๒} *People v. Loughran* 118 N.E. 2d. 310

^{๑๑๓} Fifth Amendment of the Constitution of the United States of America

"No person shall be held to answer for a capital, or otherwise infamous crime, unless on a presentment or indictment of a grand jury, except in cases arising in the land or naval forces, or in the militia, when in actual service in time of war or public danger; nor shall any person be subject for the same offense to be twice put in jeopardy of life or limb; nor shall be compelled in any criminal case to be a witness against himself, nor be deprived of life, liberty, or property, without due process of law; nor shall private property be taken for public use, without just compensation."

^{๑๑๔} *Exparte Hennies* 34 So. 2d22

๓.๓.๗ ข้อต่อสู้ในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

เนื่องจากการละเมิดอำนาจศาลโดยอ้อมนั้นจะต้องมีการดำเนินคดีเช่นเดียวกับคดีอาญาโดยทั่วไป กล่าวคือจะต้องมีการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดสามารถต่อสู้ได้อย่างเต็มที่ในศาล ในบางกรณีผู้กระทำผิดจึงสามารถอ้างข้อต่อสู้บางประการเพื่อให้ตนพ้นผิดได้ ดังเช่นกรณีต่อไปนี้

๓.๓.๗.๑ เรื่ององค์ประกอบความผิด (Negation of Essential Elements)

โดยทั่วไปแล้วศาลสหรัฐอเมริกายอมรับหลักการที่ว่า การกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ผู้กระทำจะต้องมีเจตนาในทางอาญา หรือมีเจตนาชั่วร้าย (wrongful intent) ดังเช่นในคดี *McComb v. Jacksonville Paper Co.*^{๑๑๕} ซึ่งในคดีนี้ศาลได้วางหลักไว้ว่าจะต้องพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีเจตนาประสงค์ต่อผลในการกระทำความผิด มีเจตนาเล็งเห็นผล หรือมีการประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (reckless) จึงจะสามารถตัดสินได้ว่าจำเลยมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

การกระทำโดยมีเจตนาประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผลในการกระทำความผิดนั้น สามารถพิจารณาได้จากการที่จำเลยรู้ว่าการกระทำของตนเองเป็นการฝ่าฝืนข้อกำหนดของศาลหรือไม่ ซึ่งเป็นคนละกรณีกับการละเมิดอำนาจศาลที่เกิดจากอุบัติเหตุหรือจากการกระทำโดยประมาทในระดับธรรมดา ในคดี *Vaughn v. City of Flint*^{๑๑๖} ศาลยังได้วางหลักเพิ่มเติมว่า หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าวิญญูชนโดยทั่วไปย่อมทราบถึงข้อเท็จจริงว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการละเมิดอำนาจศาล ย่อมถือได้ว่าจำเลยมีเจตนาในการกระทำความผิด

๓.๓.๗.๒ อายุความ (Statute of Limitations)

มาตรา ๓๒๘๒ (a) แห่งประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติว่า ในกรณีทั่วไป หากมิได้มีการบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งในกฎหมาย บุคคลย่อมไม่สามารถถูกฟ้องร้อง หรือลงโทษในคดีอาญาที่ไม่ใช่คดีอุกฉกรรจ์ได้ หากระยะเวลาของการกระทำความผิดพ้นเวลา ๕ ปีไปแล้ว^{๑๑๗}

อย่างไรก็ดี หากการละเมิดอำนาจศาลที่ได้กระทำลงนั้นผิดกฎหมายอาญาอื่น ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายอาญาของรัฐบาลกลาง หรือกฎหมายอาญาของมลรัฐ อายุความของความผิดดังกล่าวจะมีระยะเวลาเพียงหนึ่งปี ทั้งนี้เป็นไปตาม มาตรา ๓๒๘๕ ประมวลกฎหมายแห่งสหรัฐอเมริกา^{๑๑๘}

^{๑๑๕} *McComb v. Jacksonville Paper Co.*, 336 U.S. 187, 191 (1949).

^{๑๑๖} *Vaughn v. City of Flint*, 752 F.2d 1160, 1168 (6th Cir. 1985).

^{๑๑๗} 18 U.S. Code § 3282 - Offenses not capital

"(a) IN GENERAL. Except as otherwise expressly provided by law, no person shall be prosecuted, tried, or punished for any offense, not capital, unless the indictment is found or the information is instituted within five years next after such offense shall have been committed".

^{๑๑๘} 18 U.S. Code § 3285 - Criminal contempt:

๓.๓.๗.๓ หลักสุจริต (Good Faith Reliance Upon the Advice of Counsel)

ความเห็นข้างมากของผู้พิพากษาในคดีละเมิดอำนาจศาล เห็นว่าการที่คู่ความเชื่อถือนายของตนและปฏิบัติตามโดยสุจริต ไม่ใช่ข้ออ้างที่สามารถนำมาใช้ได้กับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล^{๑๑๙} แต่ข้ออ้างดังกล่าวมีผลเพียงทำให้ศาลลงโทษน้อยกว่าเดิม^{๑๒๐}

๓.๓.๗.๔ กรณีผู้กระทำความผิดขอโทษต่อศาล (purging)

โทษฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญาเป็นไปเพื่อการลงโทษจากวัตถุประสงค์การกระทำที่เป็นปฏิกิริยาต่อศาลโดยตรง จึงไม่สามารถนำการขอโทษต่อศาลและเสียค่าปรับมาเป็นข้ออ้างให้พ้นผิดได้ ส่วนกรณีที่เป็นการละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งต้องพิจารณาว่าโดยสาระของการละเมิดอำนาจศาลนั้นสามารถเยียวยาทางแพ่งได้หรือไม่ หากสามารถเยียวยาได้ศาลอาจยอมให้ผู้กระทำละเมิดขอโทษและเสียค่าปรับแทน

๓.๓.๘ อัตราโทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

เนื่องจากสหรัฐอเมริกาปกครองโดยใช้ระบบสหพันธรัฐ (federalism) ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจึงมีอัตราโทษทั้งในบทกฎหมายของรัฐบาลกลางและกฎหมายของมลรัฐที่แตกต่างกันไป ในกรณีของการละเมิดอำนาจศาลที่กระทำต่อหน้าศาลนั้น กฎหมายรัฐบาลกลางได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแห่งสหรัฐ ว่าหากเป็นกรณีการละเมิดอำนาจศาลนั้นเป็นการละเมิดในคดีที่มีลูกขุน ในมาตรา ๑๙๙๕ แห่งประมวลกฎหมายสหรัฐอเมริกาซึ่งบัญญัติให้ศาลสามารถลงโทษปรับได้ไม่เกิน ๑,๐๐๐ ดอลลาร์ หรือสั่งจำคุก ไม่เกิน ๖ เดือน ส่วนในกรณีการละเมิดอำนาจศาลได้กระทำในคดีที่ไม่มีลูกขุนอยู่ในระหว่างการพิจารณาคดี ศาลอาจลงโทษปรับได้ ไม่เกิน ๓๐๐ ดอลลาร์ หรือ สั่งจำคุกไม่เกิน ๔๕ วัน^{๑๒๑}

“No proceeding for criminal contempt within section 402 of this title shall be instituted against any person, corporation or association unless begun within one year from the date of the act complained of; nor shall any such proceeding be a bar to any criminal prosecution for the same act”.

^{๑๑๙} See United States v. Remini, 967 F.2d 754 (2d Cir. 1992); United States v. Seavers, 472 F.2d 607 (6th Cir. 1973); United States v. Dimauro, 441 F.2d 428 (8th Cir. 1971); United States v. Snyder, 428 F.2d 520, 522 (9th Cir. 1970), cert. denied, 400 U.S. 903 (1970); United States v. Goldfarb, 167 F.2d 735 (2d Cir. 1948).

^{๑๒๐} United States v. Custer Channel Wing Corp. 247 F. Supp. 481 (D. Md. 1965)

^{๑๒๑} 42 U.S. Code § 1995 Criminal contempt proceedings; penalties; trial by jury :

“In all cases of criminal contempt arising under the provisions of this Act, the accused, upon conviction, shall be punished by fine or imprisonment or both: Provided however, That in case the accused is a natural person the fine to be paid shall not exceed the sum of \$1,000, nor shall imprisonment exceed the term of six months: Provided further, That in any such proceeding for criminal contempt, at the discretion of the judge, the accused may be tried with or without a jury: Provided further, however, That in the event such proceeding for criminal contempt be tried before a judge without a jury and the sentence of the court upon conviction is a fine in excess of the sum of \$300 or imprisonment in excess of forty-five days, the accused in said proceeding, upon demand therefore, shall be entitled to a trial de novo before a jury, which shall conform as near as may be to the practice in other criminal cases. This section shall not apply to contempts committed in the presence of the court or so near thereto as to interfere directly with the administration neither of justice nor to the misbehavior, misconduct, or disobedience, of any officer of the court in respect to the writs, orders, or process of the court. Nor shall

๓.๓.๙ สิทธิอุทธรณ์คดีละเมิดอำนาจศาล

กรณีการละเมิดอำนาจศาลทางอาญานั้นเมื่อคำตัดสินเป็นที่สุดแล้ว ผู้ที่ได้รับผลกระทบสามารถอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวได้ทันทีทันใด ทั้งนี้ เป็นไปตาม มาตรา ๓๗๓๑ แห่งประมวลกฎหมายสหรัฐอเมริกา^{๑๒๒} ส่วนกรณีการละเมิดอำนาจศาลทางแพ่งนั้นความสามารถอุทธรณ์ได้เช่นกัน

๓.๓.๑๐ อำนาจของประธานาธิบดีในการอภัยโทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

ครั้งหนึ่งเคยมีคดีขึ้นสู่ศาลสูงสหรัฐอเมริกาโดยมีข้อสงสัยว่า ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา มีอำนาจให้อภัยโทษแก่ผู้ที่กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลหรือไม่ และการใช้อำนาจของประธานาธิบดีดังกล่าวถือเป็นการแทรกแซงอำนาจตุลาการซึ่งได้รับความคุ้มครองความมีอิสระตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งศาลสูงสหรัฐอเมริกาได้ตัดสินในคดี *Ex Parte Grossman*^{๑๒๓} ว่าประธานาธิบดีมีอำนาจให้อภัยโทษได้ โดยผู้พิพากษาอ้างว่าพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรเคยทรงใช้พระราชอำนาจให้อภัยโทษแก่ผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมาก่อน และแม้ในสหรัฐอเมริกาเอง ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาก็เคยใช้อำนาจนี้มาหลายครั้งแล้ว นอกจากนี้การลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลนั้น ทำให้ผู้ถูกลงโทษไม่ได้รับการพิจารณาคดีโดยลูกขุน จึงมีเหตุผลพิเศษที่ทำให้ประธานาธิบดีต้องมีอำนาจให้อภัยโทษเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการลงโทษโดยผิดพลาด หรือมีอคติ หรือใช้โทษที่รุนแรงโดยไม่จำเป็นซึ่งอาจเกิดขึ้นได้

anything herein or in any other provision of law be construed to deprive courts of their power, by civil contempt proceedings, without a jury, to secure compliance with or to prevent obstruction of, as distinguished from punishment for violations of, any lawful writ, process, order, rule, decree, or command of the court in accordance with the prevailing usages of law and equity, including the power of detention”.

^{๑๒๒} 18 U.S. Code § 3731 - Appeal by United States

“In a criminal case an appeal by the United States shall lie to a court of appeals from a decision, judgment, or order of a district court dismissing an indictment or information or granting a new trial after verdict or judgment, as to any one or more counts, or any part thereof, except that no appeal shall lie where the double jeopardy clause of the United States Constitution prohibits further prosecution.

An appeal by the United States shall lie to a court of appeals from a decision or order of a district court suppressing or excluding evidence or requiring the return of seized property in a criminal proceeding, not made after the defendant has been put in jeopardy and before the verdict or finding on an indictment or information, if the United States attorney certifies to the district court that the appeal is not taken for purpose of delay and that the evidence is a substantial proof of a fact material in the proceeding.

An appeal by the United States shall lie to a court of appeals from a decision or order, entered by a district court of the United States, granting the release of a person charged with or convicted of an offense, or denying a motion for revocation of, or modification of the conditions of, a decision or order granting release.

The appeal in all such cases shall be taken within thirty days after the decision, judgment or order has been rendered and shall be diligently prosecuted.

The provisions of this section shall be liberally construed to effectuate its purposes”.

^{๑๒๓} *Ex Parte Grossman*, 267 U.S. 87 (1925)

๓.๓.๑๑ พันธะผูกพันในเรื่องสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายระหว่างประเทศและการละเมิดอำนาจศาล

ปัจจุบันสหรัฐอเมริกาได้เป็นภาคีในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) โดยได้ตั้งข้อสงวนไว้ 5 ประการ^{๑๒๔} การที่สหรัฐอเมริกาตั้งข้อสงวนไว้เป็นจำนวนมากเช่นนี้ทำให้นักวิชาการด้านกฎหมายสิทธิมนุษยชนหลายคนมีความเห็นว่า สหรัฐอเมริกามีพันธะผูกพันในการอนุวัติกฎหมายภายในน้อยมาก นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกายังมิได้ร่วมเป็นภาคีในสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก

อย่างไรก็ดี สหรัฐอเมริกานับเป็นประเทศที่มีกฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระดับที่สูงมาก ดังจะเห็นได้จากบทแก้ไขเพิ่มเติมที่ ๑ (First Amendment) ได้รับประกันเสรีภาพในการพูดและการแสดงออกซึ่งความเห็นของชาวอเมริกัน ดังนั้น การพูด การถกเถียง การอภิปราย หรือการนำเสนอข้อมูลข่าวสารใด ๆ รวมทั้งการวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะสามารถกระทำได้อย่างกว้างขวางโดยอาศัยหลักการตามรัฐธรรมนูญดังกล่าว

เนื่องจากสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ยึดมั่นในการปกครองระบบประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม ประชาชนต้องมีอำนาจเหนือรัฐบาลและองค์กรทุกหน่วยของระบบการปกครอง การเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปสามารถวิจารณ์ ตีชมกลไกของรัฐบาลอย่างเสรี จึงเป็นการควบคุมให้การดำเนินนโยบายของรัฐ เป็นไปในทางสนองความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ในทัศนะของชาวอเมริกันจึงถือว่ารัฐบาลจะอยู่เหนือคำวิพากษ์วิจารณ์ของสาธารณชนไม่ได้ มิฉะนั้นแล้วจะเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเข้ามามีอำนาจเด็ดขาด^{๑๒๕}

อย่างไรก็ดี วัตถุประสงค์ของการพิจารณาคดีในศาลยุติธรรมคือการป้องกันมิให้กระบวนการพิจารณาและพิพากษาคดีในศาลตกอยู่ภายใต้อิทธิพลหรือแรงกดดันของประชาชนภายนอก กระบวนการพิจารณาคดีจึงมุ่งให้ลูกขุนและผู้พิพากษาพิจารณาเฉพาะข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องโดยตรงในคดี และรับฟังเฉพาะข้อเท็จจริงที่กฎหมายมิได้ต้องห้ามมิให้รับฟังเท่านั้น ซึ่งการวิพากษ์วิจารณ์และถกเถียงเกี่ยวกับคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลย่อมส่งผลกระทบต่ออารมณ์และความรู้สึกของผู้พิพากษาและลูกขุน ดังนั้น การแสดงออกซึ่งเสรีภาพดังกล่าวจึงควรจะต้องอยู่ในขอบเขตที่กฎหมายอนุญาตเท่านั้น

แนวความคิดเรื่องความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในกลุ่มประเทศซีวิลลอว์ ประกอบด้วยสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (๓.๔) และสาธารณรัฐฝรั่งเศส (๓.๕)

๓.๔ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Deutsche Rechtssystem) นั้นได้รับอิทธิพลมาจากระบบกฎหมายโรมัน (*Corpus Juris Civilis*) และประมวลกฎหมายนโป

^{๑๒๔} U.S. reservations, declarations, and understandings, International Covenant on Civil and Political Rights, 138 Cong. Rec. S4781-01 (daily ed., April 2, 1992), (Online) Available from <http://hrlibrary.umn.edu/usdocs/civilres.html> (4 Oct 2016)

^{๑๒๕} พันธ ทัศนียานนท์, "การลงโทษการวิพากษ์วิจารณ์ หรือ ตีชมศาลฐานละเมิดอำนาจศาลในสหรัฐอเมริกา, อ้างแล้ว, หน้า ๑๙"

เลียน^{๑๒๖} อย่างไรก็ตาม กฎหมายเยอรมันนั้นเป็นกฎหมายที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องแนวความคิดเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาล

๓.๔.๑ ความเป็นมาของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

เมื่อครั้งที่เยอรมนียังแบ่งเป็นเยอรมนีตะวันออกและเยอรมนีตะวันตก ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมิได้ถูกบัญญัติไว้ในระบบกฎหมายเยอรมันอย่างชัดเจน ระบบกฎหมายของประเทศเยอรมนีตะวันตกมิได้มีการบัญญัติเรื่องการละเมิดอำนาจศาลไว้โดยเฉพาะเจาะจงหากแต่ถือเป็นคำสั่งของศาลอย่างหนึ่งเพื่อที่จะดำเนินการพิจารณาคดีไปด้วยความสงบเรียบร้อย^{๑๒๗} ทั้งนี้ กฎหมายหลักที่ให้อำนาจศาลในการสั่งดังกล่าวคือ ธรรมนูญศาลยุติธรรม ค.ศ. ๑๘๗๗ อย่างไรก็ตาม ในการลงโทษคู่ความของศาลแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นมิได้เป็นอำนาจที่วางอยู่บนดุลพินิจอย่างกว้างขวางดังศาลของสหราชอาณาจักร โดยทั่วไปแล้วอำนาจในการสั่งลงโทษคู่ความของศาลแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นถูกจำกัดอย่างเคร่งครัดโดยกฎหมายในระดับรัฐบัญญัติ^{๑๒๘} ส่วนกรณีที่มีการละเมิดอำนาจศาลนั้นได้กระทำภายนอกศาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีบทกฎหมายอาญาในการลงโทษการกระทำเหล่านั้นโดยให้ศาลมีอำนาจในการสั่งชั่งได้ไม่เกินสามวัน^{๑๒๙}

ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจในการรักษาความสงบเรียบร้อยในศาลแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น มีลักษณะทำนองเดียวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยในการประชุมของรัฐสภา ซึ่งการประชุมของรัฐสภาจะเป็นไปโดยความเรียบร้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประธานในที่ประชุมจะต้องมีอำนาจอย่างเพียงพอที่จะจัดการกับการประชุม นั้น ซึ่งอำนาจดังกล่าวนี้กฎหมายเยอรมันเรียกว่าอำนาจตำรวจในการควบคุมการดำเนินคดี (sitzungspolizei)^{๑๓๐} หากศาลเล็งเห็นว่าการกระทำใด ๆ ของคู่ความจะเป็นเหตุให้การบริหารความยุติธรรมเป็นไปได้โดยยากลำบาก ศาลย่อมมีหน้าที่ในการใช้อำนาจดังกล่าวหยุดยั้งการกระทำเช่นว่า

ดังนั้น ศาลแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจึงมีอำนาจในการสั่งให้ตรวจค้นอาวุธคู่ความ พยาน หรือ หนายความ สั่งริบเครื่องมือสื่อสารของผู้สื่อข่าว หรือสั่งห้ามไม่ให้คู่ความพูดแทรกการสืบพยาน แต่ศาลไม่มีอำนาจในการลิดรอนสิทธิที่คู่ความพึงมีตามกฎหมายเช่น ศาลไม่สามารถห้ามมิให้จำเลยจดบันทึกกระบวนการพิจารณา ซึ่งการสั่งดังกล่าวนี้กฎหมายเยอรมันตะวันตกห้ามมิให้คู่ความอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าว เนื่องจากมิใช่คำสั่งที่เป็นการลงโทษบุคคล^{๑๓๑}

^{๑๒๖} John Henry Merryman, Rogelio Pérez-Perdomo, *The Civil Law Tradition: An Introduction to the Legal Systems of Europe and Latin America* pp. 32-33

^{๑๒๗} ปติ โพธิ์วิจิตร, ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล, รายงานการศึกษาระดับปริญญาโทโครงการวิชาการ คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, อ้างแล้ว, หน้า ๓๑.

^{๑๒๘} Edmund C. Jann, *Comment: Contempt of Court in Western Germany*, 8 Am. U. L. Rev. (1959) p. 34

^{๑๒๙} Ibid. at p. 35

^{๑๓๐} Ibid.

^{๑๓๑} Ibid.

ในปี ค.ศ. ๑๙๕๑ ได้เกิดแนวคิดที่ขยายขอบเขตอำนาจของศาลในการลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาล ผลที่ตามมาคือในปี ค.ศ. ๑๙๕๓ ได้มีการขยายอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในการสั่งละเมิดอำนาจศาลโดยอนุญาตเฉพาะสื่อมวลชนเท่านั้นที่สามารถรายงานคดีจากห้องพิจารณาได้ และการรายงานต้องไม่เป็นไปในทางชักจูงให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อรูปคดี^{๑๓๒}

ภายหลังจากที่มีการรวมประเทศเยอรมนีตะวันตกและเยอรมนีตะวันออก คดีละเมิดอำนาจศาลในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีก็ตกอยู่ภายใต้บังคับของธรรมนูญศาลยุติธรรม (*Gerichtsverfassungsgesetz*)

๓.๔.๒ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (The Basic Law of the Federal Republic of Germany) ได้ให้ความคุ้มครองต่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น โดยมาตรา ๕ ได้บัญญัติความว่า "บุคคลมีสิทธิที่จะแสดงออกและโฆษณาโดยเสรี ซึ่งความเห็นของตนโดยการพูด การเขียน และรูปภาพ และมีสิทธิโดยเสรีที่จะแสวงหาข่าวสารให้แก่ตนเองจากแหล่งข่าวสารสาธารณะ เสรีภาพในการพิมพ์ และเสรีภาพในการรายงานข่าวโดยวิฤกษ์กระจายเสียง และโดยสิทธิในเกียรติยศส่วนตัวจะละเมิดมิได้" ข้อจำกัดของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามกฎหมายเยอรมันมีอยู่บางกรณี เช่น กรณีที่ความเห็นนั้นเป็นถ้อยคำที่สร้างความเกลียดชัง (Hate speech), ถ้อยคำที่เป็นการหมิ่นประมาทประธานาธิบดี หมิ่นประมาทรัฐ ธงชาติ หรือเพลงชาติ^{๑๓๓}

๓.๔.๓ บทบัญญัติเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาล

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้ถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายธรรมนูญศาลยุติธรรม (*Gerichtsverfassungsgesetz*) ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีหลายมาตราอันได้แก่

มาตรา ๑๗๗ ได้บัญญัติว่า "คู่ความ ผู้ถูกกล่าวหา พยาน พยานผู้เชี่ยวชาญ หรือบุคคลภายนอกที่ไม่ดำเนินการตามคำสั่งของศาลซึ่งเป็นไปเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาลอาจถูกนำตัวออกจากห้องพิจารณาความได้ ทั้งยังอาจถูกนำตัวไปคุมไว้ในระยะเวลาไม่เกิน ๒๔ ชั่วโมง กรณีที่เป็นการกระทำของบุคคลภายนอกคดีให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ"^{๑๓๔}

^{๑๓๒} Ibid. at p. 38

^{๑๓๓} Pekka Hallberg, Janne Virkkunen, Freedom of Speech and Information in Global Perspective NY:Springer (2017) p.89

^{๑๓๔} Section 177 Gerichtsverfassungsgesetz :

"Parties, accused persons, witnesses, experts or persons not participating in the hearing who fail to follow the orders given to maintain order may be removed from the courtroom or taken into coercive detention and held for a period of time to be determined; such period may not exceed twenty-four hours. Decisions on measures pursuant to the first sentence in respect of persons who are not participants in the hearing shall be made by the presiding judge and in all other cases by the court."

มาตรา ๑๗๘ บัญญัติว่า

“(๑) ศาลอาจลงโทษปรับจำนวนไม่เกินหนึ่งพันยูโร หรือลงโทษกักกันไม่เกินหนึ่งสัปดาห์ ต่อคู่ความ ผู้ถูกกล่าวหา พยาน พยานผู้เชี่ยวชาญ หรือบุคคลภายนอกผู้เข้ารับฟังการพิจารณาคดีที่ละเมิดอำนาจศาลใน ขณะที่มีการพิจารณาคดี ซึ่งบุคคลดังกล่าวจะถูกดำเนินคดีโดยศาลอาญา ในการพิจารณาโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น หากผู้กระทำความผิดไม่สามารถจ่ายค่าปรับได้ศาลอาจลงโทษกักขังแทนค่าปรับเสียก็ได้

(๒) อำนาจในการตัดสินลงโทษผู้กระทำความผิดดังกล่าวเป็นอำนาจของผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ

(๓) หากผู้กระทำความผิดได้รับการตัดสินในภายหลังในความผิดอย่างเดียวกัน ให้หักจำนวนวันที่ถูกคุมขังออกจากโทษที่จะลงในคดีหลัง”^{๑๓๕}

มาตรา ๑๗๙ บัญญัติว่า "การบังคับมาตรการเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยดังกล่าวเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาหัวหน้าคณะโดยตรง”^{๑๓๖}

มาตรา ๑๘๐ บัญญัติว่า "อำนาจหน้าที่ตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๑๗๖ ถึงมาตรา ๑๗๙ เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษานายเดียวในการทำหน้าที่ภายนอกห้องพิจารณาคดีด้วย”^{๑๓๗}

สรุปความตามที่กฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลยุติธรรม (Gerichtsverfassungsgesetz) ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มาตรา ๑๗๗-๑๘๐ บัญญัติไว้เกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลมีดังนี้

บุคคลที่อาจมีการกระทำในลักษณะที่เป็นการละเมิดอำนาจศาลมีทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินคดี ได้แก่ คู่ความ ผู้ถูกกล่าวหา พยาน พยานผู้เชี่ยวชาญ และอาจเป็นบุคคลภายนอกด้วยก็ได้

ลักษณะที่เป็นการกระทำที่ละเมิดอำนาจศาล ได้แก่ การก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในศาล

^{๑๓๕} Section 178 Gerichtsverfassungsgesetz

" (1) A coercive fine of up to one thousand euros may be imposed or coercive detention of up to one week may be ordered and immediately executed against parties, accused persons, witnesses, experts or persons not participating in the hearing who are found to be in contempt of court at the sitting, subject to prosecution by a criminal court. At the time the coercive fine is imposed, a determination shall also be made concerning the extent to which it shall be replaced by coercive detention in event that the fine cannot be collected.

(2) The decision on imposition of coercive measures in respect of persons who are not participants in the hearing shall be made by the presiding judge and in all other cases by the court.

(3) If a person is later sentenced for the same offence, the coercive fine or coercive detention shall be credited against the sentence."

^{๑๓๖} Section 179 Gerichtsverfassungsgesetz

"Execution of the coercive measures designated hereinbefore shall be ordered directly by the presiding judge."

^{๑๓๗} Section 180 Gerichtsverfassungsgesetz

"The powers designated in sections 176 to 179 shall also be vested in a single judge performing official acts outside the sitting."

อำนาจศาล ศาลมีอำนาจสั่งให้นำตัวออกจากห้องพิจารณาความได้ และอาจถูกนำตัวไปคุมไว้ในระยะเวลาไม่เกิน ๒๔ ชั่วโมง กรณีที่เป็นการกระทำของบุคคลภายนอกคดีให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ

บทกำหนดโทษ ในการกระทำที่เป็นการละเมิดอำนาจศาลนั้น ศาลมีอำนาจในการลงโทษดังนี้

๑) ลงโทษปรับจำนวนไม่เกินหนึ่งพันยูโร หรือลงโทษกักกันไม่เกินหนึ่งสัปดาห์ ต่อคู่ความ ผู้ถูกกล่าวหา พยาน พยานผู้เชี่ยวชาญ หรือบุคคลภายนอกผู้เข้ารับฟังการพิจารณาคดีที่ละเมิดอำนาจศาลในขณะที่มีการพิจารณาคดี ซึ่งบุคคลดังกล่าวจะถูกดำเนินคดีโดยศาลอาญา หากผู้กระทำความผิดไม่สามารถจ่ายค่าปรับได้ศาลอาจลงโทษกักขังแทนค่าปรับก็ได้ อำนาจในการตัดสินลงโทษผู้กระทำความผิดดังกล่าวเป็นอำนาจของผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ

๒) ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดได้รับการตัดสินในภายหลังในความผิดอย่างเดียวกัน ให้หักจำนวนวันที่ถูกคุมขังออกจากโทษที่จะลงในคดีหลัง การบังคับมาตรการเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยดังกล่าวเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาหัวหน้าคณะโดยตรง

การพิจารณาคดีที่เป็นการละเมิดอำนาจศาลให้เป็นหน้าที่ของผู้พิพากษานายเดียวทั้งภายในและภายนอกห้องพิจารณา

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นไม่มีโทษทางอาญา แต่โทษที่ลงนั้นมีลักษณะเป็นโทษ (ordnunshaft) ซึ่งมีความแตกต่างจากโทษจำคุกในทางอาญา (freiheitsstafe) ดังนั้น ผู้ที่ได้รับโทษในความผิดละเมิดอำนาจศาลจึงไม่ถือว่าเคยต้องโทษในทางอาญามาแล้ว นอกจากนี้ บทบัญญัติเรื่องการละเมิดอำนาจศาลในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนียังเป็นการกระทำในทางคดีเพื่อรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยและเพื่อจัดการก่อกวนการพิจารณาคดีของศาล ซึ่งจะเห็นได้ว่ามาตรการที่ใช้กับการละเมิดอำนาจศาลในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีอยู่ด้วยกันสองประการ คือ

๑) มาตรการเพื่อป้องกัน เช่น การตักเตือน การให้ถอนคำพูด เป็นต้น ซึ่งเป็นอำนาจของผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ และผู้พิพากษานายเดียวและอาจสั่งการกับบุคคลทุกคนที่อยู่ ณ ที่นั้นได้ รวมทั้งกับผู้พิพากษาร่วมคณะ และพนักงานอัยการด้วย เกี่ยวกับมาตรการนี้ผู้ได้รับคำสั่งไม่สามารถอุทธรณ์ใด ๆ ได้ทั้งสิ้น^{๑๓๘}

๒) มาตรการอันเป็นการบังคับ ซึ่งใช้กับการก่อกวนหรือรบกวนความเรียบร้อยในศาลที่เกิดขึ้นแล้ว ผู้ใช้มาตรการนี้คือศาลและใช้กับบุคคลที่กฎหมายระบุไว้เท่านั้น^{๑๓๙} ซึ่งการใช้มาตรการอันเป็นการบังคับอาจเกิดขึ้นได้ ๒ กรณีคือ

- กรณีเนื่องจากการไม่เชื่อฟัง (Ungehorsam) คือไม่เชื่อฟังคำสั่งหรือข้อกำหนดของศาล ซึ่งเป็นกรณีของมาตรา ๑๗๗ และ

^{๑๓๘} คณิต ญ นคร, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ ๑๑๓ หน้า ๙

^{๑๓๙} เรื่องเดียวกัน

- กรณีเนื่องจากการประพฤตินอกรีต (Ungebuhr) ซึ่งเป็นกรณีของมาตรา ๑๗๘

การที่มาตรา ๑๗๗ และ ๑๗๘ แห่งกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีกล่าวถึงคู่ความนั้น มิได้หมายความว่าถึงพนักงานอัยการ เพราะในคดีอาญาพนักงานอัยการมิใช่คู่ความ ศาลแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจึงไม่อาจใช้มาตรการที่เป็นการบังคับต่อพนักงานอัยการได้ และจะใช้กับผู้พิพากษาร่วมคณะผู้พิพากษาสมทบ นายจำเลย ก็ได้เช่นเดียวกัน เพราะเป็นบุคคลที่กฎหมายไม่ได้ระบุไว้ ศาลจะกระทำต่อพนักงานอัยการได้เพียงการแจ้งต่อผู้บังคับบัญชาของพนักงานอัยการเท่านั้น และจะกระทำต่อนายจำเลยได้ก็แต่เพียงการแจ้งต่อกรรมการควบคุมความประพฤติเท่านั้น ซึ่งการประพฤตินอกรีตของนายความอาจเป็นปัญหาให้คดีต้องเลื่อนไป และอาจเป็นเหตุให้นายความต้องชดเชยค่าเสียหายในคดีนั้น^{๑๔๐}

สำหรับการรายงานคดีโดยสื่อมวลชนก็ดี การแสดงความคิดเห็นในที่สาธารณะหรือการกระทำในลักษณะที่คล้ายคลึงกันก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาย่อมสามารถกระทำได้โดยไม่มีผิด ซึ่งแนวความคิดดังกล่าวนี้เป็นไปในทางตรงข้ามกับประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี^{๑๔๑}

๓.๔.๔ สิทธิอุทธรณ์ในคดีละเมิดอำนาจศาล

เมื่อคู่ความอุทธรณ์โทษฐานละเมิดอำนาจศาลแล้ว กฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีอนุญาตให้อุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวได้ ทั้งนี้ ในกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลยุติธรรมของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มาตรา ๑๘๑ ได้บัญญัติว่า

"(๑) ในกรณีที่ได้มีการกำหนดมาตรการเพื่อรักษาความเรียบร้อยตามมาตรา ๑๗๘ ผู้ได้รับคำสั่งอาจร้องอุทธรณ์คำสั่งได้ภายในหนึ่งสัปดาห์นับแต่วันทราบคำสั่ง เว้นแต่คำสั่งนั้นจะเป็นคำสั่งของศาลสูงสุดของสหพันธ์รัฐหรือศาลสูงสุดของภูมิภาค

(๒) คำร้องอุทธรณ์คำสั่งของมาตรา ๑๗๘ ไม่เป็นผลทุเลาการบังคับคดี แต่คำร้องอุทธรณ์คำสั่งตามมาตรา ๑๘๑ มีผลเป็นการทุเลาการบังคับคดี

(๓) ศาลสูงภูมิภาคเป็นผู้วินิจฉัยคำร้องอุทธรณ์คำสั่งนั้น"^{๑๔๒}

^{๑๔๐} เรื่องเดียวกันหน้า ๙

^{๑๔๑} เรื่องเดียวกันหน้า ๖

^{๑๔๒} Section 181 Gerichtsverfassungsgesetz :

"(1) If, in the cases of sections 178 and 180, a coercive measure has been imposed, a complaint may be lodged against the decision within a time limit of one week after its notification unless it has been given by the Federal Court of Justice or by a higher regional court.

(2) The complaint shall not have suspensive effect in the case of section 178 and shall have suspensive effect in the case of section 180.

(3) The higher regional court shall rule on the complaint."

๓.๔.๕ พันธผูกพันในเรื่องสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายระหว่างประเทศและการละเมิดอำนาจศาล

อนึ่ง สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นภาคีในสนธิสัญญาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนหลายฉบับด้วยกัน ทั้งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)) และอนุสัญญายุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (The European Convention on Human Rights (ECHR)) ตาม ข้อ ๑๙ ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองซึ่งได้บัญญัติความว่า

(๑) บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะมีความคิดเห็นโดยปราศจากการแทรกแซง

(๒) บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพแห่งการแสดงออกสิทธินี้รวมถึงเสรีภาพที่จะแสวงหารับและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและความคิดทุกประเภทโดยไม่คำนึงถึงพรมแดน ทั้งนี้ ไม่ว่าด้วยวาจาเป็นลายลักษณ์อักษรหรือการตีพิมพ์ในรูปของศิลปะหรือโดยอาศัยสื่อประการอื่นตามที่ตนเลือก"^{๑๔๓} นอกจากนี้ ข้อ ๑๔ ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) บัญญัติว่า

๑. บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอกันในการพิจารณาของศาลและคณะตุลาการในการพิจารณาคดีอาญาซึ่งตนต้องหาว่ากระทำความผิด หรือในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตน บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเปิดเผยและเป็นธรรม โดยคณะตุลาการซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายซึ่งมีอำนาจมีความเป็นอิสระและเป็นกลาง สื่อมวลชนและสาธารณชนอาจถูกห้ามเข้าฟังการพิจารณาคดีทั้งหมดหรือบางส่วนก็ด้วยเหตุผลทางศีลธรรมความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือความมั่นคงของชาติในสังคมประชาธิปไตยหรือเพื่อความจำเป็นเกี่ยวกับส่วนได้เสีย ในเรื่องชีวิตส่วนตัวของคู่กรณีหรือในสภาพการณ์พิเศษซึ่งศาลเห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่ง เมื่อการพิจารณาโดยเปิดเผยนั้นอาจเป็นการเสื่อมเสียต่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมแต่คำพิพากษาในคดีอาญาหรือคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยข้อพิพาทในคดีอื่นต้องเปิดเผย เว้นแต่จะเป็นเพื่อประโยชน์ของเด็กและเยาวชนหรือเป็นกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับข้อพิพาทของคู่สมรสในเรื่องการเป็นผู้ปกครองเด็ก

๒. บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาต้องมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด"^{๑๔๔}

^{๑๔๓} Article 19 of the ICCPR :

(1) Everyone shall have the right to hold opinions without interference.

(2) Everyone shall have the right to freedom of expression; this right shall include freedom to seek, receive and impart information and ideas of all kinds, regardless of frontiers, either orally, in writing or in print, in the form of art, or through any other media of his choice."

^{๑๔๔} Article 14 of the ICCPR :

"(1) All persons shall be equal before the courts and tribunals. In the determination of any criminal charge against him, or of his rights and obligations in a suit at law, everyone shall be entitled to a fair and public hearing by a competent, independent and impartial tribunal established by law. The press and the public may be excluded from all or part of a trial for reasons of morals, public order (ordre public) or national security in a democratic society, or when the interest of the private lives of the Parties so requires, or to the extent strictly necessary in the opinion of the court in special circumstances where

นอกจากนี้ อนุสัญญายุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานข้อ ๑๐ และ ๑๔ ยังได้วางหลักในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในเรื่องของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและเสรีภาพในการถูกดำเนินคดีในทำนองเดียวกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง^{๑๔๕} ซึ่งถือเป็นการยืนยันว่ารัฐภาคีจะต้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพพื้นฐานดังกล่าว สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีในฐานะรัฐภาคีแห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และอนุสัญญายุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานจึงต้องปฏิบัติตามหลักพื้นฐานในเรื่องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และเสรีภาพในการถูกดำเนินคดีตามที่ได้กล่าวไว้

อย่างไรก็ดี ในเดือนมีนาคม ปี ค.ศ. ๒๐๑๖ มีคดีที่น่าสนใจเกิดขึ้นที่สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี คือคดีที่หญิงชาวมุสลิมชื่อ Amira Behari สวมฮิญาบเข้าไปให้การในศาลถึงกรณีที่มีชายชาวมุสลิมคนหนึ่งทำการล่วงละเมิดทางเพศเธอ ในการให้การดังกล่าว เธอไม่ยอมถอดฮิญาบออกโดยให้เหตุผลว่าเฉพาะพระเจ้าเท่านั้นที่สามารถเห็นใบหน้าเธอได้ แต่ศาลกลับสั่งให้เธอถอดฮิญาบออกเพราะไม่สามารถเห็นการแสดงอารมณ์ทางสีหน้าของเธอในขณะที่ให้การ และเมื่อเธอยืนยันที่จะขัดขืนไม่ยอมถอดฮิญาบออก ศาลจึงขู่ว่าจะลงโทษเธอทั้งโทษจำคุกและปรับ ฐานละเมิดอำนาจศาล^{๑๔๖} ต่อมา นาง Amira Behari ได้ยอมถอดฮิญาบออกและให้การต่อศาล แต่ศาลตัดสินว่าจำเลยไม่มีความผิดและให้ยกฟ้อง คดีดังกล่าวได้ก่อให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์ว่าการกระทำของศาลเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนาของหญิงชาวมุสลิมหรือไม่

๓.๕ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของสาธารณรัฐฝรั่งเศส

การศึกษาในหัวข้อการละเมิดอำนาจศาลของสาธารณรัฐฝรั่งเศสประกอบด้วย แนวคิดเรื่องการละเมิดอำนาจตุลาการ (๓.๕.๑) การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (๓.๕.๒) การละเมิดซึ่งหน้าอำนาจตุลาการ (๓.๕.๓) การหมิ่นประมาทอำนาจตุลาการ (๓.๕.๔) การละเมิดก่อนมีคำตัดสิน (*sub judice* rule)

๓.๕.๑ แนวคิดเรื่องการละเมิดอำนาจตุลาการ

สาธารณรัฐฝรั่งเศสอยู่ภายใต้ระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์ ซึ่งไม่มีแนวคิดหรือทฤษฎีการละเมิดอำนาจศาลโดยตรงดังเช่นในระบบคอมมอนลอว์แบบสหราชอาณาจักร หากผู้พิพากษาของสหราชอาณาจักรมีอำนาจลงโทษบุคคลที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลหรือขัดขวางกระบวนการพิจารณาของศาลเพื่อความจำเป็นในการรักษาไว้ซึ่งการให้

publicity would prejudice the interests of justice; but any judgment rendered in a criminal case or in a suit at law shall be made public except where the interest of juvenile persons otherwise requires or the proceedings concern matrimonial disputes or guardianship of children.

(2) Everyone charged with a criminal offence shall have the right to be presumed innocent until proved guilty according to law.

^{๑๔๕} Article 10 and Article 19 of the European Convention on Human Rights

^{๑๔๖} Andrew Biesiad, Finally! German Judge Threatens Muslim Woman with Contempt Of Court, Fines, and Jail Time If She Does Not Remove Her Face Veil in Court (Online) Available from <http://shoebat.com/2016/03/11/finally-german-judge-threatens-muslim-woman-with-contempt-of-court-fines-and-jail-time-if-she-does-not-remove-her-face-veil-in-court/> (5 Oct. 2016)

กระบวนการพิจารณาคดีของศาลสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง ประเทศซีวิลลอว์ เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส กลับไม่ได้มีแนวคิดในเรื่องการละเมิดอำนาจศาลด้วยเหตุผลดังกล่าวแต่อย่างใด

ประวัติศาสตร์ของศาลฝรั่งเศสในยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์หรือช่วงก่อนการปฏิวัติในปี ค.ศ. ๑๗๘๙ ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากสังคมอย่างมาก ทั้งจากปัญหาเรื่องการซื้อขายตำแหน่งหรือการตัดสินคดีที่ไม่มีความเป็นกลาง องค์การตุลาการจึงเป็นหนึ่งในเป้าหมายของคณะปฏิวัติเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพและการใช้อำนาจให้มีความเหมาะสมมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง แนวคิดพื้นฐานที่มีต่อศาลหรือองค์การตุลาการของประเทศ ได้แก่ องค์การดังกล่าวเป็นเพียงส่วนหนึ่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ให้กับรัฐ และไม่สามารถใช้อำนาจของตนในการออกกฎหมายที่มีผลบังคับเช่นองค์กรนิติบัญญัติ^{๑๔๗} แนวคิดดังกล่าวสะท้อนเรื่องหลักการแบ่งแยกการใช้อำนาจอย่างเคร่งครัด กล่าวคือ องค์การนิติบัญญัติเป็นผู้ใช้อำนาจในการตรากฎหมาย ในขณะที่องค์การที่ใช้อำนาจตุลาการ โดยเฉพาะผู้พิพากษาต้องนำกฎหมายที่ตราโดยฝ่ายนิติบัญญัติไปปรับใช้เท่านั้น มิใช่เป็นผู้สร้างกฎหมายเสียเอง

อย่างไรก็ดี แม้สาธารณรัฐฝรั่งเศสจะไม่มีแนวคิดหรือทฤษฎีเรื่องการละเมิดอำนาจศาลอย่างชัดเจนเช่นสหราชอาณาจักร แต่การลงโทษการกระทำที่มีลักษณะก้าวล่วงต่อองค์การตุลาการปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ในประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสบัญญัติความผิดในกรณีละเมิดอำนาจตุลาการที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจตุลาการในทางอาญา ๓ ประการ ได้แก่ การละเมิดต่อหน้าอำนาจตุลาการ การเผยแพร่ในรูปแบบวิพากษ์วิจารณ์ และการละเมิดก่อนมีคำพิพากษา (*sub judice rule*)

๓.๕.๒ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้ถูกรับรองไว้ในคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ. ๑๗๘๙^{๑๔๘} นอกจากนี้ สาธารณรัฐฝรั่งเศสยังรับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นให้สอดคล้อง

^{๑๔๗} Michael Chesterman, Contempt: In the Common law but not the civil law, *The International and comparative law quarterly*, Vol.46, No. 3 (Jun., 1997), p. 556

^{๑๔๘} Déclaration des droits de l'homme et du citoyen

“...Art. 10. Nul ne doit être inquiété pour ses opinions, même religieuses, pourvu que leur manifestation ne trouble pas l'ordre public établi par la Loi.

Art. 11. La libre communication des pensées et des opinions est un des droits les plus précieux de l'Homme : tout Citoyen peut donc parler, écrire, imprimer librement, sauf à répondre de l'abus de cette liberté dans les cas déterminés par la Loi...”

กับคำประกาศสิทธิมนุษยชนสากล ค.ศ. ๑๙๔๘ และอนุสัญญาแห่งสหภาพยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ตลอด รวมถึงเสรีภาพของสื่อภายใต้รัฐธรรมนูญว่าด้วยเสรีภาพสื่อ ค.ศ. ๑๙๘๑

รัฐธรรมนูญว่าด้วยเสรีภาพสื่อ ค.ศ. ๑๙๘๑ มีหลักการที่คุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเกือบสมบูรณ์ แต่อย่างไรก็ดี ในกรณีที่เป็นการหมิ่นประมาท การแสดงความเห็นเพื่อให้เกิดความเกลียดชังและการเลือกปฏิบัติ การแสดงความเห็นที่กระทบต่อชีวิตส่วนตัวของบุคคลและแก้ข้อกล่าวหาต่าง ๆ ให้กับผู้ก่อการร้าย การกระทำต่าง ๆ เหล่านี้ถือว่ามีความผิดและถือว่าไม่สอดคล้องต่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นแต่อย่างใด

๓.๕.๓ กรณีการละเมิดซึ่งหน้าอำนาจตุลาการ

ประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดความรับผิดต่อการละเมิดซึ่งหน้าตุลาการ รวมถึงการให้อำนาจต่อหัวหน้าองค์กรคณะที่พิจารณา ในเรื่องการควบคุมกระบวนการในห้องพิจารณา การละเมิดซึ่งหน้าอำนาจตุลาการ และการกระทำความผิดระหว่างการพิจารณา

๓.๕.๓.๑ การควบคุมกระบวนการพิจารณาในห้องพิจารณา

บทบัญญัติทางกฎหมายที่ให้อำนาจแก่ผู้พิพากษาหัวหน้าองค์กรคณะเพื่อควบคุมการพิจารณาคดีอาญาที่มีโทษจำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี^{๑๔๙} ให้เรียบร้อย ปรากฏอยู่ในมาตรา ๔๐๑ ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา^{๑๕๐} ได้กำหนดให้ “ผู้พิพากษาหัวหน้าองค์กรคณะเป็นผู้ดูแลความสงบเรียบร้อยในการพิจารณาและดูแลทิศทางการกระบวนการพิจารณาคดี” และมาตรา ๔๓๘ ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง^{๑๕๑} กำหนดให้ “ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะดูแลความสงบเรียบร้อยในการพิจารณาคดี การใด ๆ ที่ได้สั่งขึ้นเพื่อรักษาความสงบต้องดำเนินการทันทีทันใด” จากบทบัญญัติข้างต้นพบว่าอำนาจของผู้พิพากษาหัวหน้าองค์กรคณะทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญามีลักษณะเช่นเดียวกัน ได้แก่ การขับไล่บุคคลใดก็ตามที่กระทำการรบกวนหรือไม่เชื่อฟังบทกำหนดตามที่ปรากฏในประมวลกฎหมาย ทั้งนี้ ในประมวลกฎหมายแพ่งได้กำหนดให้ “บุคคลต้องวางตัวให้เหมาะสมและเคารพกระบวนการยุติธรรมในห้องพิจารณา ตลอดรวมถึงการพูดจะกระทำได้อีกเมื่อได้รับอนุญาต และไม่ทำการส่งสัญญาณว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบใด ๆ หรือกระทำการรบกวนด้วยกรณีใด ๆ ก็ตาม”^{๑๕๒}

^{๑๔๙} ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ศาลอาญาประเภท Tribunaux correctionnels มีอำนาจในการพิจารณาความผิดที่มีโทษจำคุกทางอาญาไม่เกิน ปี 10

^{๑๕๐} Article 401 Code de Procédure Pénale :

« Le président a la police de l'audience et la direction des débats »

^{๑๕๑} Article 438 Code de Procédure Civiles :

« Le président veille à l'ordre de l'audience. Tout ce qu'il ordonne pour l'assurer doit être immédiatement exécuté.

Les juges disposent des mêmes pouvoirs sur les lieux où ils exercent les fonctions de leur état »

^{๑๕๒} Article 439 Code de Procédure Civile :

« Les personnes qui assistent à l'audience doivent observer une attitude digne et garder le respect dû à la justice. Il leur est interdit de parler sans y avoir été invitées, de donner des signes d'approbation ou de désapprobation, ou de causer du désordre de quelque nature que ce soit.

อย่างไรก็ดี การพิจารณาคดีอาญาจะมีความแตกต่างจากกระบวนการพิจารณาคดีทางแพ่ง เนื่องจากบุคคลที่ฝ่าฝืนคำสั่งให้ออกจากห้องพิจารณาหรือทำความวุ่นวายในระหว่างการพิจารณาคดีอาญาอาจถูกหมายจับและได้รับการลงโทษจำคุก ๒ ปี^{๑๕๓} ในขณะที่ไม่มีบทบัญญัติเรื่องการลงโทษจำคุกดังกล่าวในกระบวนการพิจารณาคดีทางแพ่ง

เป็นที่สังเกตว่าการลงโทษจำคุกในกรณีการฝ่าฝืนคำสั่งให้ออกจากห้องพิจารณาและการก่อวุ่นวายสร้างความวุ่นวายในระหว่างการพิจารณาคดีอาญา มีบทบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไว้อย่างชัดเจน

๓.๕.๓.๒ แนวคิดเรื่องการละเมิดซึ่งหน้าอำนาจตุลาการ

หลักการในเรื่อง “การละเมิดอำนาจตุลาการ” มีความหมายถึงการหมิ่นประมาท การใส่ร้าย รวมถึงการดูถูก^{๑๕๔} ทั้งนี้ หลักการดังกล่าวปรากฏอยู่ในมาตรา ๔๓๔-๒๔ แห่งประมวลกฎหมายอาญา ว่าด้วยการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจต่อหน้าผู้พิพากษาหรือลูกขุนในขณะปฏิบัติหน้าที่ โดยมีหลักว่า^{๑๕๕}

“การละเมิดอำนาจตุลาการด้วยวาจา ทำทางหรือข่มขู่ โดยการเขียนหรือรูปภาพ ต่อผู้พิพากษา ลูกขุนหรือบุคคลอื่นใดที่ใช้อำนาจทางตุลาการในการปฏิบัติหน้าที่ อันเป็นการละเมิดต่อศักดิ์ศรีหรือขาดการเคารพต่ออำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ดังกล่าว มีโทษจำคุก ๑ ปีและปรับไม่เกิน ๑๕,๐๐๐ ยูโร

หากการละเมิดอำนาจตุลาการข้างต้น เกิดขึ้นในระหว่างการพิจารณาคดี มีโทษจำคุก ๒ ปีและปรับไม่เกิน ๓๐,๐๐๐ ยูโร”

หลักการในมาตรา ๔๓๔-๒๔ แห่งประมวลกฎหมายอาญาข้างต้น ต้องมีลักษณะเป็นการกระทำความผิดโดยตรงต่อผู้พิพากษา หรือลูกขุนในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งการละเมิดดังกล่าวต้องมีเจตนาเป็นการดูหมิ่น ลดทอน

Le président peut faire expulser toute personne qui n'obtempère pas à ses injonctions, sans préjudice des poursuites pénales ou disciplinaires qui pourraient être exercées contre elle »

^{๑๕๓} Article 404 Code de Procédure Pénale :

« Lorsque, à l'audience, l'un des assistants trouble l'ordre de quelque manière que ce soit, le président ordonne son expulsion de la salle d'audience.

Si, au cours de l'exécution de cette mesure, il résiste à cet ordre ou cause du tumulte, il est, sur-le-champ, placé sous mandat de dépôt, jugé et puni de deux ans d'emprisonnement, sans préjudice des peines portées au code pénal contre les auteurs d'outrages et de violences envers les magistrats.

Sur l'ordre du président, il est alors contraint par la force publique de quitter l'audience »

^{๑๕๔} André Vitu, Traite de droit criminal: droit pénal spécial, 1982, p.414.

^{๑๕๕} Article 434-24 Code de Pénal : « L'outrage par paroles, gestes ou menaces, par écrits ou images de toute nature non rendus publics ou par l'envoi d'objets quelconques adressé à un magistrat, un juré ou toute personne siégeant dans une formation juridictionnelle dans l'exercice de ses fonctions ou à l'occasion de cet exercice et tendant à porter atteinte à sa dignité ou au respect dû à la fonction dont il est investi est puni d'un an d'emprisonnement et de 15 000 euros d'amende. Si l'outrage a lieu à l'audience d'une cour, d'un tribunal ou d'une formation juridictionnelle, la peine est portée à deux ans d'emprisonnement et à 30 000 euros d'amende »

ศักดิ์ศรีหรือขาดการเคารพต่อตำแหน่งหน้าที่ที่บุคคลนั้นดำรงอยู่ การดูหมิ่นดังกล่าวอาจได้แก่ การใช้คำพูด กิริยา การปฏิบัติ การวาดรูป การเขียนข้อความหรือการโยนวัตถุสิ่งของ อย่างไรก็ตาม การกระทำตามบทบัญญัติมาตรา ๔๓๔-๒๔ แห่งประมวลกฎหมายอาญานี้ต้องมีการพิสูจน์ถึงเจตนาของผู้กระทำผิดด้วย^{๑๕๖} กล่าวคือผู้กระทำความผิดต้องทราบถึงตำแหน่งหน้าที่ของผู้ถูกระทำและต้องส่งข้อความที่เป็นการละเมิดหรือมีพฤติกรรมที่เป็นการละเมิดด้วย^{๑๕๗} หากการกระทำเหล่านี้เกิดขึ้นในระหว่างการพิจารณาคดีจะมีโทษจำคุก ๒ ปี และปรับเป็นจำนวนไม่เกิน ๓๐,๐๐๐ ยูโร

อย่างไรก็ดี ภายใต้บทบัญญัติมาตรา ๔๓๔-๒๔ แห่งประมวลกฎหมายอาญานี้ หากเป็นการละเมิดเจ้าหน้าที่ผู้ใช้อำนาจตุลาการภายนอกห้องพิจารณาคดี ก็จะมีบทกำหนดโทษจำคุก ๑ ปี และ/หรือปรับเป็นจำนวนไม่เกิน ๑๕,๐๐๐ ยูโร ซึ่งกรณีการละเมิดอำนาจตุลาการที่เกิดขึ้นนอกห้องพิจารณาดังกล่าวมีความใกล้เคียงกับการหมิ่นประมาท (scandalizing) ที่เคยใช้ในศาลคอมมอนลอว์ของสหราชอาณาจักร แต่ปัจจุบันก็ถูกยกเลิกไปแล้ว

๓.๕.๓.๓ กระบวนการพิจารณาคดี

บทบัญญัติในเรื่องการละเมิดซึ่งหน้าอำนาจตุลาการมีกระบวนการพิจารณาเฉพาะ ทั้งนี้ ในอดีตหากการกระทำความผิดเกิดขึ้นในห้องพิจารณาคดีที่มีอัตราเพียงลหุโทษ (contravention) ศาลที่ดำเนินการพิจารณาอยู่ในขณะนั้นอาจพิจารณาความผิดเรื่องการละเมิดอำนาจตุลาการได้ แต่หากเป็นความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี (delit) ศาลที่สูงกว่า เช่น ศาลอาญาที่มีอำนาจพิจารณาการกระทำความผิดที่มีโทษจำคุก ๑๐ ปีขึ้นไปหรือศาลอุทธรณ์ต้องเป็นผู้พิจารณาการกระทำที่ละเมิดอำนาจตุลาการ

อย่างไรก็ดี แนวทางในเรื่องการให้อภัยแก่การละเมิดอำนาจตุลาการพิจารณาคดีได้เองในทันทีได้มีการปรับแก้ไขแล้ว ประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบันกำหนดให้การทำความผิดเรื่องละเมิดอำนาจตุลาการหากเกิดขึ้นที่องค์คณะใด ต้องส่งเรื่องให้อัยการเป็นผู้ดำเนินการต่อเพื่อเปลี่ยนองค์คณะที่พิจารณาเฉพาะเรื่องการละเมิดอำนาจตุลาการ และห้ามมีผู้พิพากษาจากองค์คณะเดิมเข้าร่วมเป็นองค์คณะในการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจตุลาการดังกล่าวด้วย

๓.๕.๓.๔ ข้อสังเกต

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับระบบคอมมอนลอว์ พบว่าบทบัญญัติในประมวลกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสในเรื่องการรักษาความสงบในห้องพิจารณาคดีมีความใกล้เคียงกับแนวคิดเรื่องการละเมิดอำนาจศาลในระบบคอมมอนลอว์ เช่น กรณีบุคคลสร้างความไม่สงบในห้องพิจารณาก็ให้อำนาจผู้พิพากษาหัวหน้าองค์คณะใน

^{๑๕๖} Michael Chesterman, Contempt in the Common law, but not the Civil law, *The International and comparative law quarterly*, *op.cit.*, p.527

^{๑๕๗} *Ibid.*

การไล่ผู้ที่กระทำการละเมิดออกจากห้องพิจารณา อย่างไรก็ดี การละเมิดอำนาจตุลาการของสาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหราชอาณาจักร ยังคงมีความแตกต่างหลายประการ ทั้งเรื่องรูปแบบของความผิด บทลงโทษและ กระบวนการพิจารณา ดังนี้

๑) การกระทำความผิดเรื่องการละเมิดอำนาจตุลาการในสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีการบัญญัติลักษณะของการกระทำที่เป็นความผิดไว้อย่างชัดเจนในประมวลกฎหมาย โดยมีได้ให้อำนาจผู้พิพากษาในการสร้าง กฎเกณฑ์หรือวางบรรทัดฐานเองว่าความประพฤติรูปแบบใดบ้างที่พึงได้รับการลงโทษ ดังนี้ หากความประพฤติ ของผู้ถูกกล่าวหา มิใช่การดูหมิ่น มิใช่การต่อต้านคำสั่งศาลที่ให้ออกจากห้องพิจารณา หรือเป็นการทำร้ายร่างกาย ตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ ศาลไม่สามารถลงโทษบุคคลดังกล่าวได้เลย เช่น การลงโทษด้วยเหตุอันเนื่องมาจากการ ทำทนายอำนาจตุลาการ^{๑๕๘}

๒) การลงโทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจตุลาการของสาธารณรัฐฝรั่งเศสอยู่ภายใต้บทบัญญัติที่ถูก กำหนดหรือควบคุมโดยฝ่ายนิติบัญญัติ ไม่ได้ถูกกำหนดโดยศาลเองดังเช่นศาลคอมมอนลอว์ของสหราชอาณาจักร ดังนั้น โทษที่ศาลจะกำหนดให้ผู้กระทำการละเมิดรับผิดจึงต้องอยู่ในอัตราที่ได้ถูกกำหนดไว้ในกฎหมายแล้ว ซึ่งเป็น กรณีที่ต่างจากแนวทางของกลุ่มคอมมอนลอว์ที่ศาลที่สูงกว่าผู้ซึ่งพิจารณาคดีดังกล่าวอาจใช้ความเมตตาต่อ ผู้กระทำการละเมิดอำนาจศาลโดยการลดโทษให้เหลือเพียงการสั่งให้ผู้ผู้นั้นกล่าวขอโทษก็ได้

๓) แม้ว่าการกระทำความผิดบางประการในห้องพิจารณาตามกฎหมายสาธารณรัฐฝรั่งเศสจะมี กระบวนการที่กระชับ (summary procedure) ซึ่งมีความใกล้เคียงกับกรณีการละเมิดอำนาจต่อหน้าศาลของ ระบบคอมมอนลอว์ แต่ความชอบธรรมของเหตุผลในเรื่องนี้มิได้มีความมุ่งหมายที่ต้องกระทำอย่างรวดเร็วและ เด็ดขาดเพื่อที่จะคุ้มครองอำนาจของศาลหรือกระบวนการพิจารณาดังเช่นแนวคิดของกลุ่มคอมมอนลอว์ อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันสภาพกระบวนการพิจารณาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสในเรื่องการละเมิดอำนาจตุลาการได้มีการ ปรับเปลี่ยนไป โดยมุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหามากขึ้น เช่น จากเดิมในมาตรา ๓๒๑, ๔๐๔ และ ๖๗๖-๗ แห่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดให้การพิจารณาการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นในห้องพิจารณาคดี ต้องดำเนินการ “อย่างไม่ชักช้า” แต่ในเวลาต่อมา มาตราการในบทบัญญัติเหล่านี้กลับไม่สอดคล้องกับมาตรา ๖ แห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป^{๑๕๙} ที่กำหนดให้บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดต้องมีเวลา เตรียมตัวในการสู้คดีอย่างเหมาะสม

^{๑๕๘} Ibid., p.528

^{๑๕๙} Article 6 of the European Convention on Human Rights

In the determination of his civil rights and obligations or of any criminal charge against him, everyone is entitled to a fair and public hearing within a reasonable time by an independent and impartial tribunal established by law. Judgment shall be pronounced publicly but the press and public may be excluded from all or part of the trial in the interest of morals, public order or national security in a democratic society, where the interests of juveniles or the protection of the private life of the parties so require, or the extent strictly necessary in the opinion of the court in special circumstances where publicity would prejudice the interests of justice...” “

ดังนั้น ในปัจจุบันกรณีการละเมิดที่ไม่ได้เกิดขึ้นต่อหน้าศาลของสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้มีการปรับปรุงให้มีความสอดคล้องกับมาตรา ๖ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรปและมาตรา ๑๔ ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)^{๑๖๐} ในเรื่องที่กระบวนการพิจารณาคดีที่มีเนื้อหาในทางอาญาต้องดำเนินการต่อศาลที่เป็นอิสระและมีความเป็นกลาง ในขณะที่ประเทศคอมมอนลอว์ ศาลเป็นทั้งผู้สอบสวนและเผชิญหน้ากับผู้ถูกกล่าวหาโดยตรง อันเนื่องจากการให้เหตุผลจากธรรมเนียมปฏิบัติว่าเป็นการไม่เคารพศาลในห้องพิจารณาคดีที่ไม่ได้รับการผ่อนผัน ซึ่งแนวปฏิบัติดังกล่าวขัดกับข้อกำหนดให้กระบวนการยุติธรรมต้องมีความเป็นกลาง (judicial impartiality) ทั้งในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรปและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)^{๑๖๑}

๓.๕.๔ การหมิ่นประมาทอำนาจตุลาการ

การละเมิดอำนาจศาลในลักษณะการหมิ่นประมาทตามที่เคยเกิดขึ้นในระบบคอมมอนลอว์ของสหราชอาณาจักร^{๑๖๒} ได้แก่ การวิพากษ์วิจารณ์ผู้พิพากษาหรือศาลในทางสาธารณะซึ่งมีบทลงโทษในทางอาญา^{๑๖๓} ในขณะที่สาธารณรัฐฝรั่งเศส บทบัญญัติที่ใกล้เคียงกับการหมิ่นประมาทศาลเช่นกรณีคอมมอนลอว์ มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ๒ ฉบับ ได้แก่ มาตรา ๔๓๔-๒๕ ของประมวลกฎหมายอาญา เกี่ยวข้องกับการหมิ่นประมาทต่อตุลาการ และรัฐบัญญัติว่าด้วยเสรีภาพของสื่อ ค.ศ. ๑๘๘๑ โดยมีรายละเอียดดังนี้

๓.๕.๔.๑ การกระทำการหมิ่นประมาทต่อตุลาการตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๔๓๔-๒๕ แห่งประมวลกฎหมายอาญา^{๑๖๔} บัญญัติว่า “การกระทำที่ก่อให้เกิดการลดทอนความน่าเชื่อถือ โดยพฤติกรรม คำพูด การเขียนหรือรูปภาพต่อสาธารณะในเรื่องการดำเนินการหรือคำพิพากษา ใน

^{๑๖๐} Article 14 of The International Covenant on Civil and Political Rights :

“1. All persons shall be equal before the courts and tribunals. In the determination of any criminal charge against him, or of his rights and obligations in a suit at law, everyone shall be entitled to a fair and public hearing by a competent, independent and impartial tribunal established by law...”

^{๑๖๑} *Ibid.*, p. 530

^{๑๖๒} ปัจจุบันบทบัญญัติเรื่องดังกล่าวได้ถูกยกเลิกตาม Crime and Courts Act 2013

^{๑๖๓} ตัวอย่างของการวิพากษ์วิจารณ์ศาลสหราชอาณาจักรแล้วมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้แก่ กล่าวหาเรื่องการทุจริต ขาดความซื่อสัตย์ ไม่เป็นกลาง หรือดำเนินการกระบวนการยุติธรรมภายใต้แรงกดดันจากกลุ่มหรือสถาบันใด ๆ

^{๑๖๔} Article 434-25 Code de Pénal : « Le fait de chercher à jeter le discrédit, publiquement par actes, paroles, écrits ou images de toute nature, sur un acte ou une décision juridictionnelle, dans des conditions de nature à porter atteinte à l'autorité de la justice ou à son indépendance est puni de six mois d'emprisonnement et de 7 500 euros d'amende. Les dispositions de l'alinéa précédent ne s'appliquent pas aux commentaires techniques ni aux actes, paroles, écrits ou images de toute nature tendant à la réformation, la cassation ou la révision d'une décision. Lorsque l'infraction est commise par la voie de la presse écrite ou audiovisuelle, les dispositions particulières des lois qui régissent ces matières sont applicables en ce qui concerne la détermination des personnes responsables »

ลักษณะที่ก่อให้เกิดการละเมิดต่ออำนาจหรือความเป็นอิสระของตุลาการ มีโทษจำคุก ๖ เดือนหรือปรับไม่เกิน ๗,๕๐๐ ยูโร

บทบัญญัติข้างต้นไม่ใช่ในกรณีเหตุผลทางเทคนิค ต่อความเห็น พฤติกรรม คำพูด การเขียนหรือรูปภาพ ที่มีลักษณะเพื่อให้เกิดการปฏิรูป การขอให้ฎีกาคำพิพากษาหรือขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่”

มาตรานี้ได้ถูกร่างขึ้นในปี ๑๙๕๘ ผู้ร่างกฎหมายได้นำมาจากแนวคิดเรื่องการหมิ่นประมาท (scandalizing) ศาลระบบคอมมอนลอว์ หากเป็นการกระทำ การพูดหรือการเขียนสาธารณะ เพื่อลดความน่าเชื่อถือของคำพิพากษาของศาลหรือการบริหารงานยุติธรรม ในบริบทที่เป็นการทำลายอำนาจหรือความเป็นอิสระของระบบยุติธรรม เช่น การเผยแพร่เพื่อกล่าวหาว่าศาลหรือผู้พิพากษามีอคติ หรือดำเนินการไปเพื่อประโยชน์ของผู้มีฐานะหรือคู่กรณีมีอำนาจ ถือเป็นการหมิ่นประมาท ยกเว้นกรณีบางประการ เช่น การอภิปรายในทางวิชาการ ทั้งนี้ การแก้ไขกฎหมายในช่วงเวลาต่อมาได้เพิ่มลักษณะหากเป็นการกระทำ การพูดหรือการเขียนที่มีขึ้นเพื่อให้มีการทบทวนคำตัดสินของศาลไม่ถือว่าเป็นความผิดแต่อย่างใด

บทบัญญัติตามมาตรา ๔๓๔-๒๕ กล่าวเพียงเฉพาะการเผยแพร่ในลักษณะที่เป็นการทำลายอำนาจหรือความเป็นอิสระของกระบวนการยุติธรรม^{๑๖๕} โดยไม่ต้องพิสูจน์ว่าผู้ถูกกล่าวหาจะมีเจตนาที่จะให้เกิดผลจนบรรลุเป้าหมายหรือไม่ แต่อย่างไรก็ดี การหมิ่นประมาทดังกล่าวต้องมีความชัดเจนเพียงพอด้วย^{๑๖๖} กล่าวคือ การหมิ่นประมาทที่โดยการเผยแพร่ข้อความต้องส่งผลต่อทัศนคติของสังคมที่มีต่อผู้พิพากษาและศาล

๓.๕.๔.๒ กฎหมายว่าด้วยเสรีภาพของสื่อ ค.ศ. ๑๘๘๑

ในกรณีที่มีการตีพิมพ์ข้อความที่มีลักษณะหมิ่นประมาทศาลโดยตรง ในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้มีรัฐบัญญัติว่าด้วยสื่อ ค.ศ. ๑๘๘๑ กำหนดบทลงโทษไว้ในมาตรา ๓๐ และ ๓๑

๑) มาตรา ๓๐ แห่งรัฐบัญญัติว่าด้วยเสรีภาพของสื่อ ค.ศ. ๑๘๘๑ “การหมิ่นประมาทศาล กองทัพบก กองทัพเรือหรือกองทัพอากาศ ตลอดจนถึงหน่วยงานของรัฐมีโทษปรับไม่เกิน ๔๕,๐๐๐ ยูโร”^{๑๖๗}

มาตรา ๓๐ ของกฎหมายฉบับนี้มุ่งถึงการตีพิมพ์ที่เป็นการบิดเบือนหรือหมิ่นประมาทต่อศาลโดยตรง

^{๑๖๕} ทั้งนี้ในมาตรา ๔๓๓-๕ แห่งประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดโทษปรับเป็นจำนวน ๗,๕๐๐ ยูโร ต่อบุคคลที่กระทำการละเมิดไปยังเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจจัดการบริการสาธารณะ ด้วยคำพูด พฤติกรรม ข่มขู่ การเขียนหรือด้วยภาพ อันมีลักษณะเป็นการลดทอนศักดิ์ศรีหรือการเคารพในการปฏิบัติหน้าที่

^{๑๖๖} Michael Chesterman, Contempt in the Common law, but not the Civil law, The International and comparative law quarterly, *op.cit.*, p.533

^{๑๖๗} Article 30 Loi de Presse :

“La diffamation commise par l'un des moyens énoncés en l'article 23 envers les cours, les tribunaux, les armées de terre, de mer ou de l'air, les corps constitués et les administrations publiques, sera punie d'une amende de 45 000 euros »

๒) มาตรา ๓๑ แห่งรัฐบัญญัติว่าด้วยเสรีภาพของสื่อ ค.ศ. ๑๘๘๑ “บทบัญญัติตามมาตรา ๓๐ หมายรวมถึง การหมิ่นประมาทต่อประธานาธิบดี รัฐมนตรี เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ใช้อำนาจรัฐ หรือบุคคลที่ได้รับค่าตอบแทนจากรัฐ พลเมืองที่ปฏิบัติหน้าที่ให้บริการหรือได้รับมอบหมายจากรัฐชั่วคราวหรือถาวร ลูกขุนหรือพยาน....”^{๑๖๘}

บทบัญญัติในมาตรา ๓๑ นี้ มุ่งหมายให้เคารพยังผู้พิพากษา ลูกขุน พยานและขยายไปถึงบุคคลใดก็ตามที่ปฏิบัติหน้าที่ในงานของรัฐ หากการหมิ่นประมาทเกี่ยวข้องกับสถานภาพหรือหน้าที่ในการปฏิบัติงาน^{๑๖๙}

อย่างไรก็ดี การเผยแพร่ข้อความต่อสาธารณะภายใต้บทบัญญัติมาตรา ๓๑ แห่งรัฐบัญญัติว่าด้วยเสรีภาพของสื่อ มีความสอดคล้องกับการหมิ่นประมาทต่ออำนาจตุลาการในประมวลกฎหมายอาญาอยู่แล้ว มีข้อสังเกตว่าการเยียวยาชดเชยกรณีการหมิ่นประมาทในสาธารณรัฐฝรั่งเศสอยู่ภายใต้กฎหมายอาญา ค่าชดเชยความเสียหายที่ความเสียหายที่เกิดขึ้นจึงอยู่ภายใต้วิธีพิจารณาความทางอาญา ส่งผลให้ผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำการหมิ่นประมาทมีสิทธิในการสู้คดี อย่างไรก็ดี คดีที่ผู้พิพากษาหรือลูกขุนฟ้องร้องว่าตนถูกดูหมิ่นหรือถูกใส่ร้ายอันเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ในสาธารณรัฐฝรั่งเศสแทบไม่ปรากฏนัก^{๑๗๐}

๓.๕.๔.๓ ข้อสังเกต

๑) ความรับผิดชอบเรื่องการหมิ่นประมาทต่อผู้ใช้อำนาจตุลาการในกฎหมายสาธารณรัฐฝรั่งเศสถือเป็นการกระทำความผิดทางอาญา โดยมีการกำหนดไว้ในบทบัญญัติทางกฎหมาย มิได้กำหนดคำพูดหรือกำหนดไว้ในแนวทางปฏิบัติ (guideline) แต่อย่างไรใด

๒) การกระทำความผิดในเรื่องการหมิ่นประมาทต่อผู้ใช้อำนาจตุลาการต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาทางอาญา มิได้ปล่อยให้ดำเนินการโดยผู้พิพากษาหรือองค์กรคณะที่ได้รับผลกระทบจากการหมิ่นประมาทดังกล่าวดำเนินการ

ความแตกต่างในเรื่องการละเมิดอำนาจศาลในลักษณะที่เป็นการหมิ่นประมาทของศาลแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศสและคอมมอนลอว์ของสหราชอาณาจักร ได้แก่ การใช้อำนาจของศาลคอมมอนลอว์เป็นไปเพื่อตอบโต้ในนามขององค์กรศาล ในขณะที่บทบัญญัติของสาธารณรัฐฝรั่งเศสในเรื่องการลงโทษผู้ที่กระทำการหมิ่นประมาทมี

^{๑๖๘} Article 31 Loi de Presse :

“Sera punie de la même peine, la diffamation commise par les mêmes moyens, à raison de leurs fonctions ou de leur qualité, envers le Président de la République, un ou plusieurs membres du ministère, un ou plusieurs membres de l'une ou de l'autre Chambre, un fonctionnaire public, un dépositaire ou agent de l'autorité publique, un ministre de l'un des cultes salariés par l'Etat, un citoyen chargé d'un service ou d'un mandat public temporaire ou permanent, un juré ou un témoin, à raison de sa déposition »

^{๑๖๙} ในกรณีที่เป็นการหมิ่นประมาทต่อบุคคลตามมาตรา ๓๑ ด้วยเหตุส่วนตัว ความรับผิดชอบจะปรากฏในมาตรา ๓๒ ของกฎหมายอาญาด้วยสื่อ ค.ศ. ๑๘๘๑

^{๑๗๐} Michael Chesterman, Contempt in the Common law, but not the Civil law, The International and comparative law quarterly, *op.cit.*, P. 534

ขึ้นเพื่อคุ้มครองการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐทั้งหมด ไม่ใช่เพียงเพื่อคุ้มครององค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการแต่เพียงองค์กรเดียว

ดังนั้น ศาลแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศสไม่มีอำนาจทั้งตัวบุคคลและองค์คณะที่จะฟ้องคดีในความผิดที่กำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองอำนาจตุลาการและกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะมาตรา ๔๓๔-๒๕ แห่งประมวลกฎหมายอาญา แม้ว่ากฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสจะเปิดให้ผู้เสียหายเริ่มดำเนินคดีได้ แต่ผู้พิพากษาแต่ละนายที่ถูกอ้างถึงในความผิดที่เผยแพร่ หรือศาลที่เกี่ยวข้องก็ไม่ได้ถูกพิจารณาว่าเป็นผู้เสียหาย หรือกล่าวโดยสรุปศาลมิได้เป็นผู้เสียหายในความผิดที่ถูกละเมิด

นอกจากนี้ แนวคิดในเรื่องการหมิ่นประมาทที่เกิดขึ้นต่อองค์กรตุลาการของคอมมอนลอว์แห่งสหราชอาณาจักรอาจจบลงด้วยการที่พิพากษาให้ผู้กระทำผิดทำการขอโทษต่อศาล อันถือเป็นการลบล้างความผิดที่ได้กระทำการละเมิดอำนาจศาลลงได้ แต่แนวคิดของสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีหลักการว่าการกระทำการหมิ่นประมาทด้วยการเผยแพร่ข้อมูลอาจเป็นการลดทอนความเชื่อมั่นของสังคมที่มีต่อการบริหารงานยุติธรรม ดังนั้นโทษที่เกิดขึ้นจากการหมิ่นประมาทที่ได้มีการเผยแพร่จึงต้องมีการลงโทษและรวมถึงการเพิกถอนข้อความที่เผยแพร่ดังกล่าวด้วย มิใช่เป็นเพียงการกล่าวขอโทษต่อศาลเท่านั้น

๓.๕.๕ การละเมิดก่อนมีคำตัดสิน (*sub judice* rule)

มาตรา ๔๓๔-๑๖ แห่งประมวลกฎหมายอาญา^{๑๗๑} บัญญัติว่า “การเผยแพร่ข้อมูลก่อนการตัดสินคดี การให้ความเห็นที่มีเจตนากดดัน ในการสร้างอิทธิพลต่อคำให้การของพยาน หรือต่อกระบวนการพิจารณา หรือการตัดสินคดี มีโทษจำคุก ๖ เดือนและปรับไม่เกินไม่เกิน ๗,๕๐๐ ยูโร”

บทบัญญัติข้างต้นหมายถึงกรณีการเผยแพร่ข้อความก่อนการตัดสินคดี หรือการวิพากษ์วิจารณ์ที่มีเจตนากดดันไปยังคำให้การของพยานหรือคำตัดสินของศาลใด ๆ โทษสูงสุดของการกระทำความผิดดังกล่าวมีอัตราเดียวกันกับมาตรา ๔๓๔-๒๕ แห่งประมวลกฎหมายอาญา การกระทำความผิดตามมาตรา^{๑๗๒}นี้มุ่งหมายถึงการกดดันมากกว่าการมีอิทธิพล ซึ่งผู้กระทำความผิดต้องรู้ว่าการเผยแพร่ข้อมูลของตนก่อให้เกิดความกดดันก่อนคดีจะมีการตัดสินอย่างไรก็ดี ความผิดตามมาตรา^{๑๗๓}นี้แทบไม่เกิดขึ้น

มีข้อสังเกตว่า การลงโทษในเรื่องการละเมิดโดยการกดดันก่อนศาลมีคำพิพากษาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสเกิดขึ้นน้อยมาก เนื่องจากสื่อมวลชนค่อนข้างมีเสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์มากกว่าระบบคอมมอนลอว์ ซึ่งอาจเพราะระบบคอมมอนลอว์เป็นเรื่องที่ถูกขุ่นมัวบทบาทในการร่วมพิจารณาคดีด้วย การสร้างแรงกดดันก่อนมีคำ

^{๑๗๑} Article 434-16 Code de Pénal :

« La publication, avant l'intervention de la décision juridictionnelle définitive, de commentaires tendant à exercer des pressions en vue d'influencer les déclarations des témoins ou la décision des juridictions d'instruction ou de jugement est punie de six mois d'emprisonnement et de 7 500 euros d'amende...»

พิพากษาจึงมุ่งคุ้มครองความเป็นกลางของลูกขุน อย่างไรก็ตามก็ดี สาธารณรัฐฝรั่งเศสมีการใช้ระบบลูกขุนเข้ามาผสมในคดีที่การกระทำความผิดมีโทษจำคุกเกินกว่า ๑๐ ปีด้วย^{๑๗๒}

๓.๕.๖ สรุปภาพรวมการละเมิดอำนาจตุลาการของสาธารณรัฐฝรั่งเศส

จากการศึกษาพบว่า การกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดอำนาจตุลาการในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ปรากฏชัดเจนในประมวลกฎหมาย ในขณะที่ศาลคอมมอนลอว์ของสหราชอาณาจักร ผู้พิพากษาเป็นผู้กำหนดเรื่องการละเมิดอำนาจศาลเองทั้งหมด การละเมิดอำนาจศาลในสาธารณรัฐฝรั่งเศสถือเป็นการท้าทายอำนาจของรัฐมิใช่เพียงอำนาจศาล ดังนั้นฝ่ายนิติบัญญัติจะเป็นผู้กำหนดเนื้อหาและขอบเขตการลงโทษในเรื่องดังกล่าว ศาลไม่สามารถขยายอำนาจได้เอง เมื่อพิจารณาถึงความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล หากต้องการลงโทษทางอาญาที่เหมาะสมต่อผู้ที่ไม่เคารพหรือแทรกแซงศาลเพื่อรักษาการบริหารงานของศาลให้ต่อเนื่อง จะเป็นเพียงมุ่งเน้นในมิติการใช้อำนาจรัฐแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งในศาลซีวิลลอว์ เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส คุณค่าในเรื่องของการรักษาไว้ซึ่งอำนาจตุลาการในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งขององค์กรผู้ใช้อำนาจอธิปไตยต้องมีความสมดุลกันกับการรักษาสีทิสของผู้ถูกกล่าวหาด้วย

^{๑๗๒} ในคดีที่โทษจำคุกเกินกว่า ๑๐ ปี องค์คณะที่พิจารณาคดีต้องประกอบด้วยลูกขุนจำนวน ๙ คนและผู้พิพากษาอาชีพ ๓ นาย

บทที่ ๔

สรุปผลการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นจากผู้แทนของหน่วยงาน

และผลการประชุมรับฟังความเห็นต่อร่างผลการศึกษาวิจัย

ในบทนี้จะเป็นข้อมูลที่ได้จากการจัดการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้แทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รวมถึงหน่วยงานที่เป็นผู้ใช้อำนาจในเรื่องการละเมิดอำนาจศาลโดยตรง จำนวน ๒ ครั้ง (๔.๑) ผลการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นจากผู้แทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (๔.๒) และผลการประชุมรับฟังความคิดเห็นต่อร่างผลการศึกษาวิจัย

๔.๑ ผลการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นจากผู้แทนของหน่วยงาน

การประชุมรับฟังความคิดเห็นจากผู้แทนของหน่วยงาน ได้ดำเนินการ ๒ ครั้ง ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ และครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๔.๑.๑ การประชุมเพื่อรับฟังความเห็นครั้งที่ ๑ วันศุกร์ที่ ๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ ณ อาคารศศนิเวศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โดยรับฟังความคิดเห็นจากผู้แทนหน่วยงานต่างๆ ประกอบด้วย ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ผู้แทนโครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน (ILAW) ผู้แทนสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ผู้แทนสำนักงานศาลปกครอง ผู้แทนศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน ผู้แทนสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) โดยสรุปผลการรับฟังความคิดเห็นได้ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ บทบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่งกับประมวลกฎหมายอาญามีความสัมพันธ์กันกับเรื่องการละเมิดอำนาจศาลมีความทับซ้อนหรือมีความจำเป็นต้องมีอยู่ต่อไปหรือไม่ อย่างไร

ในประเด็นนี้ ผู้แทนจากสำนักงานอัยการสูงสุดมีความเห็นว่าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมิได้ทับซ้อนกับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเนื่องจากเป็นคนละฐานความผิดกัน ในขณะที่ผู้แทนจากโครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน (ILAW) เห็นว่าการกำหนดความผิดในลักษณะดังกล่าวมีความทับซ้อนกัน

ส่วนผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกามีความเห็นว่าควรยกเลิกฐานความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลที่ปรากฏตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หากมีความทับซ้อนกับฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา

ประเด็นที่ ๒ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลแม้จะไม่ได้กระทำความผิดต่อหน้าศาล ศาลสามารถค้นหาความจริงโดยไม่ต้องกระทำต่อหน้าจำเลย มีความเหมาะสมแล้วหรือไม่ เพียงใด

ในประเด็นนี้ ผู้แทนจากสำนักงานอัยการสูงสุดมีความเห็นว่าหากเป็นกรณีที่ความผิดมิได้เกิดขึ้นต่อหน้าศาลแต่เกิดขึ้นภายในบริเวณศาลก็จะมีกรไต่สวนโดยมีตำรวจศาล เจ้าหน้าที่ ชาวบ้านเป็นพยาน ในขณะที่ผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่าควรมีเพิ่มสิทธิให้จำเลยในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้ต่อสู้คดีมากขึ้น

ส่วนผู้แทนจากสำนักงานศาลปกครองได้ยกตัวอย่างบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในศาลปกครองซึ่งมีกระบวนการที่แน่นอนและชัดเจนมากกว่าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ประเด็นที่ ๓ การลงโทษจำคุกฐานละเมิดอำนาจศาล ต่อมาลงโทษความผิดอาญาในกรณีเดียวกันนั้นขัดกับหลักการห้ามลงโทษซ้ำสองครั้งในการกระทำเดียวหรือไม่ อย่างไร

ในปัจจุบัน ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทยมิได้เป็นความผิดทางอาญา แม้จะมีการนำโทษทางอาญามาใช้บังคับซึ่งเป็นไปตามความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาเรื่องเสร็จที่ ๔๔๔/๒๕๒๘ จึงส่งผลให้ผู้ถูกกล่าวหาในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้รับสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างที่เราควรจะได้รับ

ผู้แทนจากสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลปกครอง และสำนักงานอัยการสูงสุดเห็นพ้องกันว่าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองมีคุณธรรมทางกฎหมายที่แตกต่างกัน จึงมิใช่กรณีลงโทษซ้ำสองครั้งในการกระทำเดียว

อย่างไรก็ตาม ผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน (ILAW) และศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนเห็นว่ากรณีดังกล่าวเป็นการลงโทษซ้ำสองครั้งในการกระทำเดียว

ประเด็นอื่น

ผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีความเห็นว่าควรมีมาตรการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาในคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลหากถูกศาลสั่งลงโทษจำคุกแล้วต่อมาศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกากลับคำพิพากษา ผู้แทนจากศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนเห็นควรให้มีการเพิ่มสิทธิต่าง ๆ ให้แก่ผู้ถูกกล่าวหาในคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลให้เทียบเท่ากับจำเลยในคดีอาญาทั่วไป

ผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาและศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนเห็นควรให้มีการประกาศข้อกำหนดศาลเกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลให้ชัดเจน ในขณะที่ผู้แทนจากสำนักงานศาลปกครองเห็นว่า ในกรณีของศาลปกครองจะมีข้อกำหนดประกาศไว้ที่ศาลอย่างชัดเจนอยู่แล้ว

ผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นควรให้คงเหลือโทษเฉพาะการตักเตือนและการไล่ออกจากห้องพิจารณาคดีไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ส่วนโทษจำคุกและโทษปรับให้เป็น

กระบวนการที่แตกต่างหากออกจากกระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล แต่ผู้แทนจากสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าการแก้ไขโทษลักษณะดังกล่าวอาจเกิดปัญหาว่าหน่วยงานใดจะเป็นผู้ชี้ว่าควรลงโทษในทิศทางใด

๔.๑.๒ การประชุมเพื่อรับฟังความเห็นครั้งที่ ๒ วันอังคารที่ ๗ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๐ ณ อาคารศศิวิมล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยรับฟังความเห็นจากผู้แทนหน่วยงานซึ่งได้แก่ ผู้แทนสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ผู้แทนจากคณะนิติศาสตร์ ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ผู้แทนสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ผู้แทนจากสภาพนายความ โดยสรุปผลการรับฟังความเห็นได้ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ บทบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่งกับประมวลกฎหมายอาญามีความสัมพันธ์กันกับเรื่องการละเมิดอำนาจศาลมีความทับซ้อนหรือมีความจำเป็นต้องมีอยู่ต่อไปหรือไม่ อย่างไร

ในประเด็นนี้ ผู้แทนจากสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีความเห็นว่าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมีได้ทับซ้อนกับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเนื่องจากเป็นคนละฐานความผิดกัน นอกจากนี้ ผู้แทนจากสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญยังเห็นว่าเรื่องดังกล่าวจำเป็นต้องมีการบัญญัติไว้ในกฎหมายเฉพาะ ดังเช่นในขณะนี้ได้มีการร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งหลายฝ่ายเห็นว่าประเด็นในเรื่องละเมิดอำนาจศาลควรจะมีการบัญญัติไว้ในร่างกฎหมายดังกล่าว

ส่วนผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่าเรื่องดังกล่าวยังไม่สามารถตอบได้ทันที อาจต้องนำบทบัญญัติมาเทียบโดยละเอียดต่อไป

ประเด็นที่ ๒ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลแม้จะไม่ได้กระทำความผิดต่อหน้าศาล ศาลสามารถค้นหาความจริงโดยไม่ต้องกระทำต่อหน้าจำเลย มีความเหมาะสมแล้วหรือไม่ เพียงใด

ในประเด็นนี้ ผู้แทนจากสำนักงานอัยการสูงสุดมีความเห็นว่าหากเป็นกรณีที่ความผิดมิได้เกิดขึ้นต่อหน้าศาลแต่เกิดขึ้นภายในบริเวณศาลก็จะมีไต่สวนโดยมีตำรวจศาล เจ้าหน้าที่ ข้าราชการเป็นพยาน ในขณะที่ผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่าศาลดูที่ความน่าเชื่อถือของการไต่สวนซึ่งน่าจะเพียงพอแล้ว

ส่วนผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายเห็นว่าคำว่าในบริเวณศาลที่ศาลอาจถือได้ว่าเป็นการกระทำละเมิดอำนาจศาลต่อหน้าศาลนั้น ศาลอาจตีความโดยใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวางได้มาก เช่นการกระทำความผิดนอกรั้วศาล การพนสีก่ก้าแพงศาล เป็นต้น

ประเด็นที่ ๓ การลงโทษจำคุกฐานละเมิดอำนาจศาล ต่อมาลงโทษความผิดอาญาในกรรมเดียวกันนั้น ขัดกับหลักการห้ามลงโทษซ้ำสองครั้งในการกระทำเดียวหรือไม่ อย่างไร

ผู้แทนจากสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ สภาพนายความ ผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย คนที่สอง) และ ผู้แทน)จากคณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เห็นพ้องกันว่า ความผิดฐาน

ละเมิดอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาการปกครองมีคุณธรรมทางกฎหมายที่แตกต่างกัน จึงมิใช่กรณีลงโทษซ้ำสองครั้งในการกระทำเดียว

อย่างไรก็ตาม ผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการปฎิรูปกฎหมาย (คนแรก) เห็นว่ากรณีดังกล่าวเป็นการลงโทษซ้ำสองครั้งในการกระทำเดียว โดยควรต้องใช้บทบัญญัติเฉพาะในทางอาญา

ส่วนผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่า เมื่อลงโทษในความผิดกรรมเดียวแล้ว ก็ไม่ควรต้องลงโทษซ้ำอีก แต่อาจต้องศึกษาคำพิพากษากฎีกาเพื่อดูเหตุผลว่าปัจจุบันแนวคิดจะเปลี่ยนไปหรือไม่อย่างไร

ประเด็นอื่น

ผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการปฎิรูปกฎหมายเห็นว่าความหมายของคำว่าประพฤตินไม่เรียบร้อย มีความหมายกว้างเกินไปและเป็นเรื่องที่เป็นเรื่องที่ทำให้ดุลพินิจแก่ศาลมากเกินไป

ผู้แทนจากคณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตเห็นด้วยในเรื่องให้องค์คณะใหม่เป็นผู้พิจารณาในเรื่องละเมิดอำนาจศาล

๔.๒ ผลการประชุมรับฟังความคิดเห็นต่อร่างผลการศึกษาวิจัย เรื่อง หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในกรณีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

การประชุมรับฟังความคิดเห็นต่อร่างผลการศึกษาวิจัย เรื่อง หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในกรณีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ณ โรงแรมเซ็นทรา ศูนย์ราชการ แจ้งวัฒนะ เมื่อวันที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๐ โดยรับฟังความเห็นจากผู้แทนหน่วยงานต่างๆที่เข้าร่วมการประชุมดังกล่าวได้ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ บทบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่งกับประมวลกฎหมายอาญามีความสัมพันธ์กันกับเรื่องการละเมิดอำนาจศาลมีความทับซ้อนหรือมีความจำเป็นต้องมีอยู่ต่อไปหรือไม่ อย่างไร

ในประเด็นผู้แทนของสถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรพืชพันธุ์สัตว์ของสำนักงานศาลยุติธรรมเห็นว่าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลยังคงต้องมีอยู่ต่อไป ส่วนผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นว่าเรื่องดังกล่าวควรจะต้องมีการบัญญัติกฎหมายให้ชัดเจนขึ้น

ประเด็นที่ ๒ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลแม้จะไม่ได้กระทำความผิดต่อหน้าศาล ศาลสามารถค้นหาความจริงโดยไม่ต้องกระทำต่อหน้าจำเลย มีความเหมาะสมแล้วหรือไม่ เพียงใด

ในประเด็นนี้ ผู้แทนของสถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรพืชพันธุ์สัตว์ของสำนักงานศาลยุติธรรมเห็นว่าเรื่องข้อกำหนดที่ศาลออก ปกติก็จะเป็นไปในแนวเดียวกันและติดประกาศไว้ที่ทางเข้าศาล แต่ถ้าในเว็บไซต์มีแต่ประชาชนอาจจะเข้ายาก

ประเด็นที่ ๓ การลงโทษจำคุกฐานละเมิดอำนาจศาล ต่อมาลงโทษความผิดอาญาในกรรมเดียวกันนั้นขัดกับหลักการห้ามลงโทษซ้ำสองครั้งในการกระทำเดียวหรือไม่ อย่างไร

ผู้แทนของสถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรดีของสำนักงานศาลยุติธรรมเห็นว่าควรลงโทษในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น ส่วนนักวิชาการคดีรัฐธรรมนูญจากสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีความเห็นที่คล้ายกันว่าควรแยกเรื่องละเมิดอำนาจศาลและคดีอาญาออกจากกันต่างหากไม่ควรนำมาปะปนกัน

นอกจากนี้ผู้แทนจากโครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน (ILAW) ยังเห็นว่าดำเนินคดี ถ้าหากมีการแก้กฎหมายอาจจะต้องเขียนให้ชัดขึ้นว่า ละเมิดอำนาจศาลจะต้องเป็นกรณีที่เกี่ยวพันกับคดีโดยตรง เช่น ก่อความวุ่นวายในห้องพิจารณาคดีซึ่งทำให้คดีไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้

ประเด็นอื่น

ผู้แทนโครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน (ILAW) มีความเห็นว่าควรมีนियามกำหนดการกระทำ ความผิดให้ชัดเจนกว่านี้ ส่วนเรื่องการเพิ่มโทษปรับ ลดโทษจำคุก ปัญหาคือถ้านักกิจกรรมบางคนเป็นนักศึกษาจะมีเงินมาจ่ายค่าปรับหรือไม่ แล้วถ้าไม่มี ก็ต้องไปบังคับการกักขังแทนค่าปรับแทนซึ่งอาจจะเป็นปัญหา

ผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นว่าในเรื่องละเมิดอำนาจศาลก็อาจมีกรณีที่ศาลใช้ดุลพินิจผิดพลาดไปได้ ซึ่งการที่ถือว่าผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไม่ได้เป็นจำเลย เป็นเพียงผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธิที่จะได้รับสิทธิต่าง ๆ ของจำเลยในการต่อสู้คดี ทั้งการมีทนายความ การนำพยานหลักฐานต่าง ๆ เข้าสืบต่อหน้าผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษาอาจจะผิดพลาดไปได้ เมื่อผิดพลาดแล้วถ้าเป็นกระบวนการในทางอาญาจะมีพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญา กรณีของโทษละเมิดอำนาจศาลที่ศาลสั่งจำคุก หากต่อมาผู้ถูกกล่าวหาได้อุทธรณ์ฎีกาขึ้นมา ปรากฏว่าโทษที่ได้ถูกจำคุกไปนั้นปรากฏว่าเขาไม่ได้กระทำความผิด บุคคลดังกล่าวก็ไม่สามารถไปขอรับการเยียวยาหรือชดเชยตามพระราชบัญญัตินี้ได้ เพราะกฎหมายไทยถือว่าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไม่ใช่โทษทางอาญา นอกจากนี้ประเด็นข้อเสนอที่ว่า ให้ศาลส่งเรื่องให้อัยการผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในห้องพิจารณาในเวลาเดียวกันนั้นดำเนินการฟ้องร้อง มองว่าในเรื่องละเมิดอำนาจศาลในศาลยุติธรรม อาจเกิดได้ทั้งในศาลอาญาและศาลแพ่ง ซึ่งหากเกิดขึ้นในศาลแพ่ง คดีนั้นอาจจะไม่ได้มีพนักงานอัยการอยู่ในห้องพิจารณา ทำให้ไม่สามารถส่งเรื่องไปให้ได้

บทที่ ๕

ความสอดคล้องของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของประเทศไทยและหลักสิทธิมนุษยชนสากล

ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ตั้งแต่วันที่ ๒๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ กติการะหว่างประเทศฉบับนี้มีความมุ่งหมายว่าภาคีจะเคารพสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของบุคคล ซึ่งรวมถึงสิทธิในชีวิต เสรีภาพในศาสนา เสรีภาพในการพูด เสรีภาพในการชุมนุม สิทธิเลือกตั้ง และสิทธิในการได้รับการพิจารณาความอย่างยุติธรรม ผลจากการเข้าเป็นภาคีสันติสัญญา ทำให้ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามพันธกรณี ที่สำคัญ ๔ ประการ ได้แก่ ๑) การประกันให้เกิดสิทธิต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในสันติสัญญา ๒) การดำเนินการให้เกิดสิทธิตามที่รับรองไว้ในสันติสัญญา ๓) การเผยแพร่เนื้อหาของสิทธิตามสันติสัญญาให้ประชาชนรับทราบ และ ๔) การจัดทำรายงานผลการปฏิบัติตามสันติสัญญา

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) กำหนดให้รัฐเคารพและประกันสิทธิของบุคคล โดยการห้ามเลือกปฏิบัติ ห้ามมิให้บังคับใช้กฎหมายย้อนหลัง ภายหลังจากประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีแล้ว กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) กำหนดให้รัฐภาคีต้องส่งรายงานการปฏิบัติตามพันธกรณี และได้มีการจัดประชุมทบทวนการบังคับใช้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ในรอบของประเทศไทย^{๑๗๓} กลไกดังกล่าวเป็นหนึ่งในกลไกการติดตามตรวจสอบสถานการณ์สิทธิมนุษยชนที่สำคัญหนึ่งของสหประชาชาติ โดยเน้นหนักในมิติด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เพราะประเทศไทยเองก็เข้าร่วมเป็นภาคีกับสันติสัญญาดังกล่าวมาหลายสิบปี มีข้อสังเกตว่าหนึ่งในคำถามที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนชุดกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ถามต่อประเทศไทยมีว่า รัฐไทยได้มีการบังคับใช้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในระบบกฎหมายภายในหรือไม่ ศาลได้นำข้อบทของกติการะหว่างประเทศนี้มาใช้ในการตีความกฎหมายภายในประเทศหรือไม่ รวมทั้งมีมาตรการส่งเสริมให้เกิดความตระหนักรู้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ท่ามกลางผู้พิพากษา พนักงานอัยการและทนายความหรือไม่อย่างไร^{๑๗๔}

^{๑๗๓} การประชุมดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๓-๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ณ นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

^{๑๗๔} List of issues in relation to the second periodic report of Thailand.

Constitution and legal framework within which the Covenant is implemented (art.2)

“1. Taking into account that, according to the information provided by the State party, the Covenant is implemented by domestic law (see CCPR/C/THA/2, para.7), please clarify whether the Covenant has the force of law in the State party and provide examples, if any, where its provisions have been directly applied or used by the courts to interpret domestic law. Please provide additional information about measures taken to raise awareness of the Covenant among, inter alia, judges, prosecutors and lawyers”. (Online) Available from <http://ccprcentre.org/country/thailand>, (30 March 2017)

เมื่อพิจารณาถึงความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามมาตรา ๓๐-๓๓ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศไทย จึงเกิดคำถามที่น่าสนใจว่า บทบัญญัติในเรื่องนี้มีความสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) หรือไม่ เนื่องจากความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลกำหนดให้ศาลมีอำนาจในการสั่งลงโทษผู้กระทำความผิดโดยวิธีใดวิธีหนึ่งหรือทั้งสองวิธี ได้แก่ ก) การไล่ออกจากศาล หรือ ข) การลงโทษจำคุกหรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ มาตรการเหล่านี้ แม้ที่ผ่านมาจะมีการตัดสินโดยศาลฎีกาและความเห็นจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนว่า ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นเพียงมาตรการหรือเครื่องมือของศาลเพื่อให้ศาลสามารถดำเนินการพิจารณาคดีได้ต่อเนื่อง แนวคิดเรื่องการให้สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาหรือกระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายใต้ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนี้จึงควรมีลักษณะเฉพาะ แยกออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามปกติ คำถามที่เกิดขึ้นคือแนวทางที่ปฏิบัติกันมาในเรื่องความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนี้ มีความสอดคล้องหรือไปในทิศทางเดียวกับแนวทางการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนสากลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) อย่างแท้จริงหรือไม่เพียงใด

การศึกษาในบทนี้ประกอบด้วย ความจำเป็นของการมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเรื่องการละเมิดอำนาจศาล (๕.๑) หลักความชอบด้วยกฎหมายอาญากับการละเมิดอำนาจศาล (๕.๒) หลักการไม่พิจารณาลงโทษสองครั้ง (๕.๓) สิทธิในการต่อสู้คดีในการดำเนินคดีเรื่องการละเมิดอำนาจศาล (๕.๔) อัตราโทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล (๕.๕) และสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากการลงโทษที่ผิดพลาดในกรณีละเมิดอำนาจศาล (๕.๖)

๕.๑ ความจำเป็นของการมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเรื่องการละเมิดอำนาจศาล

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้มีการประกาศใช้ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๗๗ ซึ่งเป็นเวลาก่อนสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง โดยยังไม่มีแนวคิดแห่งการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน^{๑๗๕} แนวคิดเรื่องความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในครั้งนั้นจึงต้องการมุ่งรักษาความสงบเรียบร้อยในกระบวนการพิจารณาแต่เพียงอย่างเดียวจึงบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เพื่อไม่ให้ต้องไปดำเนินคดีอาญาซึ่งอาจเกิดความล่าช้า^{๑๗๖}

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ได้เริ่มมีมิติของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในการดำเนินคดีอาญาให้สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ที่ประเทศไทยเป็นภาคี ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง

^{๑๗๕} แนวคิดแห่งการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนสากลเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมเมื่อมีปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ในปี ๑๙๔๘ ซึ่งเป็นเวลาหลังสงครามโลกครั้งที่สองและเห็นชัดอย่างเป็นรูปธรรมมีผลผูกพันรัฐภาคีในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ปี

ค.ศ. ๑๙๖๖

^{๑๗๖} ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ : นายสมชาย งามวงศ์ชน ตุลาการหัวหน้าคณะ ศาลปกครองสูงสุด สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

ของการให้สิทธิผู้ต้องหาและจำเลยมีทนายความ การเพิ่มเติมสิทธิที่จะทราบข้อเท็จจริงและรายละเอียดที่ถูกกล่าวหา ฯลฯ ดังนั้นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเริ่มมีบทบาทในประเทศไทยในกฎหมายหลายฉบับโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญา

หากพิจารณาลักษณะการกระทำที่เป็นการละเมิดอำนาจศาลนั้นมีอยู่การกระทำอยู่หลายประการ เริ่มตั้งแต่การกระทำที่สร้างความไม่สงบในศาลจนไม่อาจดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้ ไปจนกระทั่งการกระทำที่ทำให้อำนาจตุลาการลดความศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งหากแยกเป็นการกระทำที่ต้องการลงโทษบุคคลเพื่อรักษาไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของอำนาจตุลาการ กฎหมายอาญาปัจจุบันก็มีบทบัญญัติที่ครอบคลุมทุกเรื่องแล้ว ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ตั้งแต่มาตรา ๑๖๗ ถึงมาตรา ๑๙๙ หมวดที่ว่าด้วยความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ซึ่งส่วนใหญ่ในหมวดนี้เป็นความผิดที่ลงโทษประชาชนกระทำต่ออำนาจศาลด้วยโทษจำคุกและปรับ เช่น หากหมิ่นศาล ก็จะถูกลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๑๙๘ หากเบิกความเท็จ ก็จะถูกลงโทษตามมาตรา ๑๗๗ หากนำสืบพยานหลักฐานอันเป็นเท็จ ก็จะถูกลงโทษตามมาตรา ๑๘๐ หากประชาชนเสนอสินบนให้ศาลก็จะผิดตามมาตรา ๑๖๗ หากขัดขืนหมายหรือคำสั่งศาลก็จะถูกลงโทษมาตรา ๑๗๐ หากศาลให้สาบานหรือพูดแล้วไม่สาบานหรือไม่พูดก็ผิด มาตรา ๑๗๑ หากเอาความเท็จมาฟ้องคดีอาญาต่อศาลก็ผิดตามมาตรา ๑๗๕ หากเป็นผู้แปลและเจตนาแปลข้อความผิดก็ผิดตามมาตรา ๑๗๘ หากทำลายทรัพย์สินหรือเอกสารที่ส่งไว้ที่ศาลก็จะผิดตามมาตรา ๑๘๕ หากทำลายทรัพย์สินที่ศาลสั่งริบก็จะผิดตามมาตรา ๑๘๖ หากทำลายทรัพย์สินที่ศาลสั่งยึดอายัดไว้ก็จะผิดตามมาตรา ๑๘๗ เป็นต้น มาตราที่กล่าวมาทั้งหมดนี้อยู่ในประมวลกฎหมายอาญาที่มีเจตนารมณ์ลงโทษบุคคลที่ละเมิดอำนาจศาลเพื่อธำรงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของอำนาจตุลาการ การลงโทษจำคุกฐานละเมิดอำนาจศาลในกรณีนี้จึงไม่น่าจะเป็นสิ่งจำเป็น^{๑๗๗} ดังนั้น จึงเหลือแต่การกระทำที่เป็นการขัดขวางการพิจารณาในศาล ซึ่งศาลน่าจะมีอำนาจที่จะดำเนินการกับผู้ละเมิดอำนาจศาลดังกล่าวด้วยวิธีการไล่บุคคลผู้ก่อความไม่สงบออกจากศาลโดยตำรวจศาลหรือเจ้าหน้าที่ศาล รวมทั้งอาจจำกัดเสรีภาพของบุคคลดังกล่าว เช่นนำไปกักขังไว้เพื่อส่งตัวให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีอาญาตามปกติต่อไป เพื่อรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยและทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีดำเนินการต่อไปได้ ส่วนการลงโทษผู้ละเมิดอำนาจศาลด้วยโทษจำคุกและปรับจึงไม่จำเป็นอีกต่อไป

อย่างไรก็ดี หากพิจารณาว่าการลงโทษผู้กระทำการละเมิดอำนาจศาลที่เป็นความผิดอาญาอยู่แล้วจะดำเนินการได้อย่างล่าช้าเพราะต้องไปแจ้งพนักงานสอบสวน ส่งให้พนักงานอัยการฟ้องคดีดังกล่าวสามัญทั่วไปปัญหาดังกล่าวในหลายประเทศได้ใช้วิธีพิจารณาคดีอาญาอย่างรวดเร็ว โดยการให้ผู้พิพากษาที่พบการกระทำละเมิดอำนาจศาลแจ้งให้พนักงานอัยการสั่งฟ้องผู้ละเมิดอำนาจศาลเป็นคดีอาญาต่อศาลอีกองค์ คณะหนึ่งเลย^{๑๗๘}

^{๑๗๗} ความเห็นของผู้ทรงวุฒิ : รองศาสตราจารย์ ดร.ปกป้อง ศรีสนิท คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๐

^{๑๗๘} แนวทางลักษณะนี้ได้ใช้ในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ดูในหัวข้อ ๓.๕.๓.๓ กระบวนการพิจารณาคดี

ทำให้กระบวนการพิจารณาคดีอาญารวดเร็วขึ้นและไม่สูญเสียมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในการดำเนินคดีอาญา

๕.๒ หลักความชอบด้วยกฎหมายอาญากับการละเมิดอำนาจศาล

ในส่วนนี้จะพิจารณาถึงความชอบด้วยกฎหมายอาญาและความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามหลักสิทธิมนุษยชนและตามกฎหมายไทย

๕.๒.๑ หลักความชอบด้วยกฎหมายอาญาตามหลักสิทธิมนุษยชนสากล

บทบัญญัติตามข้อ ๑๕ (*Nullum crimen sine lege*) หลักไม่มีความผิดถ้าไม่มีกฎหมายกำหนด เป็นหลักประกันในทางกฎหมายอาญา^{๑๗๙} มีความมุ่งหมายว่าบุคคลจะได้รับการลงโทษทางอาญา ต่อเมื่อมีบทบัญญัติทางอาญาที่เฉพาะและมีความชัดเจน หลักการในเรื่องนี้สะท้อนถึงอำนาจเด็ดขาดของการออกกฎหมายเพื่อกำหนดความผิดและการกำหนดโทษโดยฝ่ายนิติบัญญัติ เนื่องจากโทษทางอาญามีผลกระทบกระเทือนต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพและทรัพย์สินของประชาชน

เหตุผลในการที่จะต้องให้กฎหมายมีความชัดเจนแน่นอนนั้นก็เพื่อที่จะให้ประชาชนผู้ซึ่งอยู่ภายใต้กฎหมายได้มีโอกาสรู้ล่วงหน้าว่า การกระทำหรือไม่กระทำของตนนั้นเป็นความผิดหรือไม่ เพราะบทบัญญัติของกฎหมายที่คลุมเครือมากเกินไป หากมีการใช้กฎหมายนั้นกับเขา เขาก็จะขัดขึ้นหรือมีความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ โดยถือว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมจากรัฐ นอกจากนั้น การที่รัฐไม่ยอมให้ประชาชนอ้างความไม่รู้กฎหมายขึ้นมาเป็นข้อแก้ตัว ก็หมายความว่า จะต้องออกกฎหมายที่ชัดเจนไม่คลุมเครือ เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสรู้ได้ทันทีว่าการกระทำหรือไม่กระทำอย่างใดเป็นความผิด และไม่ยอมให้ปฏิเสธความไม่รู้กฎหมายซึ่งชัดเจนอยู่แล้วนั้นขึ้นเป็นข้อแก้ตัว หากกฎหมายคลุมเครือก็ย่อมไม่เป็นธรรมที่จะไม่ยอมให้ประชาชนยกเอาความไม่รู้กฎหมายเป็นข้อแก้ตัว^{๑๘๐}

^{๑๗๙} Article 15 of International Covenant on Civil and Political Rights

“1. No one shall be held guilty of any criminal offence on account of any act or omission which did not constitute a criminal offence, under national or international law, at the time when it was committed. Nor shall a heavier penalty be imposed than the one that was applicable at the time when the criminal offence was committed. If, subsequent to the commission of the offence, provision is made by law for the imposition of the lighter penalty, the offender shall benefit thereby...”

และบทบัญญัติในเรื่องเดียวกันนี้ปรากฏในมาตรา ๗ ของสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรปด้วยเช่นกัน

Article 7 of European Convention on Human Rights

“No one shall be held guilty of any criminal offence on account of any act or omission which did not constitute a criminal offence under national or international law at the time when it was committed. Nor shall a heavier penalty be imposed than the one that was applicable at the time the criminal offence was committed...”

^{๑๘๐} เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค ๑ บทบัญญัติทั่วไป, กรุงเทพฯ : พลสยาม พรินต์ติ้ง, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, ๒๕๕๑, หน้า ๒๓

เหตุอีกประการหนึ่งก็คือ หากกฎหมายอาญามีความแน่นอนพอควรแล้ว ก็จะเป็นการลดการใช้บังคับกฎหมายโดยเลือกปฏิบัติและโดยอำเภอใจลงไปได้บ้าง มิฉะนั้นแล้วตำรวจ อัยการและศาลก็อาจจะมีดุลพินิจเลือกใช้บังคับกฎหมายกับบุคคลบางประเภทได้อย่างไม่มีขอบเขตจำกัด^{๑๘๑}

การศึกษาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในต่างประเทศพบว่า ความผิดฐานดังกล่าวของกลุ่มประเทศซีวิลลอว์ มีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความชอบด้วยกฎหมายอาญา กล่าวคือ หลักความรับผิดชอบของบุคคลต้องมีความชัดเจนและแน่นอน โดยต้องมีการตราโดยองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรง หน่วยงานที่เป็นผู้ใช้จะขยายความหรือเขียนลักษณะคลุมเครือไม่ได้ ในขณะที่กลุ่มประเทศคอมมอนลอว์ แม้จุดเริ่มต้นของการมีฐานความผิดเรื่องละเมิดอำนาจศาลจะเป็นการให้อำนาจผู้พิพากษาในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดลักษณะการกระทำความผิด แต่ในปัจจุบันหลายประเทศได้มีแนวโน้มในการกำหนดลักษณะการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในรูปของกฎหมายที่ตราโดยฝ่ายนิติบัญญัติมากขึ้น เพื่อให้เกิดความชัดเจนต่อประชาชนทั่วไป

๕.๒.๒ หลักความชอบด้วยกฎหมายอาญากับการละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทย

หลักความชอบด้วยกฎหมายอาญาในประเทศไทย ได้ทำการรับรองไว้ในมาตรา ๒๙^{๑๘๒} ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้...” จากบทบัญญัติข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการลงโทษบุคคล โดยเฉพาะโทษทางอาญาต้องมีการกำหนดไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบล่วงหน้า ว่าความประพฤติใดที่สามารถทำได้หรือความประพฤติลักษณะใดที่หากกระทำแล้วจะมีผลร้ายต่อผู้กระทำ ซึ่งเป็นความสอดคล้องตามหลักความชอบด้วยกฎหมายอาญา

อย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาหลักความชอบด้วยกฎหมายอาญากับการละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทย ตามมาตรา ๓๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มีความว่า “ให้ศาลมีอำนาจออกข้อกำหนดใด ๆ แก่คู่ความฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งหรือแก่บุคคลภายนอกที่อยู่ต่อหน้าศาลตามที่เห็นจำเป็น เพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาล และเพื่อให้กระบวนการพิจารณา ดำเนินไปตามเที่ยงธรรมและรวดเร็ว อำนาจเช่นนี้ให้รวมถึงการสั่ง

^{๑๘๑} เพิ่งอ้าง

^{๑๘๒} มาตรา ๒๙ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

“บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี ในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้

คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาและจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ห้ามคู่ความมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาในทางก่อความรำคาญ หรือในทางประวิงให้ชักช้าหรือในทางฟุ่มเฟือยเกินสมควร” และ

มาตรา ๓๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง “ผู้ใดกระทำการอย่างใด ๆ ดังกล่าวต่อไปนี้ ให้ถือว่า กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

(๑) ขัดขึ้นไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาลตามมาตรา ๓๐ อันว่าด้วยการรักษาความเรียบร้อย หรือประพฤตินไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล...”

จากบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งพบว่า แม้ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้ถูกกำหนดอยู่ในประมวลกฎหมาย แต่บทบัญญัติเหล่านี้มิได้กำหนดลักษณะการกระทำความผิดของความผิดเรื่องดังกล่าวให้ชัดเจนแต่อย่างใด คงแต่เพียงระบุให้ศาลมีอำนาจออก “ข้อกำหนดใด ๆ” ตามที่เห็นจำเป็น เพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาล และเพื่อให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปตามเที่ยงธรรมและรวดเร็ว รวมถึงถ้อยคำที่ว่า “ประพฤตินไม่เรียบร้อย” ซึ่งเป็นความหมายที่กว้างและยากแก่การตีความให้ชัดเจน ทั้งข้อกำหนดของศาลและถ้อยคำว่าประพฤตินไม่เรียบร้อยนี้ เมื่อพิจารณาตามหลักความชอบด้วยกฎหมายอาญา ที่มีวัตถุประสงค์ให้ถ้อยคำในกฎหมายต้องชัดเจนแน่นอนปราศจากความคลุมเครือแล้วพบว่า เพียงการออกเป็นข้อกำหนดของศาลในการตรารัขึ้นเพื่อกำหนดแบบแผนความประพฤติของบุคคลให้กระทำหรือไม่ให้กระทำอันเป็นการสอดคล้องกับการเคารพและไม่ละเมิดอำนาจศาลยังขาดซึ่งความชัดเจน เนื่องจากข้อกำหนดดังกล่าวเป็นแนวปฏิบัติหรือระเบียบภายในของศาล ไม่ได้มีการตรารัขึ้นหรือประกาศใช้เป็นการทั่วไป ส่งผลให้ประชาชนไม่มีโอกาสได้รับรู้ว่ามีข้อกำหนดหรือสาระตามข้อกำหนดของศาลและถ้อยคำประพฤตินไม่เรียบร้อยตามที่ปรากฏในมาตรา ๓๐ และ มาตรา ๓๑

(๑) ประกอบด้วยอะไรบ้าง

ตัวอย่างภาพข้อกำหนดศาลจังหวัดขอนแก่น ที่ได้ทำการติดประกาศไว้บริเวณด้านหน้าทางเข้าของศาลชั่วคราว^{๑๘๓} ทั้งนี้ข้อกำหนดของศาลแต่ละแห่งอาจมีรายละเอียดเนื้อหาแตกต่างกัน รวมถึงการสื่อสารเผยแพร่ไปยังประชาชนที่มีช่องทางแตกต่างกันในแต่ละศาล

^{๑๘๓} มติชน. ‘ไม่ ดาเวดิน’ ขึ้นได้สวนนัดแรกคดีแชร์ข่าว กำลังใจคับคั่ง พบขึ้นป้ายข้อกำหนดห้ามหมิ่นศาล’ [ออนไลน์] สืบค้นจาก <http://www.matichon.co.th/news/502424> [๓๐ มีนาคม ๒๕๖๐]

ด้วยเหตุนี้ “ข้อกำหนดของศาล” ที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาลและเพื่อให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปตามเที่ยงธรรมและรวดเร็วต้องมีการเขียนลักษณะการกระทำผิดให้ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอเบื้องต้น ๒ แนวทางดังนี้

แนวทางที่หนึ่ง ข้อกำหนดของศาลควรที่จะกำหนดไว้ในกฎหมาย กล่าวคือ ข้อกำหนดความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลต้องผ่านความเห็นชอบและการอนุมัติโดยรัฐสภา เพื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้บุคคลทั่วไปรับทราบโดยทั่วถึง

แนวทางที่สอง หากผู้ปฏิบัติงานมีความเห็นว่ากระบวนการในการตราพระราชบัญญัติมีความซับซ้อนและไม่คล่องตัวในทางปฏิบัติ เช่น ระยะเวลาในการอนุมัติโดยฝ่ายนิติบัญญัติใช้เวลานาน ส่งผลให้การแก้ไขเพิ่มเติมข้อความในข้อกำหนดศาลมีความยุ่งยาก มาตรฐานขั้นต่ำที่ควรดำเนินการเพื่อให้ลักษณะการกระทำผิดฐานละเมิด

อำนาจศาลมีความชัดเจน ได้แก่ การตีพิมพ์และแจกจ่ายเอกสารข้อกำหนดศาลในเรื่องดังกล่าวให้กับประชาชนที่มาติดต่อราชการที่ศาล หรือเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงยุติธรรม เป็นต้น

ทั้งนี้หากพิจารณาข้อเสนอทั้งสองแนวทางข้างต้นประกอบกับแนวทางตามหัวข้อ ๕.๑ เรื่องความจำเป็นของการมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเรื่องการละเมิดอำนาจศาลที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า “ข้อกำหนดของศาล” ที่เหมาะสม ต้องมีความชัดเจนแน่นอนและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผ่านกระบวนการเห็นชอบโดยฝ่ายนิติบัญญัติ จึงควรนำแนวทางที่หนึ่งมาปรับใช้สำหรับการออกข้อกำหนดของศาล เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว อำนาจของผู้พิพากษาในการระงับเหตุก่อกวนหรือเหตุความไม่สงบเรียบร้อยซึ่งหนักระหว่างการพิจารณาจึงคงไว้ในเรื่องของการตักเตือนหรือการไล่ออกผู้กระทำความผิดเท่านั้น แต่หากการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น นำไปสู่ความผิดที่ต้องลงโทษปรับหรือโทษจำคุก ต้องเป็นการตราโดยฝ่ายนิติบัญญัติเท่านั้น ข้อเสนอข้างต้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การดำเนินการเรื่องความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมีความสอดคล้องกับหลักความชอบด้วยกฎหมายอาญา โดยที่ฐานความผิดเรื่องการละเมิดอำนาจศาลยังคงมีอยู่

๕.๓ หลักการไม่พิจารณาโทษสองครั้ง (*Non bis in idem*) กับการลงโทษเรื่องละเมิดอำนาจศาล

แนวคิดเรื่องการไม่พิจารณาโทษสองครั้งและการลงโทษเรื่องการละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทย มีความเข้าใจและแนวทางปฏิบัติที่แตกต่างไปจากหลักการสากล ดังนี้

๕.๓.๑ หลักการไม่พิจารณาโทษสองครั้งตามหลักสากล

หลักการไม่พิจารณาโทษสองครั้ง (*Non bis in idem*) ปรากฏในข้อ ๑๔ วรรค ๗ แห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) มีหลักว่า^{๑๘๔} “บุคคลย่อมไม่ถูกพิจารณา หรือลงโทษซ้ำในความผิดซึ่งบุคคลนั้นต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ หรือให้ปล่อยตัวแล้วตามกฎหมายและวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละประเทศ”

เมื่อพิจารณาว่ากฎหมายอะไรบ้างที่เป็นเนื้อหาทางอาญานั้น ศาลสิทธิมนุษยชนยุโรปได้วางหลักว่า การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกดำเนินคดีต้องนำหลักประกันสิทธิในทางอาญาไปใช้กับการดำเนินการและไม่ว่ากฎหมายภายในประเทศจะเรียกชื่อว่ามาตรการแบบใด หากเป็นมาตรการที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาทางอาญา (criminal matters) แล้ว การปรับใช้มาตรการดังกล่าวต้องเคารพต่อหลักประกันทางอาญาที่ได้รับการยอมรับโดยอนุสัญญา

^{๑๘๔} Article 14 (7) of ICCPR :

“No one shall be liable to be tried or punished again for an offence for which he has already been finally convicted or acquitted in accordance with the law and penal procedure of each country”

สิทธิมนุษยชนยุโรป มาตรา ๖^{๑๘๕} ด้วย โดยเนื้อหาทางอาญา หมายถึง “มาตรการทั้งปวงที่มีผลเป็นการป้องกันลงโทษ”^{๑๘๖}

๕.๓.๒ หลักการไม่พิจารณาโทษสองครั้ง (*Non bis in idem*) กับการลงโทษเรื่องละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทย

หลักการไม่พิจารณาโทษสองครั้งกับการลงโทษเรื่องละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทยมีแนวทางแตกต่างไปจากแนวทางสากล กล่าวคือ หากพิจารณาเฉพาะความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามที่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ที่กำหนดอัตราโทษปรับ ๕๐๐ บาทและจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน พบว่าที่ผ่านมามีผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลและมีความผิดฐานอาญาร่วมด้วย ในลักษณะกรรมเดียวกัน เช่น การยื่นเอกสารเท็จมีความผิดในทางอาญาและมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเช่นนี้ แนวทางการตีความของศาลฎีกาและความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาในเรื่องความซ้ำซ้อนดังกล่าวกลับพิจารณาว่าความผิดทางอาญาและความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นคนละกรรม เนื่องจากความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลถือเป็นเครื่องมือที่ศาลใช้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในศาล ไม่ใช่การลงโทษในทางอาญา

ตามความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องที่ ๔๔๔/๒๕๒๘ มีประเด็นสำคัญว่าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล แม้ศาลจะลงโทษจำคุกหรือปรับก็ถือว่าไม่ใช่โทษทางอาญา จึงกลายเป็นการตัดสิทธิบุคคลที่จะได้รับการคุ้มครองในการพิจารณาคดี ทั้ง ๆ ที่หากพิจารณาโดยทั่วไปจะความรับผิดชอบไม่ว่าจะเป็นการปรับหรือการจำคุกควรเป็นถือเป็นโทษทางอาญาดังเช่นแนวทางการตัดสินคดีของศาลแห่งสหภาพยุโรป นอกจากนี้มาตรา ๑๘ แห่งประมวลกฎหมายอาญา ได้กำหนดโทษ ๕ สถาน ได้แก่ ๑. ประหารชีวิต ๒. การจำคุก ๓. การกักขัง ๔ การปรับ และ ๕. การริบทรัพย์สิน แต่เมื่อมีการตีความโดยคณะกรรมการกฤษฎีกาว่าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไม่ใช่โทษทางอาญา จึงกลายเป็นว่าสิทธิที่ผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำการละเมิดอำนาจศาลที่จะได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบ สิทธิในการมีทนายหรือสิทธิในการได้รับการสืบพยานต่อหน้าศาลย่อมไม่ได้รับการคุ้มครอง ยิ่งเมื่อปรับใช้กับหลักการไม่ควรมีการถูกลงโทษสองครั้งในการกระทำเดียวกัน เมื่อเกิดการตีความว่าการลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลไม่ใช่โทษทางอาญา หากการกระทำความผิดนั้นเป็นโทษทางอาญาด้วยอีกฐานหนึ่ง ผู้ถูกกล่าวหาที่จะ

^{๑๘๕} Article 6 of European Convention of Human Rights

“1. In the determination of his civil rights and obligations or of any criminal charge against him, everyone is entitled to a fair and public hearing within a reasonable time by an independent and impartial tribunal established by law. Judgment shall be pronounced publicly but the press and public may be excluded from all or part of the trial in the interests of morals, public order or national security in a democratic society, where the interests of juveniles or the protection of the private life of the parties so require, or to the extent strictly necessary in the opinion of the court in special circumstances where publicity would prejudice the interests of justice...”

^{๑๘๖} อาทิเช่น คดี *Engel and other v the Netherlands*, คดี *Lauko v Slovakia*, คดี *Ozturk v Germany*, คดี *Weber v Switzerland*

ถูกลงโทษทางอาญาด้วยอีกครั้งหนึ่ง กลายเป็นว่าผู้ถูกกล่าวหาเรื่องการละเมิดอำนาจศาลจะถูกลงโทษสองครั้ง ซ้ำซ้อนกันได้ในกระทำความผิดเดียวกัน

ทั้งนี้ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาซึ่งอยู่ในบันทึกความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาที่ ๔๔๔/๒๕๒๘ มีเหตุผลยกขึ้นมายู่ข้อหนึ่งว่า เหตุใดผู้ที่กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลอาจจะถูกลงโทษสองครั้งได้ ในคำพิพากษาศาลฎีกาแรกคือฎีกาที่ ๘๗/๒๔๘๔^{๑๘๗} และฎีกาที่ ๒๓๐๒/๒๕๒๓^{๑๘๘} ศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า แม้จะถูกลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลมาแล้ว ผู้นั้นก็อาจถูกฟ้องในการกระทำที่เป็นการละเมิดอำนาจศาลนั้นได้อีก ถ้าหากว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดอาญาตามกฎหมายด้วย

การสัมภาษณ์ระดับลึกผู้ทรงคุณวุฒิจากศาลปกครองสูงสุดทำให้ได้ข้อมูลว่า^{๑๘๙} วัตถุประสงค์แต่เดิมของการนำบทบัญญัติความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแทนประมวลกฎหมายอาญา เนื่องจากผู้ร่างในเวลานั้นต้องการให้ผู้พิพากษาสามารถลงโทษบุคคลผู้กระทำการขัดขวางกระบวนการพิจารณาของศาลได้โดยทันที จึงไม่กำหนดฐานความผิดดังกล่าวไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเพราะขั้นตอนการดำเนินการพิจารณาจะช้ากว่า ทั้งนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้มีการประกาศใช้ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๗๗ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงบริบทของสังคมในเวลานั้นพบว่าการใช้และการคุ้มครองอำนาจของรัฐมีความสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด ผู้ใช้อำนาจรัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐต้องรักษาความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นกับสังคมโดยรวม อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันสภาพแนวคิดเพียงเพื่อการมุ่งคุ้มครองความสงบเรียบร้อยมิได้เป็นเพียงเป้าหมายของรัฐอย่างเดียวอีกต่อไป หากแต่แนวคิดเรื่องการเคารพสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้กลายเป็นคุณค่าสำคัญที่ผู้ใช้อำนาจรัฐต้องให้การรับรองและดำเนินการให้เกิดผลขึ้นจริงในทางปฏิบัติ

ภายหลังเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่สองได้ยุติลง ข้อตกลงหรือสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่มุ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนหลายฉบับได้ถูกจัดทำขึ้น เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. ๑๙๔๘ หรือกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ในปี ค.ศ. ๑๙๖๖ ดังนั้นเมื่อย้อนกลับไปดูที่มาของการกำหนดความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งย่อมพบว่า ช่วงเวลาในการจัดทำกฎหมายฉบับนี้แนวคิดเรื่องการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนยังไม่เกิดขึ้น แต่ปัจจุบันเมื่อประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกของสนธิสัญญาที่มุ่งคุ้มครองสิทธิมนุษยชนหลายฉบับ ดังนั้นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจึงควรถูกเสริมไว้ในบทบัญญัติทางกฎหมายให้ครบถ้วน โดยเฉพาะ

^{๑๘๗} จำเลยใช้ร่องเท้าผู้เสียหายในบริเวณศาล ซึ่งศาลได้ลงโทษจำเลยฐานละเมิดอำนาจศาลไปแล้วกระหนาบหนึ่ง แต่คดีก็ไม่ระงับไปซึ่งอัยการผู้เสียหายก็มีสิทธิฟ้องจำเลยในฐานะทำร้ายร่างกายได้อีกกระหนาบหนึ่ง

^{๑๘๘} เรื่องการยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว ซึ่งเป็นการยื่นเอกสารเท็จต่อศาล ศาลลงโทษฐานแรกคือฐานประทุพทิศตนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล แต่ไม่เป็นการตัดสิทธิที่โจทก์จะนำคดีไปฟ้องอีกในข้อหาแจ้งความเท็จอีกเช่นกัน

^{๑๘๙} ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ : นายสมชาย งามวงศ์ชน ตุลาการหัวหน้าคณะ ศาลปกครองสูงสุด สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

ในส่วนที่เป็นเรื่องของการลงโทษบุคคล ตลอดรวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐเองต้องตระหนักถึงความสมดุลระหว่างการใช้อำนาจรัฐกับการพิทักษ์สิทธิมนุษยชนให้เข้มข้นขึ้นด้วย

จากเหตุผลข้างต้น แม้ความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องที่ ๔๔๔/๒๕๒๘ มีว่าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนั้น แม้ศาลจะลงโทษจำคุกหรือปรับก็ถือว่าไม่ใช่โทษทางอาญา ความเห็นเรื่องนี้ย่อมไม่สอดคล้องกับแนวทางการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระดับสากลกับมุมมองเรื่องการลงโทษ เนื่องจากการจำคุกและปรับโดยธรรมชาติถือเป็นโทษอาญาห้าสถานในประมวลกฎหมายอาญา เพราะมาตรการของรัฐในการป้องกันและลงโทษบุคคล ไม่ว่ารัฐจะเรียกชื่อมาตรการนั้นว่าอย่างไร มาตรการดังกล่าวเป็นมาตรการที่มี “เนื้อหาทางอาญา” (criminal matters) ที่ผู้ถูกลงโทษจากมาตรการนั้น ๆ จะต้องได้รับหลักประกันสิทธิในทางอาญา การลงโทษบุคคลให้รับผิดโดยแยกออกเป็นความรับผิดเรื่องการละเมิดอำนาจศาลและตามฐานความผิดทางอาญาที่เกิดขึ้น ย่อมไม่สอดคล้องกับแนวทางการประกันสิทธิทางอาญา

ด้วยเหตุนี้หากกระทำผิดของบุคคลเป็นกรรมเดียวกันทั้งความผิดตามฐานการละเมิดอำนาจศาลและความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา เช่น การยื่นเอกสารเท็จ ซึ่งมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาอยู่แล้ว หากศาลได้ลงโทษเรื่องการละเมิดอำนาจศาลร่วมด้วย มาตรการที่ควรดำเนินการเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนของการลงโทษมีแนวทางอย่างไร ผู้วิจัยมีข้อเสนอเบื้องต้น ๒ แนวทาง ได้แก่

แนวทางที่หนึ่ง เพื่อไม่ให้มีการลงโทษบุคคลซ้ำซ้อนจากความผิดกรรมเดียว ศาลต้องคำนึงถึงการถูกลงโทษจำคุกของบุคคลนั้นเพราะเหตุละเมิดอำนาจศาลมาก่อน เพื่อหักจำนวนความรับผิดตามฐานความผิดทางอาญาที่เกิดขึ้น เช่น ความรับผิดฐานยื่นเอกสารเท็จ ศาลอาจลงโทษให้มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลด้วย ดังนั้นศาลต้องหักจำนวนวันที่ถูกคุมขังตามความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลออกจากโทษที่ผู้กระทำความผิดได้รับโทษในคดีหลัง เพราะถือว่าเป็นการกระทำกรรมเดียว ผิดกฎหมายหลายบท แนวทางดังกล่าวได้นำมาใช้ตามกฎหมายธรรมนูญศาลยุติธรรมของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

แนวทางที่สอง หากการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเกิดขึ้นซึ่งหน้าศาลหรือระหว่างการพิจารณาคดี ถ้าการกระทำนั้นมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาอยู่แล้ว ให้ศาลลงโทษตามประมวลกฎหมายและวิธีพิจารณาความอาญาเลย โดยไม่ต้องลงโทษตามความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซ้ำอีก เพื่อให้ศาลหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนในการลงโทษและอาจใช้มาตรการไล่ผู้กระทำการละเมิดซึ่งหน้าออกจากห้องพิจารณาในทันที กล่าวโดยเฉพาะคือ การกระทำความผิดที่เกิดขึ้นในห้องพิจารณาคดีอาญา ให้ศาลส่งเรื่องให้อัยการผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในห้องพิจารณา ณ เวลาเดียวกันนั้นดำเนินการฟ้องร้องเพื่อส่งให้ผู้พิพากษาองค์คณะอื่นพิจารณาความผิดต่อไป การส่งต่อให้อัยการพิจารณาเรื่องต่อนี้เป็นมาตรการเพื่อให้การดำเนินคดีความผิดฐานอาญาที่พัวพันกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับการให้ผู้แทนศาลไปกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีอาญาแบบปกติ และในกรณีที่การกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจ

ศาลเกิดขึ้นในระหว่างการพิจารณาคดีแพ่ง ซึ่งเป็นข้อพิพาทระหว่างคู่กรณีที่เป็นเอกชนด้วยกันทั้งสองฝ่าย จึงไม่มี
 อัยการอยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีดังเช่นคดีอาญา ดังนี้ หากเกิดการละเมิดอำนาจศาลขึ้น ศาลที่อยู่ในการ
 พิจารณาอาจพักคดีหรือไล่คู่กรณีออกจากห้องพิจารณาหรือหากบุคคลดังกล่าวยังไม่เชื่อฟัง ให้อัยการในท้องที่ที่
 ศาลตั้งอยู่เป็นผู้ดำเนินการฟ้องร้องในการดำเนินคดีกับผู้ละเมิดอำนาจศาลต่อไป

อย่างไรก็ดี หากการกระทำผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไม่ได้อยู่ในห้องพิจารณา และมีความผิดทางอาญา
 ร่วมด้วยให้ศาลใช้กระบวนการตามวิธีพิจารณาความอาญาตามปกติ เพราะความจำเป็นในการรักษาความสงบใน
 บริเวณศาลนั้นหมดไป

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า แนวทางที่สองมีความเหมาะสมในการนำมาปรับใช้เพื่อไม่ให้เกิดการลงโทษที่ซ้ำซ้อน
 เนื่องจากมีความชัดเจนและเป็นการดำเนินคดีเพียงครั้งเดียว อันเป็นการสอดคล้องกับหลักการไม่พิจารณาลงโทษ
 สองครั้ง

๕.๔ สิทธิในการต่อสู้คดีในการดำเนินคดีเรื่องการละเมิดอำนาจศาล

สิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม (Right to Fair Trial) ปรากฏอยู่ในข้อ ๑๔ และข้อ ๑๕
 แห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ซึ่งเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่มี
 ความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากหลักการและรายละเอียดของสิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีตามกติการะหว่าง
 ประเทศฉบับนี้มีอยู่ด้วยกันหลายประการ การศึกษาในส่วนนี้จะพิจารณาเปรียบเทียบกับแนวทางการพิจารณาคดีที่
 เกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทย

๕.๔.๑ หลักการพิจารณาโดยศาลที่เป็นกลาง (Impartiality)

หลักการพิจารณาโดยศาลที่เป็นกลางปรากฏในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิ
 ทางการเมือง (ICCPR) ข้อ ๑๔ วรรค ๑^{๑๙๐}

^{๑๙๐} Article 14 of International Covenant on Civil and Political Rights

“1. All persons shall be equal before the courts and tribunals. In the determination of any criminal charge against him, or of his rights and obligations in a suit at law, everyone shall be entitled to a fair and public hearing by a competent, independent and **impartial tribunal** established by law. The press and the public may be excluded from all or part of a trial for reasons of morals, public order (ordre public) or national security in a democratic society, or when the interest of the private lives of the parties so requires, or to the extent strictly necessary in the opinion of the court in special circumstances where publicity would prejudice the interests of justice; but any judgement rendered in a criminal case or in a suit at law shall be made public except where the interest of juvenile persons otherwise requires or the proceedings concern matrimonial disputes or the guardianship of children”.

การพิจารณาคดีต้องดำเนินการโดยศาลที่มีอำนาจในการพิจารณา มีความเป็นอิสระและเป็นกลาง หลักการในเรื่องนี้ถือเป็นสิทธิเด็ดขาดและไม่สามารถมีข้อยกเว้นได้เลย^{๑๙๑} ถ้อยคำที่ว่า “ศาลต้องมีความเป็นกลาง” ประกอบด้วยสาระสำคัญ ๒ ประการ^{๑๙๒} ได้แก่

ประการที่หนึ่ง ผู้พิพากษาต้องไม่ตัดสินใจคดีภายใต้อคติหรือจากความเสียหายส่วนตัว หรือได้มีการคาดการณ์ล่วงหน้าต่อคดีที่รับผิดชอบ หรือไม่มีพฤติการณ์ที่เอื้อประโยชน์ให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งเหนือกว่าคู่กรณีอีกฝ่าย

ประการที่สอง ศาลที่พิจารณาคดีต้องปรากฏต่อสายตาของบุคคลทั่วไปว่ามีความเป็นกลาง^{๑๙๓}

ทั้งนี้ ข้อ ๑๔ ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ฉบับนี้ ครอบคลุมศาลทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นศาลทั่วไป ศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษ ศาลพลเรือนหรือศาลทหาร

การพิจารณาโดยศาลที่เป็นกลางดังกล่าว ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรปได้เคยวางหลักไว้ว่าหากผู้พิพากษาที่พิจารณาโทษการกระทำผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นนายเดียวกันกับศาลที่ถูกการละเมิดอำนาจศาลขึ้น ย่อมเป็นการไม่สอดคล้องกับหลักในการพิจารณาคดีโดยศาลที่เป็นกลางตามข้อ ๑๔ ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) และข้อ ๖ (๑) ของสนธิสัญญาสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป^{๑๙๔} ด้วยคดีดังกล่าวได้แก่ *Kyprianou v. Cyprus* ซึ่งมีข้อเท็จจริงว่านายความที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำการละเมิดอำนาจศาล ได้วิพากษ์วิจารณ์ความประพฤติของผู้พิพากษาผู้ซึ่งดำเนินการพิจารณาคดี และผู้พิพากษานายเดียวกันนี้ได้เข้าทำการพิจารณาความผิดของนายคนดังกล่าวในเรื่องการละเมิดอำนาจศาล รวมถึงกำหนดความรับผิดชอบและลงโทษจำคุกนายความด้วยตนเอง ข้อเท็จจริงดังกล่าวพบว่าการทำงานของผู้พิพากษาคงดังกล่าวเกิดความทับซ้อนระหว่างบทบาทการเป็นผู้กล่าวหา พยาน อัยการและพิจารณาตัดสินลงโทษเสียเอง ก่อให้เกิดความน่ากังวลถึงความชอบธรรมของกระบวนการพิจารณาภายใต้หลักที่ว่าไม่มีใครควรเป็นผู้ตัดสินคดีของตนเอง เพราะถือว่าขาดความเป็นกลางเสียแล้ว

ข้อเท็จจริงข้างต้น ถือได้ว่าผู้พิพากษาผู้ดำเนินการพิจารณาคดีขาดความเป็นกลาง (judicial impartiality) โดยพิจารณาจาก^{๑๙๕}

^{๑๙๑} Communication No.263/1987, *Gonzalez del Rio v. Peru*, para. 5.2.

^{๑๙๒} UN Human Rights Committee (HRC), General comment no. 32, **Article 14, Right to equality before courts and tribunals and to fair trial**, 23 August 2007, CCPR/C/GC/32, para. 21

^{๑๙๓} Communication No. 387/1989, *Karttunen v. Finland*, para. 7.2

^{๑๙๔} *Kyprianou v Cyprus* (2005) ECHR 873, paras 130, 135, in Legal Digest of International Fair Trial Rights, 2012, p.73, (Online) Available from www.osce.org/odihr/94214?download=true, (2 May 2017).

^{๑๙๕} *Kyprianou v Cyprus* (2005) ECHR 873, paras 127, in Legal Digest of International Fair Trial Rights, 2012, p.73, (Online) Available from www.osce.org/odihr/94214?download=true, (29 March 2017).

ประการที่หนึ่ง การขาดความเป็นกลางโดยสภาพของการปฏิบัติหน้าที่ (functional in nature) ได้แก่ การใช้อำนาจหน้าที่ในสถานะหรือในตำแหน่งโดยผู้พิพากษาคนเดียวกัน กล่าวคือ ผู้พิพากษานายเดียวกันนี้เป็นทั้งผู้เริ่มต้นคดี ค้นหาพยานหลักฐานและตัดสินคดี

ประการที่สอง การขาดความเป็นกลางในลักษณะของตัวบุคคล อันเนื่องมาจากตนเองเป็นคู่กรณีผู้มีส่วนได้เสียในการละเมิดอำนาจศาลดังกล่าวด้วย เนื่องจากตนเองถูกทนายความวิพากษ์วิจารณ์ความประพฤติ

ในขณะที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศไทย ในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไม่ได้มีการบัญญัติถึงหลักความเป็นกลางของผู้พิพากษาแต่อย่างใด กล่าวคือ อำนาจในการลงโทษบุคคลผู้กระทำการละเมิดอำนาจศาล อาจดำเนินการโดยผู้พิพากษาที่เป็นคู่กรณีในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลก็ได้ ซึ่งหากเปรียบเทียบกับมาตรา ๖๔ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่ได้บัญญัติว่า “นอกจากที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ ให้นำบทบัญญัติที่ถือว่าเป็นการกระทำละเมิดอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม และเมื่อมีการละเมิดอำนาจศาล ให้ศาลปกครองมีอำนาจสั่งลงโทษได้ดังนี้...

...การสั่งลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลพึงใช้อย่างระมัดระวังและเท่าที่จำเป็นตามพฤติการณ์แห่งกรณี และหากเป็นการสั่งลงโทษตาม (๓) ให้องค์คณะอื่นที่มีองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีนั้น เป็นผู้พิจารณาและสั่งลงโทษ” ดังนั้นจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ระมัดระวังถึงสภาพความเป็นกลางของศาลที่พิจารณาคดี มากกว่าบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

๕.๔.๒ สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในการสู้คดี

สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในการสู้คดีปรากฏอยู่ในข้อ ๑๔ วรรค ๓^{๑๔๖} ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ว่าด้วยในการพิจารณาคดีอาญา มีหลักว่าบุคคลทุกคนซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดย่อมมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำโดยเสมอภาค อันมีสาระดังนี้

^{๑๔๖} Article 14 (3) of International Covenant on Civil and Political Rights “In the determination of any criminal charge against him, everyone shall be entitled to the following minimum guarantees, in full equality:...”

๕.๔.๒.๑ สิทธิที่จะได้แจ้งโดยพลันซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพและเหตุแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหา ในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้ ข้อ ๑๔ วรรค ๓ (ก) ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)

ข้อ ๑๔ วรรค ๓ (ก) ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ได้รับรองสิทธิของบุคคลที่ถูกกล่าวหาในคดีอาญา ว่าบุคคลดังกล่าวต้องได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาทันทีทันใด ให้รายละเอียดเกี่ยวกับสภาพและเหตุแห่งความผิด และใช้ภาษาที่ผู้ถูกกล่าวหาสามารถเข้าใจได้ อย่างไรก็ตาม การรับรองตามข้อ ๑๔ วรรค ๓ (ก) ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) นี้ ปรับใช้ในกระบวนการพิจารณาทางอาญานั้น มิได้หมายรวมถึงขั้นตอนระหว่างการสืบสวนสอบสวนซึ่งเป็นขั้นตอนก่อนกระบวนการพิจารณาทางอาญา เช่น สิทธิในการแจ้งเหตุผลในการเข้าจับกุม ขอบเขตของสิทธิที่จะได้รับแจ้งข้อกล่าวหาตามข้อ ๑๔ วรรค ๓ (ก) นี้ มีลักษณะกว้างกว่าสิทธิที่จะได้รับการแจ้งเหตุผลในการเข้าจับกุม^{๑๙๗} สิทธิในการได้รับการแจ้งโดยพลันนี้ยังเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิในการมีเวลาที่เหมาะสมในการเตรียมการเพื่อสู้คดี ซึ่งหากเมื่อข้อกล่าวหาได้ถูกแจ้งไปยังผู้ถูกกล่าวหาโดยดำเนินการด้วยวาจาแล้ว ต้องมีการยืนยันในเวลาต่อมาทางลายลักษณ์อักษรไปยังผู้ถูกกล่าวหาด้วย^{๑๙๘}

๕.๔.๒.๒ สิทธิที่จะมีเวลา และได้รับความสะดวกเพียงพอแก่การเตรียมการเพื่อต่อสู้คดี และติดต่อกับทนายความที่ตนเลือกได้ ข้อ ๑๔ วรรค ๓ (ข) ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)

สิทธิในการมีเวลาที่เหมาะสมในการเตรียมตัวสู้คดีมีความสัมพันธ์โดยตรงกับสิทธิในการได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาโดยพลันและสิทธิในการสื่อสารกับที่ปรึกษา ความมุ่งหมายในเรื่อง “เวลาที่เหมาะสม” ของการเตรียมข้อมูลของผู้ถูกกล่าวหาแต่ละคนอาจมีความแตกต่างกัน เนื่องจากต้องพิจารณาถึงสถานการณ์ในแต่ละกรณี รวมถึงลักษณะและความซับซ้อนของคดีและขั้นตอนของกระบวนการที่ดำเนินการด้วย^{๑๙๙}

๕.๔.๒.๓ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าบุคคลนั้น และสิทธิที่จะมีทนายหรือที่ปรึกษากฎหมาย ข้อ ๑๔ วรรค ๓ (ง) ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)

สิทธิในการได้รับการพิจารณาต่อหน้าบุคคลนั้นในกรณีที่ถูกกล่าวหาว่าได้มีการกระทำความผิดทางอาญาได้ถูกรับรองโดยกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ในข้อ ๑๔ วรรค ๓ (ง)

^{๑๙๗} Legal Digest of International Fair Trial Rights, 2012, p.116, (Online) Available from www.osce.org/odihr/94214?download=true , (4 May 2017).

^{๑๙๘} UN Human Rights Committee, ICCPR General Comment 32 (2007), para 31.

^{๑๙๙} UN Body of Principles for the protection of All Persons under Any Form of Detention or Imprisonment, Principle 15 adopted by the UN General Assembly on 9 December 1988, in Legal Digest of International Fair Trial Rights, 2012, p.120, (Online) Available from www.osce.org/odihr/94214?download=true , (4 May 2017).

วัตถุประสงค์ของบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวมีขึ้นเพื่อให้บุคคลที่ตกเป็นลูกกล่าวหาในคดีอาญาต้องได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการรับฟังในการบวนการพิจารณา นอกจากนี้ในอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ได้รับรองยังบุคคลทุกคนที่ตกเป็นลูกกล่าวหาในคดีอาญามีสิทธิในการต่อสู้คดีด้วยตนเอง มีสิทธิตรวจสอบพยานหลักฐาน และมีสิทธิในการมีผู้ให้ความช่วยเหลือในการแปลข้อความเพื่อให้ลูกกล่าวหาสามารถเข้าใจภาษาที่ใช้ในการพิจารณาภายในห้องพิจารณา ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรปได้สรุปหลักการในเรื่องสิทธิดังกล่าวข้างต้นว่า สิทธิต่าง ๆ เหล่านี้จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลยหากลูกกล่าวหาไม่ได้อยู่ในระหว่างการพิจารณาคดี^{๒๐๐}

๕.๔.๓ สิทธิของลูกกล่าวหาในการสู้คดีภายใต้ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของไทย

หากสิทธิของลูกกล่าวหาในการสู้คดีได้รับการรับรองในข้อ ๑๔ วรรค ๓ ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสิทธิในการได้รับแจ้งโดยพลันถึงรายละเอียดของเหตุแห่งการกระทำความผิด สิทธิในการมีระยะเวลาที่เหมาะสมในการเตรียมการเพื่อสู้คดีหรือสิทธิในการมีทนายตัวอย่างของสิทธิของลูกกล่าวหาข้างต้นเหล่านี้หากกลับมาพิจารณาถึงแนวทางการต่อสู้คดีของลูกกล่าวหาในคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทยย่อมพบว่า มีลักษณะแตกต่างและไม่สอดคล้องกับสิทธิของลูกกล่าวหาตามหลักการสากลแต่อย่างใด ความไม่สอดคล้องดังกล่าวมาจากความเข้าใจว่าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมิได้เป็นความผิดในทางอาญานั้นเอง ด้วยเหตุนี้ แม้ลูกกล่าวหาจะถูกพิจารณาจากศาลว่าได้กระทำการละเมิดอำนาจศาลหรือไม่ แต่กระบวนการในระหว่างการพิจารณาคดีดังกล่าว ไม่ปรากฏความชัดเจนของแนวทางการเคารพและคุ้มครองสิทธิของลูกกล่าวหาตามหลักการในข้อ ๑๔ วรรค ๓ ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) แต่อย่างใด กล่าวคือ ลูกกล่าวหาในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไม่ได้อยู่ภายใต้สิทธิที่จะได้รับการแจ้งรายละเอียดของเหตุแห่งการกระทำความผิด สิทธิในการต่อสู้คดีตามระยะเวลาที่เหมาะสม รวมถึงสิทธิในการมีทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในระหว่างการเผชิญหน้าทางคดีดังกล่าวกับศาลที่พิจารณาคดี แม้ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจะมีอัตราโทษปรับและโทษจำคุก แต่เมื่อแนวทางปัจจุบันยังคงมีความเข้าใจว่าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไม่ใช่การบังคับใช้โทษทางอาญา ย่อมทำให้สถานะของลูกกล่าวหาไม่สอดคล้องกับข้อ ๑๔ วรรค ๓ ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) รวมถึงไม่ได้ได้รับการคุ้มครองตามสิทธิของลูกกล่าวหาที่พึงมีตามหลักการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแต่อย่างใด

แนวทางปฏิบัติที่เกิดขึ้นระหว่างการพิจารณาคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของไทยที่ผ่านมาพบว่า ยังไม่สอดคล้องกับหลักการภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ทั้งในเรื่องความเป็นกลางของศาลที่พิจารณาคดีและสิทธิของลูกกล่าวหาในระหว่างการพิจารณาคดี ซึ่งทั้งสองกรณี

^{๒๐๐} *Colozza v Italy* (1985) ECHR 1, para 27., in Legal Digest of International Fair Trial Rights, 2012, p.134, (Online) Available from www.osce.org/odihr/94214?download=true , (5 May 2017)

ล้วนแล้วแต่เป็นสาระสำคัญของการเข้าถึงความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งสิ้น ทั้งนี้อุปสรรคใหญ่ประการหนึ่งซึ่งเป็นสาเหตุที่มาของข้อจำกัดดังกล่าว มาจากความที่องค์กรที่ทำการตัดสินใจคดีและหน่วยงานที่มีอำนาจตีความที่ยังมีความเข้าใจว่าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไม่ใช่ความผิดทางอาญา และแม้จะมีโทษปรับและโทษจำคุกในความผิดฐานดังกล่าว แต่มาตรการลงโทษทั้งสองกรณีนี้ก็ไม่ได้ถือว่าเป็นโทษทางอาญาเช่นกัน เช่นนี้หากต้องการให้สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาได้รับการคุ้มครองอย่างสมบูรณ์ตามกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรต้องพิจารณาทบทวนถึงความเหมาะสมในการตีความความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลว่าควรปรับเปลี่ยนให้เป็นความผิดและมีโทษในทางอาญาหรือไม่ เพื่อที่สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในการได้รับการคุ้มครองระหว่างการพิจารณาคดีจะได้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

๕.๕ อัตราโทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

หากไม่นับโทษประหารชีวิต โทษหลักในกฎหมายอาญามีเพียงโทษจำคุกและโทษปรับ สังเกตได้จากความผิดฐานต่าง ๆ ในประมวลกฎหมายอาญารวมทั้งพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาจะกำหนดระวางโทษเพียงโทษจำคุกหรือโทษปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งหากค่าปรับไม่มีประสิทธิภาพ เช่น ค่าปรับน้อยเกินไปและล่าช้าไม่สามารถยับยั้งผู้กระทำความผิดได้^{๒๐๑}

๕.๕.๑ อัตราโทษปรับ

โทษปรับถือเป็นเครื่องมือยับยั้งผู้กระทำมิให้กระทำความผิดอีก ทั้งนี้โทษปรับควรถูกนำมาใช้เป็นอันดับแรกก่อนโทษจำคุกเพราะมีประสิทธิภาพอันเนื่องมาจากต้นทุนที่ถูกและรัฐได้ผลประโยชน์จากค่าปรับ เนื่องจากโทษจำคุกสร้างต้นทุนให้รัฐในการดูแลผู้ต้องขังและไม่ได้รับผลประโยชน์ใดกลับมา^{๒๐๒} อย่างไรก็ตามอัตราโทษปรับที่ถูกกำหนดขึ้นในประเทศไทยตามที่ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญาได้ถูกประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นต้นมา ค่าเงิน ณ เวลานั้นจึงมีความแตกต่างจากเวลาปัจจุบันอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ประมวลกฎหมายอาญาจึงได้มีการแก้ไขระวางโทษปรับให้เพิ่มสูงขึ้น โดยเพิ่มโทษปรับขึ้นเป็น ๑๐ เท่าจากอัตราเดิม เพื่อให้สอดคล้องกับค่าเงินและเพิ่มประสิทธิภาพในลักษณะการป้องปรามให้ผู้กระทำผิดเกิดความเกรงกลัว

เมื่อกลับมาพิจารณาถึงอัตราโทษปรับตามความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ตามมาตรา ๓๓ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง “ถ้าคู่ความฝ่ายใดหรือบุคคลใดกระทำความผิดฐาน ละเมิดอำนาจศาลใด ให้ศาลนั้นมีอำนาจสั่งลงโทษโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือทั้งสองวิธี ดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

(ก) ไล่ออกจากบริเวณศาล หรือ

^{๒๐๑} ปกป้อง ศรีสนิท ,กฎหมายอาญาชั้นสูง, อ้างแล้ว, หน้า ๑๙๐

^{๒๐๒} ปกป้อง ศรีสนิท, เพิ่งอ้าง, หน้า ๑๘๗

(ข) ให้ลงโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

การไล่ออกจากบริเวณศาลนั้น ให้กระทำได้ชั่วระยะที่ศาลนั่งพิจารณาหรือภายในระยะเวลาใด ๆ ก็ได้ ตามที่ศาลเห็นสมควร เมื่อจำเป็นจะเรียกให้ตำรวจช่วยจัดการได้ในกรณีกำหนดโทษจำคุกและปรับนั้น ให้จำคุกได้ไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท”

อัตราโทษปรับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้กำหนดไว้ที่จำนวนไม่เกิน ๕๐๐ บาท ซึ่งเมื่อพิจารณาช่วงเวลาที่ถูกกฎหมายดังกล่าวได้ประกาศใช้พบว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้ตราขึ้นตั้งแต่ปี พุทธศักราช ๒๔๗๗ โดยมิได้มีการแก้ไขอัตราโทษในมาตรา ๓๓ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ จำนวนความรับผิดตามโทษปรับที่กำหนดไว้ ๕๐๐ บาทจึงมีมูลค่าที่ไม่สอดคล้องกับอัตราค่าเงินในปัจจุบัน และไม่ส่งผลใด ๆ ในการสร้างความเกรงกลัวให้กับบุคคลที่กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล อัตราโทษปรับในการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจึงควรปรับเพิ่มสูงขึ้น เช่น จากเดิมปรับเป็นจำนวนเงิน ๕๐๐ บาท ให้เพิ่มขึ้นเป็น ๕๐,๐๐๐ บาท เพื่อให้สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจ และสอดคล้องกับหลักการที่ว่า ควรนำโทษปรับมาใช้เป็นลำดับแรกเพื่อประสิทธิภาพของรัฐก่อนการลงโทษจำคุก อันที่จริงแล้วข้อเสนอให้เพิ่มโทษขึ้นเป็นจำนวน ๕๐,๐๐๐ บาทนี้ เป็นจำนวนที่เท่ากับอัตราโทษปรับจากความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของศาลปกครอง^{๒๐๓} ซึ่งหากพิจารณาเปรียบเทียบลักษณะการเผชิญหน้าระหว่างคู่ความและศาลระหว่างคดีทางกระบวนการยุติธรรมทางอาญากับคดีในทางปกครองแล้ว พบว่าโอกาสในการเผชิญหน้าหรือละเมิดอำนาจศาลในทางกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีมากกว่าคดีทางปกครอง ซึ่งวัตถุประสงค์ในการลงโทษปรับปัจจุบันมีขึ้นเพื่อยับยั้งการกระทำความผิด จำนวนค่าปรับจึงถูกนำมาใช้เพื่อยับยั้งมิให้ผู้กระทำความผิดสนใจกระทำความผิด เช่น ในกรณีค่าปรับแปรผันตามจำนวนผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิด^{๒๐๔} ดังนั้นการกำหนดอัตราโทษปรับเป็นมูลค่า ๕๐,๐๐๐ บาท จึงมีความสมเหตุสมผลไม่มากจนเป็นภาระของประชาชนเนื่องจากสถานะเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงและไม่ต่ำไปจนมาตรการยับยั้งการกระทำความผิดด้วยโทษปรับใช้ไม่ได้ผล

^{๒๐๓} มาตรา ๖๔ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

“นอกจากที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ ให้นำบทบัญญัติที่ถือว่าเป็นการกระทำความละเมิดอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม และเมื่อมีการละเมิดอำนาจศาล ให้ศาลปกครองมีอำนาจสั่งลงโทษได้ดังนี้

(๑) ตักเตือน โดยจะมีคำคำหั้นเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยหรือไม่ก็ได้

(๒) ไล่ออกจากบริเวณศาล

(๓) ลงโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การสั่งลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลพึงใช้อย่างระมัดระวังและเท่าที่จำเป็นตามพฤติการณ์ แห่งกรณี และหากเป็นการสั่งลงโทษตาม (๓) ให้องค์คณะอื่นที่มีชื่อของคณะพิจารณาพิพากษาคดีนั้น เป็นผู้พิจารณาและสั่งลงโทษ”

^{๒๐๔} ปกป้อง ศรีสนิท, กฎหมายอาญาชั้นสูง, อ่างแล้ว, หน้า ๒๐๘

๕.๕.๒ อัตราโทษจำคุก

หากไม่นับการประหารชีวิต การจำคุกคือโทษที่รุนแรงและมีผลในการยับยั้งอาชญากรรมมากที่สุด แต่ก็ เป็นโทษที่สร้างต้นทุนให้กับสังคมมากที่สุดเช่นกันเมื่อเปรียบเทียบกับโทษอื่น ๆ เพราะรัฐต้องออกค่าใช้จ่ายในการ สร้างเรือนจำ เลี้ยงดูนักโทษ ให้เงินเดือนผู้คุม สวัสดิการต่าง ๆ ที่จำเป็นในการจำกัดเสรีภาพ รวมทั้งต้นทุนค่าเสีย โอกาสในการที่นักโทษที่ไม่สามารถทำงานได้^{๒๐๕}

อัตราโทษจำคุกตามความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของมาตรา ๓๓ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง ได้กำหนดไว้ที่จำคุกไม่เกิน ๖ เดือน ซึ่งเมื่อคำนึงถึงความจำเป็นและต้นทุนที่รัฐต้องดำเนินการในการ ดูแลผู้ต้องขังแล้ว ประกอบกับเป้าหมายของการลงโทษตามความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลที่มีขึ้นเพื่อให้ศาล สามารถรักษาความสงบเรียบร้อยในการพิจารณาคดีได้ต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอว่าโทษจำคุกจากความผิดฐานละเมิด อำนาจศาล ควรลดลงจากจำคุกไม่เกิน ๖ เดือนเป็นจำคุกไม่เกิน ๑ เดือน เนื่องจากระยะเวลาการจำคุกไม่เกิน ๑ เดือนก็น่าจะเหมาะสมและได้สัดส่วนกับการรักษากระบวนการพิจารณาคดีของศาลให้สำเร็จลุล่วงเรียบร้อยแล้ว นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางที่ไปในทิศทางเดียวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในกลุ่มประเทศซีวิลลอว์ เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่ได้กำหนดโทษกักขังไว้ไม่เกิน ๒ สัปดาห์ อีกทั้งยังสอดคล้องกับบทบัญญัติที่ปรากฏใน มาตรา ๖๕ ของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ด้วย^{๒๐๖} ที่สำคัญ จำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำของประเทศไทยในปัจจุบันอยู่ในสภาพวิกฤติ^{๒๐๗} กล่าวคือ จำนวนผู้ต้องขังมีปริมาณเกิน กว่าจำนวนที่เรือนจำทั่วประเทศไทยจะสามารถรับได้ จึงเกิดปัญหาทั้งภาระงบประมาณค่าใช้จ่ายของรัฐที่ต้องดูแล ปัญหาความเป็นอยู่และอนามัยในเรือนจำ รวมถึงปัญหาการถูกละเมิดทางเพศ ดังนั้นการกำหนดโทษความผิดฐาน ละเมิดอำนาจศาลไว้ถึง ๖ เดือน จึงเป็นภาระกับรัฐ อีกทั้งไม่มีความจำเป็นและสอดคล้องกับเป้าหมายเพื่อ รักษาการพิจารณาคดีของศาลให้เรียบร้อยแต่อย่างใด

^{๒๐๕} ปกป้อง ศรีสนิท, *เพิ่งอ้าง*, หน้า ๑๘๓

^{๒๐๖} มาตรา ๖๕ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

“นอกจากที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ให้นับบทบัญญัติที่ถือว่าการกระทำความผิด อำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม และเมื่อมีการละเมิดอำนาจศาลให้ศาลปกครองมีอำนาจสั่งลงโทษได้ดังนี้...

...(๓) ลงโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ...”

^{๒๐๗} ผลจากการประชุมทบทวนการบังคับใช้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเมื่อวันที่ ๑๓-๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ณ นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญอิสระประจำการประชุมได้มีข้อสรุปเชิงเสนอแนะ (Concluding Observation) ในวันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ต่อประเด็นสภาพการถูกคุมขังของเรือนจำในประเทศไทยว่า “รัฐควรมีมาตรการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังและสถานที่คุมขัง ด้วยการลดจำนวนผู้ถูกคุมขัง หรือมีโทษทัณฑ์อย่างอื่นแทนการคุมขัง ทั้งนี้ควรมีมาตรการประกันว่าผู้ต้องขังได้รับการเคารพตามสิทธิและเสรีภาพที่ มนุษย์พึงได้รับตามมาตรฐานของสหประชาชาติ”

Conditions of detention “The State party should continue to strengthen its efforts to improve conditions of detention by taking practical measures to reduce overcrowding, particularly by promoting alternatives to detention. It should also increase efforts to guarantee the right of detainees to be treated with humanity and dignity and ensure that conditions of detention in all of the country’s prisons are compatible with the United Nations Standard Minimum Rules for the treatment of Prisoners (the Nelson Mandela Rules), (Online) Available from

http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CCPR/Shared%20Documents/THA/CCPR_C_THA_CO_2_27020_E.docx, (27 March 2017)

จากเหตุผลที่มีต่ออัตราโทษปรับและอัตราโทษจำคุกข้างต้น ผู้วิจัยเสนอว่าควรเพิ่มโทษปรับกรณีละเมิดอำนาจศาลจากปรับในอัตราไม่เกิน ๕๐๐ บาท เป็นปรับในอัตราไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท และให้ลดโทษจำคุกจากไม่เกิน ๖ เดือน เป็นจำคุกไม่เกิน ๑ เดือน

๕.๖ สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากการลงโทษที่ผิดพลาดในกรณีละเมิดอำนาจศาล

สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากการลงโทษที่ผิดพลาดในกรณีละเมิดอำนาจศาล พิจารณาจากกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) (๕.๖.๑) และสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากการลงโทษที่ผิดพลาดในประเทศไทย (๕.๖.๒)

๕.๖.๑ สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากการลงโทษที่ผิดพลาดภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)

การเยียวยาชดเชยจากความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม (miscarriage of justice) ปรากฏอยู่ในข้อ ๑๔ วรรค ๖ ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ซึ่งมีหลักว่าการเยียวยาตามกฎหมายต้องให้กับบุคคลในกรณี^{๒๐๘}

(๑) มีคำพิพากษาถึงที่สุด (*res iudicata*) ลงโทษบุคคลในคดีอาญา

(๒) บุคคลดังกล่าวได้รับความเดือดร้อนจากการลงโทษนั้น

(๓) คำพิพากษาลงโทษนั้นถูกกลับหรือบุคคลนั้นได้รับการอภัยโทษ ด้วยเหตุผลที่ว่าข้อเท็จจริงที่ถูกค้นพบใหม่ซึ่งแสดงว่าเกิดความผิดพลาดขึ้นในกระบวนการยุติธรรม (miscarriage of justice) และ

(๔) การไม่เปิดเผยซึ่งข้อเท็จจริงใหม่นั้นไม่ได้เกิดขึ้นจากความผิดของบุคคลที่ถูกพิพากษาลงโทษ

๕.๖.๒ สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากการลงโทษที่ผิดพลาดในประเทศไทย

ปัจจุบันประเทศไทยมีพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนจำเลยและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ กฎหมายฉบับนี้มีหลักการว่าผู้เสียหายในคดีอาญาซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิด หรือจำเลยในคดีอาญาที่ต้องถูกคุมขังระหว่างสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาของศาล แต่ต่อมาภายหลังศาลยกฟ้องเพราะจำเลยไม่ได้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด ทั้งสองกรณีนี้กฎหมายให้รัฐจ่ายค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายและจำเลยตามอัตราที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้เพื่อการเยียวยาผู้เสียหาย ในฐานะที่ตกเป็นเหยื่อในคดีอาญา และในบางกรณีไม่อาจจับผู้กระทำความผิดมาลงโทษหรือบังคับให้ชดใช้ค่าเสียหายให้ได้^{๒๐๙} หลักการของพระราชบัญญัติดังกล่าวแม้จะมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายหรือ

^{๒๐๘} Legal Digest of International Fair Trial Rights, 2012, p.201, (Online) Available from www.osce.org/odihr/94214?download=true, (4 May 2017).

^{๒๐๙} ณรงค์ ใจหาญ, การจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนจำเลยโดยรัฐตามกฎหมายใหม่, หนังสือพิมพ์สยามรัฐออนไลน์, ๒ กันยายน ๒๕๕๙, (ออนไลน์) <http://www.siamrath.co.th/n/2167>, สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๖๐

จำเลยในคดีอาญา แต่มีคำถามเกิดขึ้นว่ากฎหมายฉบับนี้จะรวมถึงผู้กระทำความผิดในคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลด้วยหรือไม่ กล่าวคือ หากผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้รับการลงโทษจำคุกด้วยความผิดฐานดังกล่าว และผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้กระทำการอุทธรณ์หรือฎีกา ในเวลาต่อมาศาลได้ยกฟ้องบุคคลผู้นี้ เนื่องจากกระทำความผิดของบุคคลดังกล่าวมิได้เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ดังนี้ ผู้ถูกกล่าวหาในคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจะอยู่ภายใต้การคุ้มครองตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนจำเลยและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ หรือไม่ เพียงใด

จากปัญหาข้างต้น เมื่อพิจารณาจากหลักการของพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนจำเลยและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ พบว่าสาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้มุ่งหมายที่จะคุ้มครองผู้เสียหาย^{๒๑๐} และจำเลย^{๒๑๑} ภายใต้กฎหมายอาญาเท่านั้น ในขณะที่แนวคิดเรื่องความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของประเทศไทยยังคงอยู่ภายใต้ความเข้าใจว่าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไม่ใช่โทษทางอาญา ดังเช่นความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาที่ ๔๔๔/๒๕๒๘ บริบทดังกล่าวย่อมทำให้ผู้ถูกกล่าวหาในคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไม่ได้รับการคุ้มครองและการพิจารณาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนจำเลยและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ แต่อย่างใด

ด้วยเหตุนี้ หากทำให้ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลกลายเป็นโทษทางอาญา นอกจากจะทำให้สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาได้รับการคุ้มครองมากขึ้นตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแล้ว ยังจะทำให้บุคคลดังกล่าวได้รับสิทธิในการเยียวยาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนจำเลยและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ หากในเวลาต่อมาศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาพิจารณาว่าเขาไม่ได้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

มีข้อสังเกตว่าพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนจำเลยและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ จะใช้เยียวยาจำเลยในกรณีที่จำเลยถูกคุมขังระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดและต่อมาศาลได้มีคำพิพากษาว่าจำเลยไม่มีความผิดเท่านั้น แต่ในกรณีที่คดีอาญาถึงที่สุดไปแล้วโดยจำเลยต้องคำพิพากษาจำคุก แต่ต่อมามีพยานหลักฐานใหม่ที่ปรากฏว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด และมีการร้องขอให้ลบล้างคำพิพากษาที่ลงโทษจำคุกจำเลย และศาลได้ดำเนินการลบล้างคำพิพากษาดังกล่าวแล้ว บุคคลผู้บริสุทธิ์นี้ควรได้รับค่าทดแทนตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๑๔ วรรค ๖ ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ในประเทศไทย ประเด็นดังกล่าวได้มีการแก้ปัญหาโดยพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ให้บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดมีสิทธิขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในภายหลัง หากปรากฏหลักฐานขึ้นใหม่ว่าบุคคลนั้นมิได้เป็นผู้กระทำความผิดและกำหนดให้มีสิทธิที่จะได้รับค่า

^{๒๑๐} มาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนจำเลยและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔

“ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกาย หรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น

^{๒๑๑} มาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนจำเลยและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔

“จำเลย” หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกฟ้องต่อศาลว่าได้กระทำความผิดอาญา

ทดแทน และได้รับบรรดาสติธิที่เสียไปเพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นคืนโดยรัฐ หากปรากฏตามคำพิพากษาของศาลที่พิจารณาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ว่าบุคคลผู้นั้นมิได้กระทำความผิด อย่างไรก็ดี “คำร้อง” ที่จะขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นใหม่ตามพระราชบัญญัติดังกล่าวต้องเป็นการถูกลงโทษในคดีอาญาเท่านั้น^{๒๑๒} จึงจะได้รับการพิจารณาภายใต้พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ ดังกล่าว ดังนั้นหากมีการลงโทษผู้ใดด้วยความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลโดยคำพิพากษาที่ถึงที่สุดไปแล้ว แต่ต่อมามีหลักฐานใหม่ปรากฏว่าบุคคลนั้นไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด บุคคลผู้บริสุทธิ์ดังกล่าวก็ไม่อาจร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่และไม่อาจได้รับการเยียวยาตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ ได้

ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูเยียวยาจำเลยหรือผู้เสียหายทั้งสองฉบับ ได้แก่พระราชบัญญัติคำตอบแทนผู้เสียหาย คำทดแทนจำเลยและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ และพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ พบว่าในกรณีที่เป็นการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนั้น ไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาภายในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาหรือภายหลังคดีเสร็จสิ้นไปแล้วก็ตาม บุคคลผู้ถูกกล่าวหาในความผิดฐานดังกล่าวจะไม่ได้รับการคุ้มครองจากพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับข้างต้นแต่อย่างใด ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงระบบการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายหรือจำเลยภายในประเทศไทยทั้งหมด พบว่านอกเหนือจากพระราชบัญญัติคำตอบแทนผู้เสียหาย คำทดแทนจำเลยและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ และพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ แล้ว ยังคงมีพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ ที่มีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี การขอลปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน^{๒๑๓}

หนึ่งในภารกิจของพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้แก่ “การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน”^{๒๑๔} หากย้อนกลับมาพิจารณาถึงความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจะพบว่า บทลงโทษที่เกิดขึ้นกับผู้กระทำความผิดในคดีดังกล่าวได้แก่โทษปรับหรือโทษจำคุก ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้รับโทษจำคุก หากในเวลาต่อมาศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาได้พิพากษาว่าบุคคลผู้นั้นมิได้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ดังนี้แล้วจึงควรถือว่าเกิดการลงโทษที่ผิดพลาดขึ้น เป็นเหตุให้ผู้ถูกกล่าวหาได้ถูกระทำการที่มีลักษณะเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่งซึ่งรับรองไว้ในข้อ ๑๔ วรรค ๒ ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) เนื่องจากได้รับ

^{๒๑๒} มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖

“ในพระราชบัญญัตินี้...

...“คำร้อง” หมายความว่า คำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้วขึ้นพิจารณาพิพากษาคดีใหม่...”

^{๒๑๓} มาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘

“ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งในสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม เรียกว่า “กองทุนยุติธรรม” มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับใช้จ่ายเกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี การขอลปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน”

^{๒๑๔} มาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘

“เงินกองทุนให้ใช้จ่ายเพื่อกิจการ ดังต่อไปนี้...

...(๓) การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน...”

โทษจำคุกอันเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพโดยที่บุคคลดังกล่าวมิได้มีความผิด เมื่อมีละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้น บุคคลผู้นี้ย่อมต้องได้รับการเยียวยาตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม นอกจากนี้หากพิจารณาถึงขอบเขตของ ประเภหคดีที่กองทุนยุติธรรมจะให้ความช่วยเหลือ พบว่าตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม หมายรวมถึง คดีอาญา คดีแพ่ง คดีปกครอง คดีเยาวชนและครอบครัว คดีศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษและคดีอื่น^{๒๑๕} ซึ่งให้การช่วยเหลือ กว้างกว่าพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนจำเลยและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ และพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ ที่คุ้มครองเฉพาะคดีอาญาเพียงอย่างเดียว ดังนั้นผู้กระทำความผิดในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล หากได้รับการลงโทษจำคุก แต่ในเวลาต่อมาศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาพิพากษากลับ เนื่องจากเห็นว่าไม่ได้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล บุคคลดังกล่าวจึงน่าจะ ได้รับการเยียวยาช่วยเหลือโดยช่องทางจากพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้

จากเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าในช่วงเวลาปัจจุบันระหว่างที่ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลยังคง ไม่ได้รับการพิจารณาว่าเป็นความผิดที่มีโทษในทางอาญา การเยียวยาไปยังผู้ถูกกล่าวหาในคดีประเภทนี้ต้องอยู่ ภายใต้อำนาจของกองทุนยุติธรรม แต่หากในอนาคตความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้รับการพิจารณาใหม่ว่าเป็นความฐาน ความผิดที่มีโทษทางอาญา ผู้ถูกกล่าวหาในคดีดังกล่าวหากถูกยกฟ้องย่อมมีสิทธิในการได้รับการเยียวยาจ่ายค่า ทดแทนตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนจำเลยและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ เช่นจำเลยในคดีอาญาอื่น ๆ

^{๒๑๕} ข้อ ๔ แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี พ.ศ. ๒๕๕๙

“ในระเบียบนี้...

...“คดี” หมายความว่า คดีอาญา คดีแพ่ง คดีปกครอง คดีเยาวชนและครอบครัว คดีศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษ และคดีอื่น รวมถึงการบังคับคดี ...”

บทที่ ๖

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในกรณีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ผู้วิจัยมีบทสรุป (๖.๑) และข้อเสนอแนะ (๖.๒) ดังนี้

๖.๑ บทสรุป

จากการศึกษาเรื่องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของประเทศไทย พบว่าหลักการและกระบวนการพิจารณาความผิดประเภทดังกล่าวยังคงมีแนวทางปฏิบัติที่ยังไม่สอดคล้องกับการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามหลักสิทธิมนุษยชนสากลอยู่หลายประการ เช่น การให้สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในการสู้คดี การกำหนดประเภทหรือลักษณะความผิดของการละเมิดอำนาจศาลให้มีความชัดเจน หรือหลักการไม่พิจารณาลงโทษซ้ำซ้อน

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงหลักสิทธิมนุษยชนสากลตามข้อตกลงระหว่างประเทศ ข้อกฎหมายหรือแนวทางปฏิบัติเรื่องการละเมิดอำนาจศาลในต่างประเทศ ประกอบกับการประชุมรับฟังความเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ระดับลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอเพื่อปรับปรุงความรับผิดชอบละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทยดังต่อไปนี้

ประการที่ ๑ การละเมิดอำนาจศาลเกิดขึ้นต่อหน้าศาล

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมีความจำเป็นต้องบังคับใช้อยู่ต่อไป เพื่อเป็นเครื่องมือที่ศาลนำมาใช้ในกรณีที่มีการกระทำที่เป็นการสร้างความไม่สงบเรียบร้อยในระหว่างการพิจารณาคดี อำนาจที่ศาลพึงใช้เพื่อให้กระบวนการพิจารณาคดีเกิดความต่อเนื่องดังกล่าวนี้อาจเป็นอำนาจที่มีความเฉียบขาดและฉับพลันสำหรับการแก้ปัญหาความวุ่นวายหรือความไม่สงบเรียบร้อยที่เกิดขึ้นต่อหน้าองค์คณะผู้พิจารณา ความเหมาะสมในการใช้อำนาจดังกล่าวหากพิจารณาถึงบริบทของประเทศต่าง ๆ ที่ได้ทำการศึกษา นั้น พบว่าแทบทุกประเทศได้ให้อำนาจยังผู้พิพากษาหัวหน้าองค์คณะที่พิจารณาคดีในขณะนั้นทำการว่ากล่าว ตักเตือนหรือไล่ผู้กระทำการไม่สงบเรียบร้อยออกจากห้องพิจารณาคดีโดยทันที

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามมาตรา ๖๕ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ พบว่าลักษณะการใช้อำนาจในการตักเตือนหรือไล่ออกบริเวณได้มีการใช้บังคับอยู่แล้วในประเทศไทย เพียงแต่ขอบเขตการปรับใช้จำกัดเฉพาะคดีที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลปกครอง ด้วยเหตุนี้ หากกำหนดอำนาจของศาลยุติธรรมในการดำเนินการต่อบุคคลที่กระทำการไม่สงบหรือวุ่นวายในระหว่างการพิจารณาคดีโดยการตักเตือนหรือไล่ออก ก็จะสามารถทำให้ศาลรักษาความสงบและดำเนินการ

พิจารณาคดีต่อไปได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงทำให้ขอบเขตการใช้อำนาจของศาลในกรณีกระทำละเมิดอำนาจศาลมีความชัดเจนและสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับแนวทางการลงโทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของศาลปกครอง

ประการที่ ๒ เมื่อลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลแล้ว หากลงบทอื่นอีกในการกระทำความผิดเดียว ถือว่าซ้ำซ้อน

มาตรา ๓๓ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง บัญญัติว่า “ถ้าคู่ความฝ่ายใดหรือบุคคลใดกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลใด ให้ศาลนั้นมีอำนาจสั่งลงโทษโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือทั้งสองวิธี ดังจะกล่าวต่อไปนี้คือ

(ก) ไล่ออกจากบริเวณศาล หรือ

(ข) ให้ลงโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

การไล่ออกจากบริเวณศาลนั้น ให้กระทำได้ชั่วระยะที่ศาลนั่งพิจารณาหรือภายในระยะเวลาใด ๆ ก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร เมื่อจำเป็นจะเรียกให้ตำรวจช่วยจัดการได้ ในกรณีกำหนดโทษจำคุกและปรับนั้น ให้จำคุกได้ไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท”

แม้ความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องที่ ๔๔๔/๒๕๒๘ มีว่าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล แม้ศาลจะลงโทษจำคุกหรือปรับก็ถือว่าไม่ใช่โทษทางอาญา ความเห็นเรื่องนี้ไม่สอดคล้องกับแนวทางการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระดับสากลกับมุมมองเรื่องการลงโทษ เนื่องจากการจำคุกและปรับโดยธรรมชาติถือเป็นหนึ่งในโทษอาญาห้าสถานในประมวลกฎหมายอาญา เพราะมาตรการของรัฐในการป้องกันและลงโทษบุคคล ไม่ว่าจะเป็นรัฐจะเรียกชื่อมาตรการนั้นว่าอย่างไร มาตรการดังกล่าวเป็นมาตรการที่มี “เนื้อหาทางอาญา” (criminal matters) ที่ผู้ถูกลงโทษจากมาตรการนั้น ๆ จะต้องได้รับหลักประกันสิทธิในทางอาญา การลงโทษบุคคลให้รับผิดโดยแยกออกเป็นความรับผิดเรื่องการละเมิดอำนาจศาลและตามฐานความผิดทางอาญาที่เกิดขึ้น ย่อมไม่สอดคล้องกับแนวทางการประกันสิทธิทางอาญา

ด้วยเหตุนี้ หากการกระทำผิดของบุคคลเป็นกรรมเดียวกันทั้งความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลและความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา เช่น การยื่นเอกสารเท็จ ซึ่งมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาอยู่แล้ว หากศาลได้ลงโทษเรื่องการละเมิดอำนาจศาลร่วมด้วย มาตรการที่ควรดำเนินการเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนของการลงโทษมีแนวทางอย่างไร ผู้วิจัยมีข้อเสนอเบื้องต้น ๒ แนวทาง ได้แก่

แนวทางที่หนึ่ง เพื่อไม่ให้มีการลงโทษบุคคลซ้ำซ้อนจากความผิดกรรมเดียว ศาลต้องคำนึงถึงการถูกลงโทษจำคุกของบุคคลนั้นเพราะเหตุละเมิดอำนาจศาลมาก่อน เพื่อหักจำนวนความรับผิดตามฐานความผิดทาง

อาญาที่เกิดขึ้น เช่น ความรับผิดชอบยื่นเอกสารเท็จ ศาลอาจลงโทษให้มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลด้วย ดังนั้น ศาลต้องหักจำนวนวันที่ถูกคุมขังตามความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลออกจากโทษที่ผู้กระทำความผิดได้รับโทษในคดีหลัง เพราะถือว่าเป็นการกระทำกรรมเดียว ผิดกฎหมายหลายบท แนวทางดังกล่าวได้นำมาใช้ตามกฎหมายธรรมนูญศาลยุติธรรมของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

แนวทางที่สอง หากการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเกิดขึ้นซึ่งหน้าศาลหรือระหว่างการพิจารณาคดี ถ้าการกระทำนั้นมีฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาอยู่แล้ว ให้ศาลลงโทษตามประมวลกฎหมายและวิธีพิจารณาความอาญาเลย โดยไม่ต้องลงโทษตามความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซ้ำอีก เพื่อให้ศาลหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนในการลงโทษและอาจใช้มาตรการไล่ผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าออกจากห้องพิจารณาในทันที กล่าวโดยเฉพาะคือ การกระทำความผิดที่เกิดขึ้นในห้องพิจารณาคดีอาญา ให้ศาลส่งเรื่องให้อัยการผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในห้องพิจารณา ณ เวลาเดียวกันนั้นดำเนินการฟ้องร้องเพื่อส่งให้ผู้พิพากษาองค์คณะอื่นพิจารณาความผิดต่อไป การส่งต่อให้อัยการพิจารณาเรื่องต่อนี้เป็นมาตรการเพื่อให้การดำเนินคดีความผิดฐานอาญาที่พัวพันกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับกรให้ผู้แทนศาลไปกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีอาญาแบบปกติ

หากการละเมิดอำนาจศาลเกิดขึ้นระหว่างการพิจารณาคดีแพ่ง ซึ่งเป็นกรณีข้อพิพาทระหว่างคู่กรณีเอกชน และไม่มีอัยการอยู่ในบริเวณห้องพิจารณา แม้ศาลได้ตั้งเตือนหรือไล่ผู้กระทำความผิดออกจากห้องพิจารณา บุคคลดังกล่าวก็ยังไม่เชื่อฟัง ดังนี้ให้อัยการในท้องที่ที่ศาลตั้งอยู่เป็นผู้ดำเนินการฟ้องร้องในการดำเนินคดีกับผู้ละเมิดอำนาจศาลต่อไป

อย่างไรก็ดี หากการกระทำผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไม่ได้อยู่ในห้องพิจารณา และมีความผิดทางอาญาร่วมด้วยให้ศาลใช้กระบวนการตามวิธีพิจารณาความอาญาตามปกติ เพราะความจำเป็นในการรักษาความสงบในบริเวณศาลนั้นหมดไป

ประกาศที่ ๓ ความชัดเจนของลักษณะความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

หลักไม่มีความผิด ไม่มีกฎหมาย (*Nullum crimen sine lege*) มีองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการหนึ่งในการคุ้มครองภายใต้หลักการดังกล่าวได้แก่ ถ้อยคำในกฎหมายอาญาต้องบัญญัติให้ชัดเจนปราศจากความคลุมเครือ เพื่อให้ประชาชนผู้ซึ่งอยู่ภายใต้กฎหมายได้มีโอกาสรู้ล่วงหน้าว่าการกระทำหรือการไม่กระทำของเขาเป็นความผิดหรือไม่ อันเป็นการลดการใช้บังคับกฎหมายโดยเลือกปฏิบัติ เพื่อไม่ให้เจ้าหน้าที่เกิดการใช้อำนาจเลือกใช้อำนาจกฎหมายกับบุคคลบางประเภทอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามที่ปรากฏในมาตรา ๓๐, ๓๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศไทย พบว่าข้อความที่ปรากฏในบทบัญญัติเรื่องดังกล่าวยังมีความไม่ชัดเจน คลุมเครือ ได้แก่

มาตรา ๓๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง บัญญัติว่า “ให้ศาลมีอำนาจออกข้อกำหนดใด ๆ แก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือแก่บุคคลภายนอกที่อยู่ต่อหน้าศาลตามที่เห็นจำเป็น เพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาล และเพื่อให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปตามเที่ยงธรรมและรวดเร็ว อำนาจเช่นนี้ให้รวมถึงการสั่งห้ามคู่ความมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาในทางก่อความรำคาญ หรือในทางประวิงให้ชักช้าหรือในทางฟุ่มเฟือยเกินสมควร” และ

“มาตรา ๓๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง “ผู้ใดกระทำการอย่างใด ๆ ดังกล่าวต่อไปนี้ ให้ถือว่า กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

(๑) ขัดขึ้นไม่ปฏิบัติตาม**ข้อกำหนดของศาล**ตามมาตรา ก่อนอันว่าด้วยการรักษาความเรียบร้อยหรือประพฤติดนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล...”

ดังนี้ ขอบเขต “ข้อกำหนดของศาล” ที่ตราขึ้นเพื่อกำหนดแบบแผนความประพฤติของบุคคลให้กระทำหรือไม่ให้กระทำอันเป็นการสอดคล้องกับการเคารพและไม่ละเมิดอำนาจศาลยังขาดซึ่งความชัดเจน เนื่องจากข้อกำหนดดังกล่าวเป็นแนวปฏิบัติหรือระเบียบภายในของศาล ไม่ได้มีการตราขึ้นหรือประกาศใช้เป็นการทั่วไป ส่งผลให้ประชาชนไม่มีโอกาสได้รับรู้ข้อความหรือสาระตามข้อกำหนดของศาลตามที่ปรากฏในมาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๑ (๑) ประกอบด้วยอะไรบ้าง

ด้วยเหตุนี้ “ข้อกำหนดของศาล” ที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาลและเพื่อให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปตามเที่ยงธรรมและรวดเร็วต้องมีการเขียนลักษณะการกระทำผิดให้ชัดเจน และกำหนดไว้ในกฎหมาย กล่าวคือ ผ่านความเห็นชอบและการอนุมัติโดยรัฐสภา เพื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้คนทั่วไปรับทราบโดยทั่วถึง

อย่างไรก็ดี หากผู้ปฏิบัติงานมีความเห็นว่ากระบวนการในการตราพระราชบัญญัติมีความซับซ้อนและไม่คล่องตัวในทางปฏิบัติ เช่น ระยะเวลาในการอนุมัติโดยฝ่ายนิติบัญญัติใช้เวลานาน ส่งผลให้การแก้ไขเพิ่มเติมข้อความในข้อกำหนดศาลมีความยุ่งยาก มาตรฐานขั้นต่ำที่ควรดำเนินการเพื่อให้ลักษณะการกระทำผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมีความชัดเจน ได้แก่ การตีพิมพ์และแจกจ่ายเอกสารข้อกำหนดศาลในเรื่องดังกล่าวให้กับประชาชนที่มาติดต่อราชการที่ศาล หรือเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงยุติธรรม เป็นต้น

ประกาศที่ ๔ คติความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลต้องให้สิทธิแก่ผู้ถูกกล่าวหาในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานซึ่งผู้ตกอยู่ในสถานการณ์ดังกล่าวไม่ว่าจะถูกดำเนินคดีตามความผิดฐานใดพึงต้องได้รับสิทธิเหล่านี้อย่างไม่มีข้อยกเว้น คติความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งมีบทลงโทษปรับและจำคุกถือเป็นการลงโทษที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล แม้จะเรียกชื่อว่าเป็นมาตรการอย่างใด และอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แต่หากมาตรการมีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษบุคคล มาตรการดังกล่าวก็มีเนื้อหาทางอาญาทั้งสิ้น หลักประกันสิทธิของผู้ถูกดำเนินคดีอาญาจึงต้องนำมาใช้คุ้มครองผู้ถูกดำเนินคดีด้วยมาตรการต่าง ๆ ด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนที่เคยมีคำวินิจฉัยของศาลสิทธิมนุษยชนยุโรปได้วางบรรทัดฐานไว้ ดังนั้น การดำเนินคดีละเมิดอำนาจศาลต้องอยู่ภายใต้การคุ้มครองในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วย สิทธิที่ต้องได้รับการรับรองขั้นต่ำสุดเหล่านี้ ได้แก่

- ๑) การไม่ให้ศาลที่มีส่วนได้เสียเป็นผู้ไต่สวนลงโทษการละเมิดอำนาจศาล
- ๒) สิทธิในการแจ้งข้อกล่าวหา
- ๓) สิทธิในการเตรียมตัวสู้คดีและปรึกษาที่ปรึกษา สิทธิดังกล่าวหมายรวมถึงผู้ถูกกล่าวหาต้องมีระยะเวลาที่เพียงพอในการเตรียมตัวสู้คดีและได้สื่อสารกับบุคคลที่ตนได้เลือก หลักดังกล่าวยังแสดงถึงความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายด้วย
- ๔) สิทธิในการปรากฏตัวเพื่อสู้คดีและมีที่ปรึกษาทางกฎหมาย
- ๕) สิทธิในการเรียกและสอบถามพยาน

เมื่อความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในปัจจุบันยังมิได้มีแนวทางที่ชัดเจนถึงการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ถูกกล่าวหาตามความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล จึงเป็นการสมควรที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติและกำหนดกฎเกณฑ์ให้ชัดเจน แม้ในทางปฏิบัติหากเป็นการลงโทษด้วยเหตุสำคัญ และอาจให้มีการเปลี่ยนองค์คณะที่พิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล แต่ก็ไม่มีกฎเกณฑ์กำหนดไว้ว่าห้ามผู้พิพากษาที่เป็นคู่กรณีพิจารณาความผิดที่ตนเป็นผู้มีส่วนได้เสียไว้อย่างชัดเจน ดังนั้น เพื่อให้เป็นไปในทางเดียวกัน ผู้วิจัยจึงเสนอให้มีกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนในการเปลี่ยนองค์คณะที่ไต่สวนและลงโทษการละเมิดอำนาจศาลเพื่อให้สอดคล้องกับหลักความเป็นกลาง (impartiality) ที่เป็นหลักสิทธิมนุษยชนที่รับรองไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ที่ประเทศไทยเป็นภาคี นอกจากนี้ กระบวนการในการให้สิทธิผู้ถูกกล่าวหาต้องมีการดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนในเรื่องการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในเรื่องอื่น ๆ ด้วย

ประกาศที่ ๕ อัตราโทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

โทษปรับถือเป็นเครื่องมือยับยั้งผู้กระทำความผิดอีก ทั้งนี้ โทษปรับควรถูกนำมาใช้เป็นอันดับแรกก่อนโทษจำคุกเพราะมีประสิทธิภาพอันเนื่องมาจากต้นทุนที่ถูกและรัฐได้ผลประโยชน์จากค่าปรับ เนื่องจากโทษจำคุกสร้างต้นทุนให้รัฐในการดูแลผู้ต้องขังและไม่ได้รับผลประโยชน์ใดกลับมา อย่างไรก็ตามอัตราโทษปรับที่ถูกกำหนดขึ้นในประเทศไทยตามที่ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญาได้ถูกประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นต้นมา ค่าเงิน ณ เวลานั้นจึงมีความแตกต่างจากเวลาปัจจุบันอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ ประมวลกฎหมายอาญาจึงได้มีการแก้ไขระวางโทษปรับให้เพิ่มสูงขึ้น^{๒๑๖} โดยเพิ่มโทษปรับขึ้นเป็น ๑๐ เท่าจากอัตราเดิม เพื่อให้สอดคล้องกับค่าเงินและเพิ่มประสิทธิภาพในลักษณะการป้องปรามให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัว

เมื่อพิจารณาอัตราโทษปรับตามความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ตามมาตรา ๓๓ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง “ถ้าคู่ความฝ่ายใดหรือบุคคลใดกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลใด ให้ศาลนั้นมีอำนาจสั่งลงโทษโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือทั้งสองวิธี ดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

(ก) ไล่ออกจากบริเวณศาล หรือ

(ข) ให้ลงโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

การไล่ออกจากบริเวณศาลนั้น ให้กระทำได้ชั่วระยะที่ศาลนั่งพิจารณาหรือภายในระยะเวลาใด ๆ ก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร เมื่อจำเป็นจะเรียกให้ตำรวจช่วยจัดการได้ในกรณีกำหนดโทษจำคุกและปรับนั้น ให้จำคุกได้ไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท”

อัตราโทษปรับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้กำหนดไว้ที่จำนวน ๕๐๐ บาท ซึ่งเมื่อพิจารณาช่วงเวลาที่ถูกกฎหมายดังกล่าวได้ประกาศใช้พบว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้ตราขึ้นตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๗๗ โดยมีได้มีการแก้ไขอัตราโทษในมาตรา ๓๓ แต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ จำนวนความรับผิดตามโทษปรับที่กำหนดไว้ ๕๐๐ บาทจึงมีมูลค่าที่ไม่สอดคล้องกับอัตราค่าเงินในปัจจุบัน และไม่ส่งผลใด ๆ ในการสร้างความเกรงกลัวให้กับบุคคลที่กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ด้วยเหตุนี้ อัตราโทษปรับในการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจึงควรปรับให้เพิ่มสูงขึ้น เช่น จากเดิมปรับเป็นจำนวนเงิน ๕๐๐ บาท ให้เพิ่มขึ้นเป็น ๕๐,๐๐๐ บาท เพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะเศรษฐกิจ และสอดคล้องกับหลักการที่ว่าควรนำโทษปรับมาใช้เป็นลำดับแรกเพื่อประสิทธิภาพของรัฐ

เมื่อพิจารณาถึงบทลงโทษของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ พบว่า มาตรา ๖๔ ได้กำหนดอัตราโทษปรับต่อความรับผิดฐานละเมิดอำนาจ

^{๒๑๖} มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

ศาลไว้เป็นจำนวน ๕๐,๐๐๐ บาทไว้เช่นกัน ข้อเสนอเรื่องการแก้ไขอัตราโทษปรับในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งยอมทำให้ความสอดคล้องกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นในระบบศาลยุติธรรมหรือระบบศาลปกครองเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

นอกจากนี้ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทยยังรวมถึงโทษจำคุกไม่เกิน ๖ เดือนด้วย อัตราโทษดังกล่าวเมื่อพิจารณาถึงความจำเป็นและความได้สัดส่วนในการรักษาความสงบเรียบร้อยในการดำเนินการพิจารณาคดีให้ต่อเนื่องของศาลน่าจะเกินความจำเป็น การลดโทษจำคุกให้มีจำนวนระยะเวลาที่สั้นลง และเน้นการใช้โทษปรับแทนจะมีประสิทธิภาพต่อการสร้างความเกรงกลัวให้กับผู้กระทำความผิดมากกว่า อีกทั้งเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางของประเทศซีวิลลอว์ เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของศาลปกครองที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน ๑ เดือน อัตราโทษจำคุกตามความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งควรลดลงเหลือเพียงไม่เกิน ๑ เดือนเช่นกัน อีกทั้งเรือนจำในประเทศไทยปัจจุบันมีปัญหาเรื่องนักโทษล้นคุก เป็นภาระกับงบประมาณค่าใช้จ่ายของรัฐ รวมถึงการดูแลผู้ต้องขังให้ทั่วถึง การลงโทษให้บุคคลจำคุกเป็นเวลานาน ทั้งที่สามารถใช้มาตรการอื่นลงโทษได้ เช่น การลงโทษปรับก็น่าจะเป็นทางเลือกที่เหมาะสมและได้สัดส่วนทั้งการรักษาความสงบเรียบร้อยในการพิจารณาของศาล การลดภาระของราชทัณฑ์ รวมถึงรัฐมีรายได้เพิ่มขึ้นจากโทษปรับด้วย

ประการที่ ๖ สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากการลงโทษที่ผิดพลาดในประเทศไทย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้กำหนดให้ ผู้ถูกกล่าวหาในคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้รับการลงโทษปรับเป็นจำนวน ๕๐๐ บาทหรือได้รับโทษจำคุกเป็นเวลาไม่เกิน ๖ เดือน อย่างไรก็ตาม ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนี้ไม่ตัดสิทธิบุคคลดังกล่าวในการที่จะอุทธรณ์หรือฎีกา หากในเวลาต่อมาศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาได้พิพากษาว่าบุคคลผู้นั้นมิได้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ดังนี้ ผู้ถูกกล่าวหาควรได้รับการเยียวยา ดังเช่นจำเลยในคดีอาญาอื่น ๆ หรือไม่นั้น เมื่อสำรวจกฎหมายในประเทศไทย พบว่ากฎหมายที่ให้การช่วยเหลือเพื่อเยียวยาจำเลยหรือผู้เสียหายมีอยู่สองฉบับได้แก่ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนจำเลยและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ และพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ อย่างไรก็ตาม กฎหมายทั้งสองฉบับนี้ให้การคุ้มครองเฉพาะจำเลยและผู้เสียหายในคดีอาญาเท่านั้น ในขณะที่ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทยกลับถูกพิจารณาว่า แม้จะมีโทษปรับและโทษจำคุก แต่โทษตามความผิดฐานดังกล่าวก็ไม่ถือว่าเป็นโทษทางอาญา ด้วยเหตุนี้ผู้ถูกกล่าวหาที่ได้รับการลงโทษจากความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจึงไม่ได้รับการคุ้มครองเยียวยาจากกฎหมายทั้งสองฉบับข้างต้นแต่อย่างใด

หากพิจารณากฎหมายอื่น ๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือประชาชนในทางคดีความหรือความเสียหายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากข้อพิพาททางคดี พบว่าพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ มีขอบเขตของกฎหมายที่มาแห่งคดีกว้างกว่าพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนจำเลยและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

พ.ศ. ๒๕๔๔ และพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ กล่าวคือ กองทุนดังกล่าวจะให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี การขอลปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน ไม่ว่าคดีนั้นจะมาจากคดีอาญา คดีแพ่ง คดีปกครอง คดีเยาวชนและครอบครัว คดีศาลชั้นอุทธรณ์และคดีอื่น ด้วยเหตุนี้ การที่ผู้ถูกกล่าวหาในคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลถูกตัดสินให้รับโทษจำคุก แต่ในเวลาต่อมาศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกามีคำพิพากษาว่าบุคคลดังกล่าวมิได้มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ย่อมถือว่าเกิดการลงโทษที่ผิดพลาดขึ้นและบุคคลผู้นี้ได้ถูกระทำการละเมิดสิทธิมนุษยชน เนื่องจากได้ถูกคุมขังโดยที่ไม่ได้กระทำความผิด การเยียวยาที่รัฐต้องชดเชยให้บุคคลดังกล่าวจึงควรมาจากเงินของกองทุนยุติธรรม

อย่างไรก็ดี การเยียวยาตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ ดังกล่าว เป็นข้อเสนอเบื้องต้นตามที่กฎหมายในปัจจุบันพอจะเปิดช่องได้ หากในเวลาต่อไปความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ได้รับการปรับปรุงว่าเป็นความผิดที่มีโทษทางอาญาดังเช่นแนวปฏิบัติสากล นอกจากจะทำให้ผู้ถูกกล่าวหาในความผิดดังกล่าวได้รับการคุ้มครองตามกระบวนการยุติธรรมแล้ว การเยียวยาบุคคลผู้นี้ย่อมเป็นไปตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนจำเลยและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ และพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ ด้วยเช่นกัน

๖.๒ ข้อเสนอแนะ

บทบัญญัติเรื่องความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลยังคงมีความจำเป็นในฐานะเครื่องมือของศาลในการรักษาความสงบเรียบร้อยในการพิจารณาคดี อย่างไรก็ตามการบังคับใช้ความผิดฐานดังกล่าวมิข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา ดังต่อไปนี้

๖.๒.๑ หากมีการละเมิดอำนาจศาลเกิดขึ้นต่อหน้าศาลในระหว่างการพิจารณาพิพากษาคดี ศาลที่พบเห็นการกระทำการดังกล่าวควรมีอำนาจที่จะตักเตือนหรือไล่บุคคลที่กระทำการดังกล่าวออกจากศาลเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในการดำเนินคดี

๖.๒.๒ ข้อกำหนดของศาลในเรื่องความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลต้องมีความชัดเจน เพื่อให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงและรับทราบได้ล่วงหน้า โดยในเบื้องต้นศาลอาจทำการเผยแพร่เป็นการทั่วไปผ่านทางเว็บไซต์ของศาล และในอนาคตข้อกำหนดเรื่องการละเมิดอำนาจศาลเหล่านี้ควรได้รับการพิจารณาโดยออกเป็นกฎหมายจากฝ่ายนิติบัญญัติ

๖.๒.๓ เมื่อมีการดำเนินคดีละเมิดอำนาจศาล ควรให้สิทธิในการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม (fair trial) เช่น สิทธิในการมีทนายความ สิทธิในการเตรียมตัวสู้คดี สิทธิในเผชิญหน้ากับพยานหลักฐานกับผู้ถูกกล่าวหาเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)

๖.๒.๔ หากการกระทำการละเมิดอำนาจศาลใดเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับความผิดอาญาที่บัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายอาญาหรือพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาอยู่แล้ว ควรที่จะดำเนินคดีอาญาตามปกติ และหาก เป็นการกระทำซึ่งหน้าศาล ให้ศาลที่พบความผิดส่งเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินการฟ้องร้องผู้กระทำความผิด อาญานั้นต่อศาลอีกองค์คณะหนึ่งเลย ซึ่งทำให้เกิดความรวดเร็วในการดำเนินคดี และรักษาไว้ซึ่งการคุ้มครองสิทธิผู้ ถูกดำเนินคดี

ในกรณีที่การกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเกิดขึ้นระหว่างการพิจารณาคดีแพ่ง^{๒๑๗} ศาลที่อยู่ใน การพิจารณาอาจพักคดีหรือไต่สวนกรณีออกจากห้องพิจารณาหรือหากบุคคลดังกล่าวยังไม่เชื่อฟัง ให้อัยการใน ห้องที่ที่ศาลตั้งอยู่เป็นผู้ดำเนินการฟ้องร้องในการดำเนินคดีกับผู้ละเมิดอำนาจศาลต่อไป

๖.๒.๕ โทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลควรแก้ไข กล่าวคืออัตราโทษปรับจากไม่เกิน ๕๐๐ บาท เป็นไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาทเพื่อให้สอดคล้องกับค่าเงินในปัจจุบันและอัตราโทษจำคุกควรแก้ไขจากจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน เป็นไม่เกิน ๑ เดือน เนื่องจากระยะเวลาจำคุก ๑ เดือนเป็นระยะเวลาที่เพียงพอในการรักษาความสงบ เรียบร้อยของศาลแล้ว นอกจากนี้ยังเป็นการสอดคล้องกับอัตราโทษตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธี พิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ อีกด้วย

๖.๒.๖ ในระหว่างที่ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลยังไม่ได้รับการรับรองว่าเป็นความผิดที่มีโทษในทาง อาญา หากผู้ถูกลงโทษจำคุกในคดีดังกล่าวได้อุทธรณ์หรือฎีกาแล้วศาลมีคำพิพากษาในเวลาต่อมาว่าบุคคลดังกล่าว ไม่ได้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล บุคคลผู้นี้ต้องได้รับการเยียวยาชดเชย โดยอาศัยพระราชบัญญัติกองทุน ยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ เนื่องจากการที่บุคคลถูกจำคุกโดยที่ไม่ได้กระทำความผิดถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ประการหนึ่ง ซึ่งการเยียวยาบุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนถือเป็นหนึ่งในภารกิจของกองทุนยุติธรรม

^{๒๑๗} เนื่องจากการพิจารณาคดีแพ่งเป็นกรณีข้อพิพาทระหว่างเอกชนด้วยกันเอง จึงไม่มีอัยการอยู่ในระหว่างการพิจารณาดังเช่นการพิจารณาคดีอาญา

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

กุลพล พลวัน. สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, ๒๕๔๗.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค ๑. กรุงเทพมหานคร : พลสยามพรีนติ้ง. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, ๒๕๕๑.

จรัส โฆษณานนท์. สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน ปรัชญากฎหมายและความเป็นจริงทางสังคม. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๒, ๒๕๕๖.

ชาติ ชัยเดชสุริยะ. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, ๒๕๔๙.

บรรเจิด สิงคะเนติ. หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ๒๕๕๘.

ปกป้อง ศรีสนิท. กฎหมายอาญาขั้นสูง. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ๒๕๕๙.

วิมลศิริ ชำนาญเวชและวิจิต มันทาภรณ์. สู่สิทธิมนุษยชน สิทธิหรือหน้าที่ในประเทศไทยปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

วิชญ์ เครื่องาม. กฎหมายแองโกล-อเมริกัน. กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

วีระ โลจายะ. กฎหมายสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร : แสงจันทร์การพิมพ์, พิมพ์ครั้งที่ ๙, ๒๕๓๑.

อัจฉรา ฉายากุล และคณะ. พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๖.

วิทยานิพนธ์และงานวิจัย

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์และคณะ. สิทธิมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย. ชุด
ศึกษาวิจัย, สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๒๙.

จิราพร ศิริพงษ์. ละเมิดอำนาจศาล: ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการวิพากษ์ที่เป็นธรรม. วิทยานิพนธ์ ปริญญา
มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. ๒๕๔๗.

ณปภา ตูลารักษ์. ขอบเขตและวิธีพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล. วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต,
คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. ๒๕๕๓.

ปิติ โพธิ์วิจิตร. ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล. รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์, คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๕๒.

วรรณวิสาข์ สุทธิวารี. ขอบเขตการกระทำที่เป็นการละเมิดอำนาจศาล. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารคดี,
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๕๔.

วินัย ตูวิเชียร. ละเมิดอำนาจศาล. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารคดี, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. ๒๕๒๕.

บทความ

กุลพล พลวัน. ข้อสังเกตเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาล. วารสารอัยการ ๑ (๘) (สิงหาคม ๒๕๒๑): ๒๘-๔๗.

คณิต ณ นคร. ละเมิดอำนาจศาลในเยอรมัน. วารสารอัยการ. ๑ (๘) (สิงหาคม ๒๕๒๑): ๖-๑๐

ประภาศน์ อวยชัย. ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล. ตุลพาห ๓ (๓๕) (พฤษภาคม - มิถุนายน ๒๕๓๑): ๑๓ -
๖๒.

ไมตรี ศรีอรุณ. ละเมิดอำนาจศาล. ตุลพาห ๒๕ (๕) (กันยายน - ตุลาคม ๒๕๒๑): ๗๐ - ๗๔.

สรารุช เบญจกุล. การละเมิดอำนาจศาลตามกฎหมายสหราชอาณาจักร. ตุลพาห ๕๕ (๓) (กันยายน-ธันวาคม
๒๕๕๑): ๗๑ - ๘๓.

พนัส ทัศนียานนท์, การลงโทษการวิพากษ์วิจารณ์ หรือ ดิชมศาลฐานละเมิดอำนาจศาลในสหรัฐอเมริกา. วารสาร
อัยการ ๑ (๘) (สิงหาคม ๒๕๒๑): ๑๑-๒๗.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ณรงค์ ใจหาญ. การจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนจำเลยโดยรัฐตามกฎหมายใหม่ [ออนไลน์] สืบค้น
จาก <http://www.siamrath.co.th/n/2167> [๒ กันยายน ๒๕๕๔].

มติชน. 'ไผ่ ดาวดิน' ขึ้นไต่สวนนัดแรกคดีแชร์ข่าว กำลังใจคับคั่ง พบขึ้นป้ายข้อกำหนดห้ามหมิ่นศาล
[ออนไลน์] สืบค้นจาก <http://www.matichon.co.th/news/502424> [๓๐ มีนาคม ๒๕๖๐]

ภาษาต่างประเทศ

หนังสือ

André Vitu. Traite de droit criminal: droit pénal special. Cujas. 1982.

Arthur Joseph Stanbury. Trial Of James H. Peck: judge of the U.S. district court for the district
of Missouri, before the Senate of the U.S. on an impeachment preferred by the House
of Representatives against him for high misdemeanors in office. United States of America:
Hillard, Gray and co, 1833.

Bhattacharya T. Contempt Law, State and Society. Jaipur: University Book House, 1990.

Borrie and Lowe. Law of Contempt. 4th edition. UK: LexisNexis Butterworths, 2010.

- David A. Schultz. The Encyclopedia of American Law. United States of America: Infobase Publishing, 2014.
- Dbavan, R. Contempt of Court and the Press. New Delhi: Central Electric Press, 1982.
- Dovydas Vitkauskas and Grigoriy Dikov. Protecting the right to a fair trial under the European Convention on Human Rights. Council of Europe Human Rights Handbooks. Council of Europe Strasbourg, 2012.
- Indian Law Institute. Restatement of Indian law Contempt of Court. India: Sanat Printer, 2011.
- John Henry Merryman and Rogelio Pérez-Perdomo. The Civil Law Tradition: An Introduction to the Legal Systems of Europe and Latin America. United States of America: Stanford University Press, 2011.
- John M. Scheb II. Criminal Law. United States of America: Cengage Learning, 2014.
- Kapoor, J.D. LAW OF CONTEMPT OF COURT. 2nd edition. New Delhi: Universal Law Publishing, 2010.
- Law Commission Reforming the Law. Contempt of Court: Scandalising the Court. London: The Stationery Office, 2012.
- Law Commission Reforming the Law. Contempt of Court: a Consultation Paper. Norwich: TSO, 2012.
- L. Hall. The Oxford Companion to American Law. United States of America: Oxford University Press, 2002.
- Miller, C. J. Contempt of Court. 3rd edition. New York: Oxford University Press, 2000.
- Nair, K. B. Law of Contempt of Court in India. India: Atlantic Publishers & Dist, 2004.
- Otis H. Stephens, Jr., John M. Scheb II. American Constitutional Law: Sources of Power and Restraint. United States of America: Cengage Learning, 2011.
- Phillip I. Blumberg. Repressive Jurisprudence in the Early American Republic: The First Amendment and the Legacy of English Law. United States of America: Cambridge University Press, 2010.
- Ranadhir Kumar De. Contempt of Courts: Law & Practice. Kolkata: Eastern Law House, 2012.
- Rik Scarce. Contempt of Court: A Scholar's Battle for Free Speech from Behind Bar. United States of America: Rowman Altamira, 2005.
- Stanislaw Pomorski. American Common Law and the Principle Nullum Crimen Sine Lege. Poland: Rowman & Littlefield, 1975.
- W. David Sloan, Lisa MullikinParcell. American Journalism: History, Principles, Practices. United States of America: McFarland, 2002.

งานวิทยานิพนธ์และงานวิจัย

- Alexander, P. M. 'Trial by the media'. An examination of domestic contempt law in England, critiquing its various underpinning models and considering the potential for reform. Master of Jurisprudence Thesis, Durham University. 2015.
- Dziyauddin, H. A COMPARATIVE STUDY OF FREEDOM OF EXPRESSION AND RIGHT TO PRIVACY IN RELATION TO THE PRESS IN MALAYSIA AND THE UNITED KINGDOM. Doctor of Philosophy Thesis, School of Law University of Newcastle Upon Tyne. 2005.
- Fahy, A. Confidential Sources and Contempt of Court: An argument for change. Master of Arts Dissertation, Dublin Institute of Technology. 2009.
- Joseph, G. Legal Control over Electronic Media in India. Doctor of Philosophy Thesis, Faculty of Law Mahatma Gandhi University. 2013.
- Naseem Ahmed Handa. AN APPRAISAL OF LAW OF CONTEMPT IN INDIA. Doctor of Philosophy, Thesis, Faculty of Law Punjabi University. 2010.
- Oommen, G. RIGHT TO PRIVACY AND FREEDOM OF PRESS CONFLICTS AND CHALLENGES. Doctor of Philosophy Thesis, the Cochin University of Science and Technology. 1996.
- Paul, J. THE PRESS COUNCIL An Experiment in Guarding Free Speech. Doctor of Philosophy, Thesis, the Cochin University of Science and Technology. 1996.
- Rajeesh, A. P. Contempt of Court. Doctor of Philosophy Thesis, Faculty of Law Mahatma Gandhi University. 2010.
- Yoshida, N. The case for abolishing jury trials in the English legal system An analysis of the issues and consequences. Doctor of Philosophy, Thesis, King's College London. 2015.

บทความ

- Agate, J., Ledward, J. Contempt and Social Media: Update. Entertainment Law Review 25 (2) (2014): 52-54.
- Androphy, Joel M. Federal Contempt of Court. Texas Bar Journal 61 (January 1998): 16-31.
- Anja S.F. Domestic Implementation of the International Covenant on Civil and Political Rights Pursuant to its article 2 para.2, Max Planck Yearbook of United Nations Law, 5 (2001): 399-472.
- Brinkman, O..Contempt of Court. Georgetown Law Journal 18 (4) (1930): 287-298.
- Chauncey, C.. Contempt of Court. American Law Register 29 (6) (1881): 361-372.

Contempt of Court in America. Law Magazine and Review: Monthly Journal of Jurisprudence and International Law, for Both Branches of the Legal Profession at Home and Abroad 4 (8) (1875): 850-853.

Edmund, C. Jann. Comment: Contempt of Court in Western Germany. American University Law Review. 8 (1959): 34-42.

Freund, Paul A. Contempt of Court. Boston Bar Journal 15 (January 1971): 21-24.

Goldfarb, R. The Constitution and Contempt of Court. Michigan Law Review 61 (2) (Dec., 1962) : 283-350.

Hay, D.. Contempt by Scandalizing the Court: Political History on the First Hundred Years. Osgoode Hall Law Journal 25 (3) (1987): 431-484.

Hale, Richard W. Public Opinion as Contempt of Court. American Law Review 58 (4) (August 1924): 481-499.

Kitju, M. CONTEMPT OF COURT: THE NEED FOR A FRESH LOOK. ALL INDIA REPORTER 94 (1119) (March 2007): 33-41.

Luscher, T. Freedom of Speech and Press as a Limitation on the Contempt Power. Marquette Law Review 40 (1957): 313-324.

Michael Chesterman, Contempt: In the Common law but not the civil law, The International and comparative law quarterly. 46 (3) (Jun., 1997): 521-560.

Mullenix, L. S..Clarifying the Distinction between Civil and Criminal Contempt: Problems of Prospective Penalties and Excessive Fines (92-1625). Preview of United States Supreme Court Cases (3) (29) (1993): 87-90.

Ochstein, Max S. Contempt of Court. JAG Journal 16 (February 1962): 25-28.

Oommen, G. CONTEMPT OF COURT IN INDIA- BALANCE BETWEEN MEDIA FREEDOM AND PRIVACY IN SUBJUDICE- MATTERS. JOURNAL OF LEGAL ANALYSIS AND RESEARCH 1(1) (March 2014): 1-24.

Tomar, H. and Jain, N. CONTEMPT OF COURT: A CHALLENGE TO RULE OF LAW – A CRITICAL ANALYSIS. Journal on Contemporary Issues of Law 2 (7): 1-15.

UN Human Rights Committee (HRC), General comment no. 32, Article 14, Right to equality before courts and tribunals and to fair trial, 23 August 2007, CCPR/C/GC/32, p.6.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

Andrew Bieszad. Finally! German Judge Threatens Muslim Woman with Contempt Of Court, Fines, and Jail Time If She Does Not Remove Her Face Veil in Court[Online] 2016

Available from <http://shoebat.com/2016/03/11/finally-german-judge-threatens-muslim-woman-with-contempt-of-court-fines-and-jail-time-if-she-does-not-remove-her-face-veil-in-court/> [5 Oct. 2016].

Background Paper on Freedom of Expression and Contempt of Court for the International Seminar on Promoting Freedom of Expression With the Three Specialised International Mandates Hilton Hotel London, United Kingdom 29-30 November 2000 [Online] 2000 Available from <https://www.article19.org/data/files/pdfs/publications/foe-and-contempt-of-court.pdf> [27 Sep 2016].

Balakrishnan, K. G. Supreme Court of India Practice & Procedure. [Online]. Available from <http://supremecourtindia.nic.in/handbook3rdedition.pdf> [25 Sep 2016].

Christian Tomuschat, International Covenant on Civil and Political Rights, [Online] Available from <http://legal.un.org/avl/ha/iccpr/iccpr.html> [4 Oct 2016]

Dany C. Critique du juge et outrage a l'aune de la démocratie et des droits de la défense [Online], Available from http://www.lautreprepa.fr/wp-content/uploads/right_sidebar_articles/CRITIQUE%20DU%20JUGE%20ET%20OUTRAGE.pdf [9 Oct 2016]

Equality and Human Rights Commission. Who we are [Online] Available from <https://www.equalityhumanrights.com/en/about-us/who-we-are> [22 Sep 2016].

Freedom of Expression in Europe: Case Law Concerning Article 10 of the European Convention on Human Rights [Online] Available from [http://www.echr.coe.int/LibraryDocs/DG2/HRFILES/DG2-EN-HRFILES-18\(2007\).pdf](http://www.echr.coe.int/LibraryDocs/DG2/HRFILES/DG2-EN-HRFILES-18(2007).pdf) [10 Apr 2017].

Kitju, M. CONTEMPT OF COURT: THE NEED FOR A FRESH LOOK. [Online]. Available from http://lawyerindia.in/webadmin/attachment/1411967968_contempt%20of%20court.pdf [24 Sep 2016].

Law Commission Reforming the Law. Chapter 5: Contempt in the Face of the Court. [Online]. Available from https://consult.justice.gov.uk/law-commission/contempt/user_uploads/chapter-5-contempt-in-the-face-of-the-court.pdf [25 Sep 2016].

Reddy, G. B. Contempt of Courts in India. [Online]. Available from <http://www.mcrhrdi.gov.in/88fc/Week12/Contempt%20of%20Courts%20in%20India.pdf> [21 Sep 2016].

Singh, M. K. The Supreme Court as a Court of Record. [Online]. Available from http://www.supremecourtcases.com/index2.php?option=com_content&itemid=1&do_pdf=1&id=20392 [21 Sep 2016].

United Nations Human Rights: Office of the high commissioner, What are human right, [Online], Available from <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Pages/WhatareHumanRights.aspx> [5 Oct 2016].

Human Rights Committee. Concluding observations on the second periodic report of Thailand [Online] Available from http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CCPR/Shared%20Documents/THA/CCPR_C_THA_C_O_2_27020_E.docx, [27 Mar 2017].

OSCE Office for Democratic Institution. Legal Digest of International Fair Trial Rights [Online] Available from <http://www.osce.org/odihr/94214?download=true> [20 Mar 2017].

Case

United States v. Hall, 198 F.2d 726 (2d Cir. 1952)

Nye v. United States, 313 U.S. 33, 44 (1941)

Bessette v. W.B. Conkey Co., 194 U.S. 324, 327 (1904)

In re Debs, 158 U.S. 564

Falk v. United States, 15 D.C. App. 446, 451 (D.C. Cir. 1899)

Lapique v. Superior Court of Los Angeles County, 68 C.A. 107.

Craig v. Harney, 331 U.S. 367 (1947)

Toledo Newspaper Co. v. U.S., 247 U.S. 402 62 L.Ed.

People v. Loughran 118 N.E. 2d. 310

Ex parte Hennies 34 So. 2d22

McComb v. Jacksonville Paper Co., 336 U.S. 187, 191 (1949).

Vaughn v. City of Flint, 752 F.2d 1160, 1168 (6th Cir. 1985).

Ex Parte Grossman, 267 U.S. 87 (1925)

